

Ötödik

16.

Gsendőki lexikon

Szerkesztette

Mihály Baloy I.

Gsendőki Lexikon (Baloy Mihály) 16. kötet

CSENDŐR-LEXIKON.

SZERKESZTETTE :

MIHÁLYFALVY I.

ÁRA 3 KORONA.

A RENDŐRI LAPOK (MAGYAR CSENDŐR) KIADÁSA

BUDAPEST
LÉGRÁDY TESTVÉREK
1890.

M. N. MUSEUM KÖNYV-TÁRA
L. Nyom. Híradások napló
1899. évf. 693. sz.

ELŐSZÓ.

Alig van szolgálati ágazat, mely a testiület alkotását és összetételét figyelembe véve, a fontos feladatok oly halmazával, az egyéni felelősség oly súlyával és a különböző törvények, szabályok, rendeletek és parancsok oly tömkelegével volna megterhelve, mint a m. kir. csendőrség.

Mert egészen más a csendőr és más a különben ugyanazon czélt szolgáló és általában véve ugyanazon elemekből és ugyanolyan előképzettséggel bíró egyénekből toborzott rendőr-legénység feladata és működési köre. A rendőr-legénység működése első sorban és legfőképen az utczai rendészet gyakorlásában összpontosul. A rendőr-legénység mellett, mihelyt az ezen feladat körén tulerjedő jelenségek mutatkoznak, ott van a többnyire jogvégzett, vagy egyébként kellő képzettséggel, ismeretekkel és tapasztalatokkal bíró rendőr-tisztikar, a detektivek, a polgári rendőrök stb., kiknek a rendőr-legénység által esetleg észlelt büntetendő cselekmények nyo-

mozását, kiderítését azonnal kezükbe venni kötelességük lévén, maga a rendőr-legénység az észlelt bűncselekményekkel, a bejelentésen túl, egyáltalában nem foglalkozik.

Máskép áll ez azonban a csendőrre nézve. A csendőr-járőr, szolgálatba vezényeltetvén, szolgálatát *önállóan* teljesíti és nemcsak az általános közrendészeti teendőket végzi, hanem kötelessége a tudomására jutott büntendő cselekmények kinyomozása, a tettesek kiderítése, letartóztatása; ház- és személymozgás eszközlése; a tanúk és bűnjelvények biztosítása, a káros, a gyanúsítottak, a letartóztatottak, a tanúk, szakértők stb. kikérdezése; szóval az előnyomozat bevezetése és teljes befejezése körül felmerülő összes teendők fogatósítása.

Ha most elképzeljük, mennyi tudomány, mennyi szakismeret, mennyi jogi képzettség szükséges ahhoz, hogy a csendőr, a legfontosabb alkotmányos biztosíték: a polgárok szabadságát oly közelről érintő működésében, mindig és minden képzelhető helyzetben a törvényes alapon maradjon, attól se jobbra se balra egy lépést el ne térjen és így a polgárokat a jogtalanságoktól, magát pedig a kellemetlenségektől megóvjá; hogy az esetek ezerféle variációiban mindig határozott nyugodtsággal, biztonsággal és ingadozás nélkül léphessen fel — igazán csudálnunk kell, hogy a hivatalos hatalommal való visszaélés, az őrszolgálatbani kötelességsértés stb. a csendőr-legénység által aránylag oly csekély számban követtetnek el.

De azért azok száma, kik ilyen cselekményekért a kerületi fogház egyes czelláiba kerülnek, mégis olyan jelentékeny, hogy önkénytelenül is gondolkozóba ejti mindazokat, a kik az intézmény érdekeit szívéükön viselik; gondolkozóba ejti annál is inkább, mert az előtt, ki nem csak felületesen szemlél, hanem a dolog mélyébe hatol és mindenben az okozat forrását kutatja, tisztában áll az a körülmény, hogy ezen szerencsétlenek igen jelentékeny százaléka, a cselekmény szándékosságát tekintve, alig mondhatók bünösöknek — a modern judikatura a bűncselekmény alkotó elemét és kriteriumát csakis a *szándékosságban* keresvén, — hanem minden bűnök abban áll, hogy a tömérdek ismeretet, mely hivatásukkal kapcsolatos, megemésztani, agyukban feldolgozni, emlékezetükben megtartani, értelmüket teljesen felfogni, a legjobb akarat mellett sem voltak képesek. És a katonai büntetőtörvény mégis irgalmatlanul rájuk mondja a bűnöst, kidobja őket a testületből, megfosztja őket becsülettől, állástól és kenyértől és átadja őket a polgári társadalom megvetésének, növelvén velük az amugy is ijesztő módon szaporodó proletárizmust.

Az „Általános szolgálati határozványok“ V. fejezet 3. pontja figyelmezteti is arra a csendőrt, midőn azt mondja: „Tekintve azt, hogy a csendőr szolgálatában nem járhat el kénye-kedve szerint, mert a törvények, rendeletek és parancsok stb. minden léptét és cselekményét, valamint az azokból kifolyó nyomozásokat, elővezetéseket, letartóztatáso-

kat és fegyverhasználatokat szabályozzák: ennélfogva minden egyes csendőrtől követeltetik, hogy a különféle törvényeket, rendeleteket és parancsokat s az azokból folyó eljárást ne csak elméletileg ismerje, hanem azok gyakorlati alkalmazását teljesen értse, *mert ellenkező esetben törvény- vagy szabályellenes eljárása alapján büntetésnek, de sőt hadtörvényszéki eljárásnak is nézhet elébe.*“

És bizony nagyon számosan vannak, a kik a büntetésnek és hadtörvényszéki eljárásnak nemcsak elébe néznek, hanem olyan szerencsétlenek, hogy abban tényleg részesülnek is.

De azért természetesen a bűnösnek lakolnia kell. És nem is azért hozom mindezt fel, hogy ennek ellenkezőjét kívánnám bizonyítani; de felhozom azért, hogy rámutassak arra, hogy végre eszközöket és módokat kell keresni és találni, hogy a 9000 főből álló hatalmas testület legénysége azon részének, mely a bünt nem keresi, attól legjobb tudása, igyekezete és akarata szerint óvakodik, de mégis akaratlanul, ugy szólva öntudatlanul beleesik és így érdemtelenül viseli annak szomorú konsequenciáit: lehetővé tétessék a becsület és tisztesség útján való megmaradás, oly eszközt adván kezükbe, mely a labirintusban való teljes tájékozást lehetővé tegye, a lábuk előtt folyton tátongó örvénybe való besodrástól megóvjá és így a testületnek tekintélyes számu tisztességes elemet, az utóbbinak pedig becsületét és kenyerét megmenteni alkalmas legyen.

Legfőképen ezek a szempontok lebegtek előttem akkor, a midőn ezen munka megírására határoztam el magamat. Az előbb hangoztatott eszközt vélem ebben a csendőr-legénységnek nyujthatni; azon eszközt, mely alkalmas leszen arra — legalább nagy részben — hogy a csendőrt a megbotlástól, a törvény- és szabályellenes cselekmények elkövetésétől és az ezzel együtt járó — és sajnos ez idő szerint oly gyakori — büntetés- és hadtörvényszéki vizsgálatról megóvja és megvédelmezze.

Ez a szempont volt előttem irányadó a könyv alakjának a meghatározásánál is. Ugyanis, hogy a kitűzött cél elérhető legyen, a könyvnek oly alakban kellett megjelennie, hogy azt a csendőr könnyen magával vihesse külszolgalatba is. Ezért választottam zsebkönyvalakot és ezen okból nyomattam a lehető legvékonyabb papírra és kicsiny betűkkel, hogy így, daczára az abban feldolgozott igen tekintélyes anyagnak, — mely egyébként egy száz ives hatalmas kötetet is betöltött volna — a könyv mégis a lehető legkisebb térhelyet foglaljon el.

Az érintett főirányelv mellett azonban arra is törekedtem, hogy a csendőr-legénység valamennyi egyéb tudni-valót is megtalálja a könyvben. Azért felvettem abba mindazt, a mi a csendőrt akár szolgálata és hivatása, akár pedig állása és egyéniségénél fogva, a legtávolabbról is érinti vagy egyébként érdekelheti, még pedig mindezt lehető tömören, de azért kimerítően és szorosán a fenálló törvé-

nyek, szabályok és rendeletek stb. szellemében tárgyalva. Az egyes czimek végén zárjelben ott találja az olvasó a vonatkozó törvény,rendelet stb. §-át vagy pontját, ez után pedig, a mennyiben büntetendő cselekményről van szó, az eljárásra hivatott hatóság megjelölését. A törtszámoknál a felső szám a §-t, az alsó pedig annak pontját jelenti. Hogy a szükséges tudnivaló feltalálását lehetőleg megkönnyítsem, az egyes pontok összes lehető czimszavait beiktattam, mindenütt utalva azon pontra, a hol a kérdés tárgyalása megtalálható.

Mindezekből eléggé kiviláglik, hogy a csendőr-legénység a könyvnek minden alkalmalmmal igen jó hasznát veendi. Nagy hasznát veszi odahaza is, midőn egy konkrét kérdés felmerülésénél, sok keresgélés és utánjárás nélkül, egy pillanat alatt megtalálja a teljesen megbízható, biztos támpontot nyújtó, felvilágosítást; hasznát veszi azonban különösen fontos szolgálati megbízatások és kiküldetések esetén, midőn a könyvet magával vive, az adott esetre vonatkozó eljárást pár pillanat alatt áttanulmányozva, a tudás biztosságával és a tájékozatlanságból eredő félelem és aggodástól menten jelenhetik meg a helyszínén, a mi mindenkor nemcsak a csendőr működését teszi hatályosabbá, de a szolgálat javára és üdvére is szolgálанд. De hasznát veszik e könyvnek a *kir. bíróság, ügyészség, közigazgatási és rendőrhatóságok* is; mert egyrészt megismervén abból a csendőrség működésére vonatkozó szabályokat és a csendőrséggel való

érintkezés módozatait, ezáltal a közérdekben való együttes működés megkönnyítették; másrészt pedig *a könyvben a különböző büntetendő cselekmények* (büntettek, vétségek, kihágások) *lexikonját is feltalálván*, azt mint könnyen és gyorsan tájékoztató kézikönyvet igen előnyösen használhatják.

Felvettem e könyvben a leggyakrabban használt terminus-technikusokat is, még pedig leginkább a sajtó tájékoztatása céljából. Ugyanis nem ritkán érintett a legkellemetlenebbül — és velem együtt bizonyára más szakembert is, — midőn a sajtóban a csendőrségre vonatkozó valamely közleményt olvasva, abban, bizonyára a legjobb intencziókkal papírra vetett, de legtöbbször az intézmény tekintélyét és prestigéjét mélyen sértő, tájékoztatatlanságból eredő kifejezéseket találtam. Így pl. nemrég egyik előkelő napilapban az állott, hogy: „*az őrmester az esetet azonnal bejelentette az őrsvezetőnek*“, majd pedig: a végrehajtó *kiadta a parancsot a csendőr-örsnek*“, „*a szolgabíró azonnal felelősségre vonta a csendőröket*“; egy másik, szintén tekintélyes lapban: „*az örs csatlakozott az örsparancsnokhoz és aztán együtt végezték a nyomozást*“, „*a szolgabíró magához parancsolta az őrsvezetőt és szigorúan utasította a követendő eljárásra nézve*“, „*a szolgabíró utasítására a csendőrök megbilincseltek a letartóztatottakat*“; egy másik hasonlóképen tekintélyes napilapban pedig: „*a szolgálatot végző örsöt a tömegkövekkel megtámadta*“, az „*örsparancsnok kérdőre vonta a szakaszparancsnokot*“ stb.

stb. Pedig a ki csak legkevésbé ismeri a csendőrségi szabályokat, az igen jól tudhatja, hogy az őrmester nem tehet jelentést az őrsvezetőnek, mint alantosnak; hogy a szolgabíró, még kevésbé pedig a végrehajtó, nem adhat a csendőrnek sem utasítást, sem parancsot; hogy a csendőr szolgálatát önállóan teljesíti, annak mikénti foganatosításáért az eljáró csendőr felelős és így a szolgabíró nem utasíthatja a csendőrt, hogy valakit megbilincseljen; hogy a csendőrt csakis saját tiszti előljárója vonhatja felelősségre; hogy a szolgálatot nem az őrs, hanem a járőr teljesíti és végre, hogy a szakaszparancsnok közvetlen előljárója az őrsparancsnoknak. De özönével czitálhatnám a hasonló épületesnél-épületesebb glosszákat, melyek majd mosolyt, majd boszszankodást, de nem ritkán megütközést is keltenek a szakértő olvasóban. Pedig egy ilyen hatalmas és a közérdek oly fontos ágazatát ellátó testület több figyelmet és alaposágot érdemelne a magyar sajtótól, mely a köztudat szerint egyébként elég pedáns a testületi érzékenység ápolása tekintetében. Remélem azonban, hogy jövőben, könyvem alapján, melyet a napi és szaksajtó minden organumának megküldöttem, a csendőr-testület érzékenységét is hasonló figyelemben részesítendi.

Ezek után csupán még arra szoritkozom, hogy tájékozás végett a könyvben feldolgozott anyagot is ismertessem. Ez az anyag a következő:

I. Törvények.

1. Büntető-törvénykönyv a büntettek és vét-ségekről,
2. büntető-törvénykönyv a kihágásokról,
3. katonai büntető-törvény,
4. erdő-törvény,
5. a vadászatról,
6. a fegyver-adóról és vadászati adóról,
7. a halászátról,
8. a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről,
9. a közutak és vámokról,
10. az állategészségügy rendezéséről,
11. az ipari munka vasárnapi szüneteléséről,
12. ipar-törvény,
13. a munkaadó és a mezőgazdasági munká-sok közötti jogviszonyok szabályozásáról,
14. az uzsoráról és káros hitelügyletekről,
15. védtörvény,
16. a kiszolgált altisztek ellátásáról (igényjo-gosultság),
17. a m. kir. csendőrség nyugdíjigényeiről,
18. az állami tisztviselők, altisztek és szolgák nyugdíjazásáról.

II. Szabályok és utasítások.

19. Szervezeti- és szolgálati utasítás,
20. általános szolgálati határozványok,
21. házalási szabályok,
22. laktanya-szabályok,
23. illeték-szabályzat (új kiadás),
24. gazdaságkezelési utasítás (új kiadás),
25. utasítás az egészség ápolására nézve,

26. vezérfonal a csendőrnek ellenszegülési esetekben követendő magatartására nézve,
27. szolgálati szabályzat,
28. ló-ügyekre vonatkozó szabályok,
29. különleges határozványok a m. kir. lovas-csendőrök számára.

III. Egyéb.

30. Utlevél-rendészet, az utlevelek és igazolványok mintáival,
31. a katonai nevelő-intézetekbe való felvételtől,
32. a fürdők használatáról, a fürdők jegyzékével,
33. az igényjogosultságra vonatkozó összes rendeletek,
34. alkotmánytan (Magyarország politikai beosztása),
35. miniszteri, csendőrfelügyelőségi rendeletek, döntvények és szabványos parancsok, stb. stb.

Legfőbb óhajom és vágyam, hogy könyvem azt a magasztos célt, melyet megírásával magam elé tűztem, a lehető legteljesebben elérje, és így a csendőr-testületre és a közszolgálatra ama üdvös hatást gyakorolja, melyet attól remélhetni jogosítva érzem magamat.

Lehet, hogy a munka nem tökéletes, — ki mondhatná, hogy tökéleteset alkotott, — lehet, hogy itt-ott hézagos; de szolgáljon mentségemre, hogy uttörő munkát végeztem és hogy olykor a legnehezebb akadályokba

ütköztem az óriási anyaghalmoz összegyűjtésénél. Azonban a remélhetőleg szükségessé váló második kiadásnál (jelen első kiadás 2000 példánya ugyanis majdnem teljes számban előre megrendeltetett) igyekezni fogok ezen hézagokat és hiányokat is pótolni, miért hálás köszönettel fogadok már most a munkára vonatkozó minden érdemleges megjegyzést és észrevételt.

Budapesten, 1899. évi június havában.

Mihályfalvy I.

Rövidítések.

Árt.	=	Állategészségügy rendezéséről szóló törvény.
Á. sz. h.	=	Általános szolgálati határozványok.
Bev.	=	Bevezetés.
Bm.	=	Belügyminiszter.
Btk.	=	Büntetőtörvény a büntettek és vétségekről.
Csf.	=	Csendőrségi felügyelő.
Csnyt.	=	Csendőrségi nyugdíjtörvény.
Eá.	=	Egészség ápolására vonatkozó utasítás.
Erdt.	=	Erdőtörvény.
Fej.	=	Fejezet.
Fm.	=	Földmivelésügyi miniszter.
Fvat.	=	Fegyver- és vadászati adótörvény.
Gku.	=	Gazdászatkezelési utasítás.
Hm.	=	Honvédelmi miniszter.
Hsz.	=	Házalási szabályok.
Ht.	=	Halász-törvény.
Illsz.	=	Illeték-szabályzat.
Im.	=	Igazságügyi miniszter.
Imvszt.	=	Ipari munka vasárnapi szüneteléséről szóló törvény.
Iprt.	=	Ipartörvény.
Katb.	=	Katonai büntetőtörvény.
Kbt.	=	Büntetőtörvény a kihágásokról.

Kh.	=	Különleges határozványok a m. kir. lovas-csendőrök számára.
Km.	=	Kereskedelmi miniszter.
Kvt.	=	A közutak és vámokról szóló törvény.
L.	=	Lásd.
Lóüvvsz.	=	Lóügyekre vonatkozó szabályok.
Lsz.	=	Laktanya-szabályok.
Mgt.	=	A mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló törvény.
Mmjszt.	=	A munkaadók és a mezőgazdasági munkások közötti jogviszonyok szabályozásáról szóló törvény.
Mt.	=	Minisztertanács.
Nyt.	=	Nyugdíjtörvény.
P.	=	Pont.
Pl.	=	Például.
Pm.	=	Pénzügyminiszter.
R.	=	Rendelet.
Szlgysz.	=	Szolgálati szabályzat.
Szlgu.	=	Szolgálati utasítás.
Szrvu.	=	Szervezeti utasítás.
Vekm.	=	Vezérfonál a csendőrnek ellenszegülési esetekben követendő magatartására nézve.
Vőt.	=	Véderőtörvény.
Vr.	=	Végrehajtási rendelet.
Vszt.	=	Vadásztörvény.

A

Ablaktáblák földszintes szobákban. L. Laktanyában földszintes utczaai ablakok befüggönyözése.

Absolut monarchia az, hol a fejedelem az összes államhatalmat, a nép minden befolyása nélkül, korlátlanul és függetlenül gyakorolja; tehát a mit ő rendel az törvényerővel bir; tetszése szerint nevezi ki és bocsátja el a közhivatalnokokat, kik csak neki tartoznak felelőséggel; az ország összes ügyeit a nemzet akarátának megkérdezése nélkül intézi. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai“ 8. l.)

Aczélgyárak üzemágainál vasárnap is végezhető munkák. L. Vas- és aczélgyárak üzemágainál vasárnap is végezhető.

Adóév a fegyveradóra vonatkozólag. L. Fegyveradóra vonatkozó adóév.

Adóév a vadászati adóra vonatkozólag. L. Fegyveradóra vonatkozó adóév.

Adómentes fegyverek vadászatra használata. L. Fegyver, adó alól való elvonása.

Adóvégrehajtásnál való segédkezés. A csendőrség közreműködése adóvégrehajtásnál csak akkor vehető igénybe, ha tetteges ellenszegülés fordult elő vagy attól indokoltan tartani lehet. A segélyt nyújtó csendőrnek ilyenkor nem szabad a zálogolásnál vagy a végrehajtás más mozzanatainál tettegesen közreműködni, hanem csakis arról kell gondos-

kodnia, hogy a hatósági közegek feladatukat akadály nélkül teljesíthessék és tetteleg ne bántalmaztassanak. (Szlgu. 74. §.)

Aggályok felhívásokra vonatkozólag. L. Felhívások teljesítése.

Agyagiparnál vasárnap is végezhető: kizárólag az égetési munkák; egész nap. (14837/92. km. r.)

Ajándék elfogadása a szolgálat teljesítéseért. L. Megvesztegethetlenség.

Ajándékozása kincstári ruházatnak. L. Kincstári ruházat eladása.

Ajánlott portomentes levelek. Portomentes levelezéseknél ajánlottan csak olyan fontosabb, vagy okmányokat tartalmazó levelek küldendők, amelyeknél szükséges, hogy esetleges reklamatiónál azok mikénti továbbítása nyomról-nyomra kimutatható legyen. (3893/84. hm. r.)

Alakjukat vesztett törtények kicserélése, L. Törtények, alakjukat vesztettek, kicserélése.

Alapítvány, „dombrádi Nagy Gyula“-féle. L. Dombrádi Nagy Gyula-féle alapítvány.

Alapítvány, „Török Ferencz altábornagy“-féle. L. Török Ferencz altábornagy-féle alapítvány.

Alárendeltek bizalmának megszerzése. A csendőrelőjáró kötelessége, ha alárendeltje tőle bármi tekintetben felvilágosítást kér, azt neki jóakaró módon megadni és így benne ama bizalmat és ragaszkodást felébreszteni, melylyel az alárendeltnek előljárójával szemben viseltetnie kell. (Á. sz. h. X/2).

Alárendeltekkel való bánásmód. Az alárendeltekkel követett bánásmód igazságos, jóakaró, következetes és az egyénnek sajátosságaihoz alkalmazott legyen. Azonban minden jóakarattal sem szabad a rendeletektől és parancsoktól való legcsekélyebb eltérést tűrni, vagy tulságos bizalmaskodást megengedni. Az előljárónak érteni kell, hogy tekintélyét alárendeltjei előtt minden körülmények között megóvja. Az alárendeltek melletti kicsinyes gyámkodás, az önállóságukba való indokolatlan be-

avatkozás, kedvetlenséget szül és a szolgálatnak ártalmára van; a jogkör áthágása, valamint oly parancsok adása, melyek a szolgálathoz nyilván semminémű vonatkozásban nem állanak, a fegyelemre káros hatással vannak és fenytést érdemelnek. (Szlgysz. 17. §.)

Alárendeltek kérdéseire adandó felvilágosítás. L. Alárendeltek bizalmának megszerzése.

Alárendeltségi viszonya a csendőrségnek. L. Csendőrség alárendeltségi viszonya.

Alárendeltségi viszonya az összpontosított csendőrségnek. L. Összpontosítások alkalmával teendő jelentések.

„Alázatosan“ szó használata. L. Előljárókkal való érintkezés.

Alispán. A vármegye első választott tisztviselője.

Alispán laktanyába érkezése esetén követendő eljárás. L. Ministerek.

Alkalmazása a fegyvereknek. L. Fegyverek alkalmazása.

Alkalmazás iránti folyamodványok beadása. L. Igényjogosultak folyamodványaiknak beadása.

Alkalmazás iránti folyamodványok bélyegmentessége. L. Igényjogosultak folyamodványaiknak bélyegmentessége.

Alkalmazás iránti folyamodványok felszerelése. L. Igényjogosultak folyamodványaiknak felszerelése.

Alkalmazásra való előjegyzés iránti folyamodványok. L. Igényjogosultak később üresedésbe jövő állásokra is folyamadhathatnak.

Alkotmány alatt azon alaptörvények és törvényes intézmények összeségét értjük, melyek meghatározzák az állami főhatalom gyakorlásának a fejedelem és nemzet közötti mikénti megoszlását s megszabják a fejedelemnek az államhoz való viszonyát, valamint a nemzetnek és az egyes állampolgároknak közjogait és kötelességeit. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai“ 10. l.)

Alkotmány elleni izgatásért a bünvádi eljárás megindítása. Alkotmány, a törvény, a hatóságok vagy hatósági közegek elleni izgatás vétségeért a bünvádi eljárás csak három hónapon belül indítható meg (Btk. 174. §.).

Alkotmány elleni izgatás vétsége. Alkotmány, a törvény, a hatóságok vagy hatósági közegek elleni izgatás vétségét követi el, a ki valamely gyülekezeten nyilvánosan, szóval, vagy a ki nyomtatvány, irat, képes ábrázolat terjesztése, vagy közszemlére kiállítása által, büntett vagy vétség elkövetésére egyenesen felhív (Btk. 171. §.); a ki ugyanezen módon a törvény ellen, vagy a hatóságoknak törvényes hatáskörükben kiadott rendelete, meghagyása, határozata ellen engedetlenségre egyenes felhívást intéz vagy terjeszt, valamint az is, a ki valamely osztályt, nemzetiséget, vagy hitfelekezetet gyűlöletre a másik ellen, vagy a tulajdon vagy a házasság jogintézménye ellen izgat (Btk. 172. §.); a ki ugyanolyan módon a király személyének sértetlenségét, a trónöröklés törvényes rendjét, az alkotmányos államformát, vagy a törvény kötelező erejét megtámadja; ugyancsak az is, ki az alkotmány egyes intézményei, a monarchia másik államával fennálló kapcsolat, vagy a magyar államot képező országok közt fennálló államközösség ellen, avagy a királynak, az országgyűlésnek, az országgyűlési bizottságoknak vagy a közös ügyek tárgyalására hivatott bizottságnak törvényes joga ellen lázít (Btk. 173. §.); a ki ugyanolyan módon, a törvény által büntettnak vagy vétségnek nyilvánított cselekményt, vagy valamely büntett vagy vétség elkövetőjét, annak elkövetése miatt feldicsér, vagy nyilvánosan kitüntet (Btk. 174. §.). *Kir. törvénytörvény-*

Alkotmányos egyeduralom. Alkotmányos egyeduralom az, melyben a főhatalom gyakorlása megvan osztva a fejedelem és a nemzet között, olyformán, hogy a törvényeket a nép választott képviselői

selői alkotják, de a fejedelem szentesíti; a kományt a fejedelem nevezi ki, de ezeknek működését az országgyűlés ellenőrzi és őket felelősségre vonhatja. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai.“ 9. l.)

Alkotmányos monarchia. L. Alkotmányos egyeduralom.

Alom alkalmazása. A csendőrségi ló terhes szolgálatára való tekintettel a csendőrségi istállóknban az állandó alom alkalmazandó, melynél azonban szigoruan kell arra figyelni, hogy az alom fel ne rázassék és a ganaj az állásból minden ganajozás után azonnal eltávolittassék. (Kh. 52. p.).

Alom beteg lovaknál. Beteg lovak részére kijelölt istállóknban állandó alom sohasem alkalmazandó. (Kh. 53. p.)

Alom eltávolítása. Ha valamely állandó alommal ellátott istállóban ragályos (járványos) betegség üt ki, az alom azonnal eltávolítandó. (Kh. 54. p.)

Alom készitési módja és kezelése. Az állandó alom készítésénél a következő tartandó szem előtt: 1. Azon lóállások, melyek agyagburkolattal vannak ellátva, az alom lerakása előtt 3—4 cmtnyire gipszporral vagy hamuval feltöltendők. 2. Az örs rendszeresített alom-szalmailetékéből minden január, április, július és október 1-én az első havi illeték $\frac{2}{3}$ része, tehát minden ló és állás után 34 kgr., réteg-alakulag hosszában és szélességben, még pedig egymás ellen rakott kalászokkal, egyszerre a lovak alá almozandó, a fennmaradó $\frac{1}{3}$, azaz lovanként 566 gramm pedig naponta utánszórandó. 3. Három hó elteltével az alapalom megújítandó, tehát a régi alom az istállóból kihányandó, minden egyes használatban volt állás gondosan kitisztítandó, az istálló kellőleg kiszellőzendő és a száraz szalma a régi alomból újra felhasználandó és ha szükséges a gipsz vagy hamuréteg, esetleg az agyagburkolat felső része is megújítandó. (Kh. 55. p.).

Alomszalma-adag sulya. Az alomszalma 8·5 kgros kötegekben szállítandó. (Gku. 31/a.)

Alomszalma minősége. A szalma száraz, egészséges, tiszta és dohszagnélküli legyen. (Gku. 31/a.)

Alsóbb rendű nyilvános helyek látogatása. L. Nyilvános helyek látogatása.

Alsó heveder. L. Heveder.

Altiszt. A csendőrségi állományban csak két altiszt rendfokozat van és pedig: az őrsvezető és őrmester. A csendőr, mint ilyen, a katonai állományban ugyan szintén altiszt rendfokozattal bír, de a csendőrségi állományban nem tekintetik altisztnek.

Altiszt iskolába vezényeltek közigazdálkodási osztaléka. L. Közigazdálkodási osztaléka az altiszt iskolába vezényelteknek.

Altiszt vizsga tárgyai. A csendőr-altiszt (őrsvezetői) vizsga tárgyai a következők: 1. magyar nyelv; 2. számtan (négy alapművelet és törtek); 3. irálytan; 4. csendőrségi szervezeti és szolgálati utasítás; 5. a csendőr-kerületi parancsnokság (felügyelőség) által közölt törvények, rendeletek és oktató természetű parancsok; 6. őrsirodavezetés; 7. fegyverutasítás; 8. a csendőrség közigazgatásának (gazdászatkézelési utasítás, illetékszabályzat) alapelvei, az őrsparancsnok ügykörének megfelelő mérvben; 9. szolgálati szabályzat I. rész; 10. gyakorlati szabályzat I. rész. (Szrvu. 27. §.)

Anyakönyvbe törvénytelen gyermek törvényesnek való bevezetése: családi állás elleni kihágás. (Kbt. 60. §.). *Kir. járásbiróság.*

Anyakönyvbe törvényes gyermek törvénytelenként való bevezetése: családi állás elleni kihágás. (Kbt. 60. §.). *Kir. járásbiróság.*

Anyország. L. Magyar állam.

Apa-állatnak tenyész-igazolvány nélkül, tenyésztési célokra való átengedése, vagy másnemű állatokkal közös legelőre hajtása: mezőrendőri kihágás. *Eljárás hivatalból.* (Mgt. 94. §.). *Közigazg. hatóság.*

Aprólékos kéziszer. Minden egyes ujoncz- és próba-csendőr az előirt aprólékos kéziszeret, az elméleti kiképzés alatt, sajátjából beszerezni és mindaddig, míg a csendőrség kötelékébe tartozik, készletben tartani, sajátjából gondozni és utánpótolni köteles. Az őrsparancsnok felelős azért, hogy a legénységénél az aprólékos kéziszer a meghatározott minőségben és mennyiségben készletben legyenek. A legénységnek megvan engedve, hogy az előirt aprólékos kéziszeren kívül jobb minőségű és nagyobb aprólékos kéziszeret (keféket) is készletben tarthasson. (Gku. 62. §.)

Aranka kiirtása. Arankát köteles minden birtos, annak megjelenése után azonnal, alkalmas módon kiirtani. (Mgt. 51. §.)

Arzen ellenszere: magnésid-tej, melyet a legközelebbi gyógyszertárból kell azonnal hozatni és az arzennel mérgezettnék nagy mennyiségben beadni. (Eá.).

Aszalt-gyümölcs télire való eltevése. L. Kertek mivélése.

Asztalkendők beszerzése. L. Asztal megterítése.

Asztal megrongálása nyilvános helyen. Nyilvános téren, a közönség használatára szolgáló asztal szándékos megrongálása vagy bemocskolása: közrend elleni kihágás. (Kbt. 80. §.) *Közigazg. hatóság.*

Asztal megterítése. A csendőr-laktanyában minden étkezéshez az asztal az őrsfőzőnő által megterítendő. E célból minden őrsön legalább két fehér asztalterítő, minden csendőr részére két-három tányér, egy ivó-pohár, ezenfelül egy közös só- és paprika-tartó és egy vizes korsó vagy palaczk a közigazdálkodás terhére beszerzendő. Az étkezéshez még szükséges evőeszközzel és két-három fehér asztalkendővel minden csendőrnek rendelkeznie kell. Az asztalteríték mindig tiszta legyen. (Á. sz. h. XV/6).

Asztalterítők beszerzése. L. Asztal megterítése.

Avar meggyujtása. L. Meggyujtása.

Á

Ágyak egymástóli távolsága. L. Legénységi szobák berendezése.

Ágyak elhelyezése. Az ágyak a laktanya-szobákban a férhelynek megfelelően, ajtók és ablakoktól lehetőleg távol, állítandók fel. A csendőr fekhelyét csakis az örsparancsnok engedélyével változtathatja. (Lsz. 2/26.)

Ágyak megvetése. Az ágyak naponta a felkelés után azonnal felrázatván, a következő módon újból megvetendők: 1. a szalmazsák az egyik lepedővel beterítettik s a lepedő szélei a szalmazsák és az ágydeszkák közé tömetnek; 2. a második lepedő azután az ágyra arányosan felterítettvén, reá a hosszában és az ágy szélességéhez mérten összehajtott takaró fektettetik; 3. a lepedő hossz-szélei a takaróra akként hajtatnak fel, hogy a lepedő két külső, a takaró pedig egy belső egyenlő szélességű csikot képez; 4. az így összehajtott lepedő és takaró végei az ágy hosszához mérten aláhajtatnak; 5. a vánkos, magasabb részével a falhoz fordítva, az ágyfőn, az összehajtott lepedő és takaróra helyeztetik. (Lsz. 2/28.)

Ágyak méretei. Egy duczos vaságy 190 centiméter hosszú és 84 centiméter belközzel bír. (Illsz. 32/3.)

Ágyak nappali használata. A szolgálatból éjfélkor vagy még később, vagy általában fárasztó gyalogmenetek után bevonuló csendőröknek az ágyakon való fekvés nappal is meg van engedve, de a lábbelit ilyenkor le kell vetniök. (Lsz. 2/30.)

Ágyas tartása. L. Roszhirü nőszemélyekkel való barátkozás.

Ágyban holmi tartása tilos. (Lsz. 2/28.)

Ágylábak befestése. L. Butorzat gondozása.

Ágynemű gondozása. Az ágynemű mindig tiszta állapotban tartandó; ennek lelkiismeretes kimélése fölött őrködni az őrparancsnok kötelessége. Az ágynemű gondatlanság-, esetleg roszakaratból való mocskolásából vagy rongálásából származó hiány mindig az azt okozó költségére azonnal helyreállítandó és az ilyen esetről a szakaszparancsnokságnak is jelentés teendő. Rongyos ágynemű semmi szín alatt sem türendő. A szalmazsákok tultömöttek és az előirt sulynál nehezebbek ne legyenek. Magánpárnákon csak fehér áthuzat alkalmazható. (Á. sz. h. XI/10.)

Ágynemű jókarban tartása. L. Átalány ágynemű jókarban tartására.

Ágynemű tisztántartási átalány. L. Átalány ágynemű tisztántartására.

Ágynemű váltásának ideje. L. Átalány ágynemű tisztántartására.

Ájtatos gyülekezeten vasárnap is végezhető: az ugynevezett bucsuczikkéknek, mint pl. imakönyvek, olvasók, viaszgyertyák stb. árusítása egész nap. (14837/92. km. r.)

Ájultak ápolása. L. Kimerültek ápolása.

Álarczos-menet rendezése hatósági engedély nélkül: közrend elleni kihágás. (Kbt. 76. §.) *Közig. hatóság.*

Álladzó-láncz beakasztása. L. Álladzó-láncz fekvése.

Álladzó-láncz fekvése. Az álladzó-láncznak az állgödörben kell laposan feküdnie s azt akként kell beakasztani, hogy ha a kantárszárak nincsenek behuzva, alája két ujat könnyen be lehessen dugni. (Kh. 33. p.)

Álladzó-láncz hossza. Az álladzó-láncz hossza, kamók nélkül, egyenlő a feszítő-zablarudnak (szájvasnak) másfélhosszával. (Kh. 31. p.)

Állam fogalma. Az állam egy határozott földterületen állandó közös főhatalom és közös törvények alatt szervezkedett emberi társaságot jelent, mely-

nek czélja az, hogy benne mindenkinek joga biztosítva legyen s az anyagi és szellemi jólét, lehető legteljesebben megvalósuljon. (L. dr. Csiky Kálmán; „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai“ 6. l.)

Államforma. Az államforma alatt annak meghatározását értjük, hogy az államban kit illet és miképen gyakoroltatik a főhatalom.

Államforma Magyarországon. Magyarország alkotmányos királyság a Habsburg-Lotharingi uralkodó ház alatt.

Államformák meghatározása. Az államformákban az egyed-uralmat és köztársaságot különböztetjük meg. Az egyed-uralom ismét kétféle: 1. korlátlan egyed-uralom (absolutismus) és 2. korlátolt vagy alkotmányos egyed-uralom.

Államfő. Az állam feje és az összes államhatalom személyesítője: a király.

Államhatalom. Azon állandó hatalom, melynek hivatása mindenkire kötelező szabályokat — törvényeket — alkotni, az állam összes ügyeit vezetni, a közjólétet előmozdító intézkedéseket megtenni, az állam védelméről gondoskodni, a közbéke és rend érdekeire felügyelni, a polgárok között keletkező vitás ügyekben igazságot szolgáltatni, az államot idegen országokkal szemben képviselni.

Államhatalom felosztása. Az államhatalom feloszlik: 1. törvényhozás, 2. kormányzó vagy végrehajtó és 3. igazságszolgáltatási hatalomra.

Állampolgárság. A magyar állampolgárság alatt azt a jogot és viszonyt értjük, melynél fogva valaki a magyar nemzet tagjának tekintetik, az alkotmány által biztosított jogokat élvezzi és a honpolgári kötelelességeket teljesíteni tartozik. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai“ 18. l.)

Állampolgárság megszerzése. A magyar állampolgárság megszerzettetik: 1. születés vagy leszármazás által; 2. házasság által, ha ugyanis külföldi

nő magyar állampolgárhoz megy férjhez; 3. honosítás által.

Állampolgárság megszűnése. A magyar állampolgárság megszűnik: 1. az államkötelékből való kilépés, illetve elbocsátás által; 2. távollét által, ha u. i. a magyar honos 10 évig megszakítás nélkül Magyarország határán kívül tartózkodik és állampolgárságának fentartását nem kéri; 3. házasság által, a midőn magyar nő idegen állampolgárhoz megy férjhez; 4. ha a magyar honos idegen állam szolgálatába lép és a belügyminister felszólítására a seolgálatot el nem hagyja. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai“ 18. l.)

Állandó alom. L. Alom.

Állatbehozatalra kijelölt utak. A csendőrség köteles arra ügyelni, hogy oly helyeken, hol a m. kir. belépő-állomás a határszéltől távolabb befelé esik, a Romániából behozott állatok és állati nyerstermények, csak az e célra kijelölt utakon hajtassanak, illetve szállittassanak; az ez utakon kívül talált ily állatok és állati nyerstermények letartóztatandók, illetve lefoglalandók s a legközelebbi m. kir. belépő-állomásnak átadandók. (Árt. Vr. 35. §.)

Állatcsoportok hajtása. Szabadon hajtott állatcsoportokkal (nyájak, csordák, falkák) a hajtsárok kötelesek úgy a szembejövő, mint a hátulról előre haladó járműveknek megállás nélküli elhaladására az utpályán elégséges helyet nyitni; miért az állatcsoport mellett elégséges vezető, hajtsár stb. alkalmazandó. Kisebb állatcsoportokkal csak az ut fele részét szabad elfoglalni (Kvt. 109. §.)

Állategészség-rendőri szabályok a vendégfogadókra nézve. L. Vendégfogadókra vonatkozó állategészség-rendőri szabályok.

Állategészségügyi záradék a marhaleveleken. L. Marhalevélállategészségügyi záradékkal való ellátása.

Állatforgalom határszélen. L. Határszéli állatforgalom figyelemmel kísérése.

Állati nyerstermények behozatalára kijelölt utak.
L. Állatbehozatalra kijelölt utak.

Állatkinzás. Állatok kinzása vagy durva bánatalmazása nyilvánosan, botrányt okozó módon: közrend elleni kihágás (Kbt. 86. §.) *Élő szárnyas egerrek ajtóra való kifeszítése* ugyanezen kihágást képezi. (6498/89. bm. r.) *Közigazg. hatóság.*

Állatok által okozott károk. Állatok által okozott károkért azok gazdája felelős. (Mgt. 112. §.)

Állatok behozatala külföldről. L. Házi állatok behozatala külföldről.

Állatok csipései. Állatok csipései és harapásai következtében a megsértett részek gyakran igen megdagadnak és fájdalmasak, miért ily esetekben orvosi segílyt kell azonnal igénybe venni. Néha az egyébként ártalmatlan állatok, pl. legyek stb. csipései és marásai is mérges hatásuak, ha azok előbb hullákon, vagy rothadt anyagokon tartózkodtak. A méh vagy darázs fullánkja eltávolítandó s a megsérült rész olajjal bekenendő; nagyobb daganatokra pedig hideg borogatások alkalmazandók. (Eá)

Állatok egyenkénti hajtása. Állatok egyenként féken vagy pányván vezetendők az utakon. (Kvt. 109. §.)

Állatok elkülönítése ragadós betegség esetén. L. Ragadós betegségben lévő állatok elkülönítése.

Állatok felügyelet nélkül hagyása parancsoló szükség nélkül: mezőrendőri kihágás. *Eljárás hivatalból.* (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Állatok hajtása marhalevél nélkül. L. Marhalevél nélkül hajtható állatok.

Állatok harapása. L. Állatok csipései.

Állatok használata ragadós betegség esetén. L. Ragadós betegségben lévő állatok használata.

Állatok más földjére való beengedése. Állatoknak más mivelés alá vett földjére gondatlanságból való beengedése: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Állatok megbetegedésének bejelentése. A házi állatok birtokosai, pásztorok, gyepmesterek, mészárosok, vágatási biztosok és mindazok, kik házi állatok gondozásával vannak megbizva, kötelesek a birtokukban, illetőleg a gondozásuk alatt álló állatoknak belső megbetegülését, vagy azok elhullását a községnek azonnal bejelenteni. (Árt. 23. §.) Ezen rendelkezések megszegése: kihágás. (Árt. 154. §.) *Közgazg. hatóság.*

Állatoknak, élőknek, a szállítási eszközökről való kirakása és hazaszállítása: vasárnap egész nap meg van engedve. (14837/92. km. r.)

Állatok ragadós betegségben külföldről való behozatala. L. Ragadós betegségben levő állatok külföldről való behozatala.

Állatok ragadós betegségei. Az állatok ragadós betegségei a következők: keleti marhavész, lépfene, veszettség; a lovak, szamarak és öszvérek takonykórja, illetőleg bőrférge; a szarvasmarhák, juhok, kecskék és sertések ragadós száj- és körömfájásai, továbbá a lovak és szarvasmarhák ivarszervein keletkező hólyagos kiütések; a lovak, szamarak és juhok rühei; a sertés-orbáncz (Árt. 24. §.)

Állatok száma egy marhalevelen. L. Marhalevelen felvehető állatok száma.

Állatok számbavétele. L. Közös legelőre hajtandó állatok számbavétele és megvizsgálása.

Állatok szekérben a marha-vásártérre nem bocsáthatók. (Árt. 34. §.)

Állatok tartása a laktanyában A csendőr-laktanyában, a hol szükséges, házőrző-eb és macska, továbbá éneklő-madarak is tarthatók. Más fényüzési, nem a közigazdálkodás vagyonához tartozó állatot, a legénység a laktanyában nem tarthat. (Á. sz. h. XI/3.)

Állatok tartózkodására szánt közhelyekre vonatkozó állategészség-rendőri szabályok. L. Vendégfogadókra vonatkozó állategészség-rendőri szabályok.

Állatok vásártérre hajtása marhalevél nélkül. Álla-

tok marhalevél nélkül vásártérre nem bocsáthatók. (Árt. 11. §.)

Állatorvos alkalmazása a vásártéren. A vásártartásra jogosak kötelesek gondoskodni, hogy az állategészség-rendőri felügyelet céljából a vásárokon állatorvos alkalmaztassék. (Árt. 11. §.)

Állatorvosi állás elhagyása. Állatorvos (állami, törvényhatósági vagy községi), aki marhavész idején, habár lemondás folytán, de ennek szabályos elfogadása előtt, hivatalos állását elhagyja, vagy az azzal egybekötött szolgálat teljesítését, alapos ok nélkül, megtagadja vagy elhalasztja: közegészség elleni kihágást követ el. (Kbt. 98. §.) *Kir. járásbiróság.*

Állatorvosi szolgálat megtagadása. Állatorvos, a ki súlyos esetekben a hivatásával járó szolgálatot, alapos ok nélkül, megtagadja vagy elhalasztja: közegészség elleni kihágást követ el. (Kbt. 97. §.) *Kir. járásbiróság.*

Állatorvosi vénnyek ellátása. L. Orvosi vénnyek ellátása.

Állatsereglet mutogatása hatósági engedély nélkül: közrend elleni kihágás. (Kbt. 76. §.) *Közigazg. hatóság.*

Állatvásártéren a vidéki marha elkülönítése. L. Szarvasmarha elkülönítése a vásártéren.

Állatvásártéren legeltetés. Állatvásártéren legeltetni nem szabad. (Árt. Vr. 36. §.)

Állatvásártér takarítása. Minden vásár után a vásárra jogosult, a vásártéren visszamaradt trágyát és hulladékot összetakarítani s fertőtleníteni tartozik. (Árt. Vr. 36. §.)

Állatvédelem. A csendőr figyelmeztetőleg lép fel, ha gyermekek vagy felnőtt emberek állatokkal pajkoskodnak, azokat kinnözzák vagy ingerlik. különös esetekben pedig, durva visszaélések megszüntetése végett, a közigazgatási hatóságnak jelentést tesz. (Szlgu. 88. §.)

Állás-oszlopokon alkalmazandó táblácskák. L. Táblácskák az állás-oszlopokon.

Állomás-szolgálati könyv. A napontai szolgálati működés és eredmények körülményes kimutatására szolgál. Ezen könyvbe bevezetendő: a keltezés, a hatóságoktól vett minden felszólítás, a járőrök portyázásai, azoknak az őrsparancsnok által történt ellenőrzése, a szomszédos őrsök járőreivel való találkozások, foglyok vagy rabok kísérése és átadása stb.; továbbá az eredmény és az ezen működések folytán kiérdemelt étkezési pótlékok száma. A „Megjegyzés“ rovatba az őrsparancsnokságban előforduló változás, az előjárók megérkezése és eltávozása stb. veendő fel. Az őrsparancsnok ezen könyv vezetését a legnagyobb lelkiismeretességgel és tüzetességgel tartozik végezni. (Szlgu. 107. §.)

Állomás-szolgálati könyv betekintése a belügyminiszter kiküldötte, a főispán és alispán által. Ha a nevezettek valamelyike az örslaktanyát meglátogatja, kívánatukra azoknak az állomás-szolgálati könyv betekintés végett előterjesztendő s a biztonsági szolgálatra, valamint a hatóságok utmutatásainak fogantositására vonatkozó felvilágosítások megadandók. (Szlgu. 93. §.)

Állomás-szolgálati könyvbe való bevezetése a teljesített szolgálatnak. L. Szolgálat bevezetése az állomás-szolgálati könyvbe.

Állomás-szolgálati könyvek kiselejtítése öt év lejártja után eszközendő. (45361/89. hm. r.)

Álomfejtéssel való üzletszerű foglalkozás: közrend elleni kihágás. (Kbt. 79. §.) *Kir. járásbiróság.*

Állóruha-fogason tartása a ruházatnak. Állóruha-fogason a ruha vagy egyéb felszerelési cikkek csak addig tarthatók, a meddig az takarítás vagy szárítás céljából szükséges. (Á. sz. h. III/17.)

Általános tömegalap. Az összesített tömegalap kezeléséből s illetőleg a tömegrészeselemeknek a tömegrendszer szerinti felruházásából eredő bevételek (pl. az egyenruházati cikkek kiszabásánál elért anyagmegtakarítások értéke, hasznavehetetlen tö-

megbéli tárgyak elárvereléséből befolyó összegek, takarékpénztárakban elhelyezett tömegbéli tőkék kamatai stb.) külön alapban kezeltetnek, mely „Általános tömegalap“-nak neveztetik. (Gku. 35/2.)

**Általános tulajdonságok, melyek a csendőrtől követel-
tetnek.** L. Csendőrtől követelt általános tulajdonságok.

Általános vadászati tilalom. L. Vadászati tilalom.

Ápolása a megsebesült ellenszegülőnek. L. Megsebesült ellenszegülő ápolása.

Ápolása a patának. L. Paták ápolása.

Ápolása a szolgálatban megsérült legénységnek. L. Szolgálatban megsérült legénység ápolása.

Ápolása az egészségnek. L. Egészség ápolása.

Ápolási költségek megtérítése. L. Betegápolási költségek megtérítése.

Árkok átjáróinak az életbiztonságra veszélyes állapotban való tartása, vagy az erre nézve kiadott hatósági intézkedések nem-teljesítése: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 113. §.) *Közigazg. hatóság.*

Árnyékszék fertőtlenítése. Árnyékszékekbe finomra tört száraz föld, klórmész vagy vasgálicz-oldat öntendő. (Eá.)

Árszabály megszegése. Árszabály, mely valamely iparágra vagy annak valamelyik részére hatóságilag megállapított, megszegése: tulajdon elleni kihágás. (Kbt. 139. §.) *Közigazg. hatóság.*

Árvák nevelési járuléka. L. Nevelési járulék.

Árvák nyugdíjigénye. L. Özvegyek és árvák nyugdíjigénye.

Árverési jegyzőkönyv a hasznavehetetlenné vált kincstári tárgyak elárvereléséről. L. Hasznavehetetlenné vált kincstári tárgyak eladása.

Árverés meghiusítása. Árverés (nyilvános) eredményének meghiusítása, vagy csökkentésére való működés, összebeszélés, a nyereségben való osztás, vagy más jutalom vagy előny ígérese által, vagy ilyen célból nyereség-rész, jutalom vagy előny elfogadása: tulajdon elleni kihágás. (Kbt. 128. §.) *Kir. járásbiróság.*

Árviz alkalmával követendő eljárás. L. Vizáradás alkalmával követendő eljárás.

Árviz vagy más elemi csapások esetén vasárnap is végezhető: a védelmi munkák, valamint az illető elemi csapások következményeinek eltávolítására vagy orvoslására elkerülhetlenül szükséges munkák, egész nap. (14837/92. km. r.)

Árujegyek, melyek könnyen valódi pénznek tekinthetők, készítése és forgalomba hozatala: kihágás. (Kbt. 59. §.) *Kir. járásbiróság.*

Átadási ideje a letartóztatottaknak. L. Fogoly átadási ideje.

Átalaný ágyneműek jókarban tartására. Minden örs a használatban levő ágyneműek elhasználásáig való jókarban tartása céljából foltozásra való anyaggal láttatik el. Ezen javításból eredő költségek fedezésére minden örs, a rendszeresített létszám után, havonként előlegesen 2 fillért kap. (Illsz. 63. §.)

Átalaný ágyneműek tisztántartására. Minden legénységi egyén után 4 lepedő és 2 vánkoshéj, nősöknek 8 lepedő és 4 vánkoshéj van rendszeresítve. Ezen tárgyak mosatása, illetőleg kicserélése május 1-től október végeig minden 14-ik nap, november 1-től április végeig havonta egyszer eszkozlendő. A lepedő egyszeri mosatásáért havonként 8 fillér és egy vánkoshéj mosatásáért 4 fillér állandó átaláný fizettetik az örsnek havonként előre a rendszeresített létszám után. (Illsz. 62. §.)

Átalanýból a közgazdálkodásba átutalt pénzek a csendőrök közös vagyonát képezi és csakis a közgazdálkodás céljaira használhatók fel. (Á. sz. h. XIV/8.)

Átalaný butorfestésre. L. Butorfestési átaláný.

Átalaný csizmakoptatásra. L. Csizmakoptatási átaláný.

Átalaný élelmi czikkek szállítására. L. Élelmi czikk szállítási átaláný.

Átalaný iroda fűtésére. L. Irodafűtési átaláný.

Átalaný iroda világitására. L. Irodavilágitási átalány.

Átalaný istálló világitására és az istállószerék jókarban tartására. L. Istállók világitására és az istállószerék jókarban tartására szolgáló átalány.

Átalaný konyhaberendezésre. L. Konyhaberendezési átalány.

Átalaný lóápolás és istállófelszolgálasra. L. Lóápolási és istállófelszolgálasási átalány.

Átalaný lóvasalásra. L. Lóvasalási átalány.

Átalaný pótlóidomitók ruhakoptatására. L. Pótlóidomitók ruhakoptatási átalánya.

Átalaný szalmazsák-töltésre. L. Szalmazsáktöltési átalány.

Átalaný-számlakönyv. Az átalány-számlakönyvet az örsparancsnok vezeti és a pénztár-asztalban őrzí meg. Lezárása örsátadások és az év végével eszközrendő. Ilyenkor a bevételi és kiadási rovat összegezendők s a maradvány kimutatandó. Év végén ez a maradvány képezi a következő év első bevételi tételét, mely azonban tételszám nélkül vezetendő be. Örsátadásnál a maradvány a tárgyhásábbban szóval kiirandó, a lezárás keltezendő s úgy az átadó, mint átvevő, valamint a pénztárkulcsot kezelő csendőr által aláirandó. Parancs alapján eszközölt bevétel vagy kiadás esetén a vonatkozó parancs az átalány-számlakönyvhöz csatolandó és ez a körülmény az iktatókönyvben felémítendő. Az átalány-számlakönyvben a folyó-(tétel-) szám minden évben 1-gyel kezdve folytatandó az év végéig. Az okmányokra ezen folyószám, alá pedig tört alakban a mellékletek száma irandó. (Gku. 80. §.)

Átalaný téli és nyári takarók, szalmazsákok és lószórvánkosok tisztántartására. Ezen ágyneműek minden évben egyszer, július hóban tisztítandók. Az állandó évi átalány egy téli és egy nyári takaró után összesen 40 fillér, egy szalmazsák és lószórvánkos után együtt 24 fillérből áll s az

örsöknek a rendszeresített létszám után, előleges havi részletekben fizettetik. A lovas-örsöknek a lóápoló takarója, szalmazsákja és vánkosa tisztítására évenként 44 fillér jár. (Illsz. 64. §.)

Átalány tisztogatásra. L. Tisztogatási átalány.

Átalány világításra. L. Világítási átalány.

Átalány vízhozdatásra. L. Vízhozdatási átalány.

Áthelyezett csendőrök közigazgatási osztaléka. L. Közigazgatás megbecslése áthelyezések alkalmával.

Áthelyezés alkalmával a tömegbeli tárgyakkal követendő eljárás. L. Tömegbeli tárgyakkal követendő eljárás áthelyezés alkalmával.

Átlépése a határnak. L. Határ átlépése.

Átvétele a tömegbeli czikkeknél. L. Tömegbeli czikkeknél az örsön való átvétele.

Átvonulása lovascsendőröknek városokon. L. Lovascsendőrök átvonulása törvényhatósági joggal felruházott városokon.

Átvonulási szállás. Ha az állandó beszállási állomáson kívül való szolgálati alkalmazás vagy áthelyezés folytán valamely menet-állomáson való éjjelezés szüksége áll be, akkor a csendőrnek átvonulási szállásra van igénye. (Illsz. 32/6.) Az ideiglenes elhelyezésért fejenként és naponként 2 fillér fizetendő a községi előljáróságnak. Nőnek, ha családjukkal utaznak, két ágyra, nőtlének, illetve család nélkül utazó nőknek egy ágyra, vagy ha ilyen kiszolgáltatása nem lehetséges, tiszta új szalmából készített és lepedővel borított fekhelyre van igényük. (Illsz. 32/5.)

B

Bab-termelés. L. Kertek művelése.

Bab télire való eltevése. L. Kertek művelése.

Bajor hatóságok megkeresésére eszközendő letartóztatás. A bajor igazságügyi vagy közigazgatási hatóságtól valamely közönséges büntett vagy vétség miatt üldözött egyén előzetes letartóztatása iránt a csendőrséghez érkező megkeresések, ha azokban hivatkozás történik arra, hogy az illető ellen közönséges büntett vagy vétség miatt bírói elfogatási parancs van kibocsátva, vagy az illető közönséges büntett vagy vétség miatt jogerős büntető ítélettel szabadságvesztésre van ítélve, a mennyiben az illető nem magyar vagy osztrák állampolgár — haladéktalanul teljesítendő. Az ilyen egyéneket legkésőbb 48 óra alatt a hazai bíróságnak kell átadni. (90421/92 bm. r.)

Bajtársiatlan nyilatkozatok. L. Politikai vitatkozás.

Balesetknél segélynyújtás. L. Segélynyújtás balesetek alkalmával.

Bal málhatáska csomagolása. L. Málhatáska.

Baromfi becsértéke. A közigazgatási vagyron megbecslésénél a baromfi értéke a piaci árak szerint számítandó. (Á. sz. h. XVI/5.)

Baromfi értékesítése. L. Fölös számú baromfi és termények értékesítése.

Baromfi megölése. Baromfi, ha tilosban találtatik és behajtása nehézségekbe ütközik, megölhető. (Mgt. 90. §.)

Baromfi-szállítás vasárnap déli 12 óráig eszközölhető. (14837/92. km. r.)

Baromfi tenyésztés. A hol különös akadályokba nem ütközik, minden örs 10—15 tyukot és egy-két kakast köteles tartani. Ezen baromfi, helyes nevelés és gondozás mellett, nemcsak az egész évre szük-

séges tojással, de csirkével is el fogja látni az örsöt. Oly örsökön, a hol ezt a viszonyok megengedik, a vidéknek megfelelő baromfi, mint csirke, liba, kacska, pulyka, gyöngytyuk stb. a közigazdálkodás javára nagyobb mennyiségben is tenyészthető. (Á. sz. h. XIV/4.)

Bántalmazása a csendőrnek. A csendőrt büntetlenül senki se merészelje bántalmazni (Vekm. 4. §.)

Bántalmazása a harczképtelen ellenszegülőnek. L. Harczképtelen ellenszegülő bántalmazása.

Bányatulajdonos kötelessége járványos betegség esetén. Bányatulajdonos, a kinek bányatelepén járványos vagy ragályos betegség ütött ki, ha 24 óra alatt orvosi segélyről nem gondoskodik : közegészség elleni kihágást követ el. (Kbt. 99. §.) *Közigazg. hatóság.*

Bányászati és kohászati iparnál vasárnap is végezhető egész nap : 1. A vízmentesítés és légvezetés céljából szükséges munkák ; 2. a javító-munkák aknáokban, tárnákban, járó- és szállító nyilámokban, gépeken, gőzkazánokon és más erőműveken, szállító pályákon és azokhoz tartozó berendezéseken, továbbá az ilyen javító-munkák végett szükséges műhelyi munkák — a mennyiben az itt felsorolt munkák az üzem megakasztása nélkül köznapon nem végezhetők ; 3. a félbeszakítást nem tűrő munkák érczelőkészítő, érczfeldolgozó (pörkölő, olvasztó, foncsorító, lugzó fémválasztó, villamosfémajtó) művekben, valamint az azokkal kapcsolatos vegyi művekben, sófőzőknél és a kokszkemenchéknél ; 4. mindazon munkák, melyek elhalasztása a földfelület, illetőleg a műtelep biztonságát, személyek életét vagy egészségét veszélyezteti. (1749/91. pm. r.)

Báránytartás. L. Tehén és báránytartás.

Becslés alá veendő közigazdálkodási tárgyak. L. Becslési jegyzőkönyv a közigazdálkodásról.

Becslése a beszolgáltatott ruházatnak. Becslés alatt a szárny raktárába beszolgáltatandó ruha- és

lószerelvényi czikkek pénzbeli értékének, megállapítása értetik. A becslést egy bizottság eszközli, mely a szárnyparancsnokból (helyetteséből), a helyi örsparancsnokból és a szárny törzsőrmesteréből áll. Ha a tömegtulajdonosnak a becslés ellen kifogása van, jogában áll felebbezni, mely esetben a szárnyparancsnokság a kifogásolt czikkeknak és a tömegkönyvnek beküldése mellett, a kerületi parancsnokságnak jelentést tesz, mely végérvényesen határoz. A tömegvagyon ennek megtörténteig nem szolgáltat ki, miután azon esetben, ha a felebbezés elutasított, a felmerülő költségek abból fedezendőek. (Gku. 55. §.)

Becslési jegyzőkönyv a közigazdálkodásról. Ha valaki a közigazdálkodás tagjává lesz vagy abból kilép, a közigazdálkodási vagyon megbecsülendő és erről becslési jegyzőkönyv veendő fel. Ezen jegyzőkönyv egy ivre szerkesztendő, melynek 3. lapoldalán, azon esetben, ha a belépő tag a közigazdálkodásba részleteket tartozik fizetni, „befizetési iv” szerkesztendő. Becslés alá a következők veendőek: 1. az élelmi czikkek; 2. a sertések; 3. a baromfi; 4. a kerti és mezei vetemények; 5. a tüzelő-anyag. Ezek becsértékéhez a közigazdálkodás készpénze és az egyes résztvevők esetleges tartozása hozzáadandó, míg a közigazdálkodás netaláni tartozása levonandó. Az így nyert összeg annyi részre osztandó, ahány tag a közigazdálkodásban résztvesz. Ezen hányad képezi a kilépő tagnak kifizetendő és az új belépő-tag által befizetendő pénzösszeget. A becslést az étkezési bizottság a távozó vagy belépő tag jelenlétében eszközli. (A. sz. h. XVI/2.) Ha a közigazdálkodás kötelékéből való megválás, szökés vagy elhalálozás folytán történik, a becslésnél ezen tagot egy csendőr képviseli. (Á. sz. h. XVI/13.)

Becslési jegyzőkönyv a közigazdálkodásról felterjesztése. Az örs közigazdálkodási vagyonáról felvett minden becslési jegyzőkönyv szolgálati uton az

előljáró szárnyparancsnoksághoz terjesztendő fel. (Á. sz. h. XVI/27.)

Becslési jegyzőkönyv a közigazdálkodásról időszakonkénti felvétele. Az esetről-esetre előforduló becsléseken kívül, a közigazdálkodás minden márczius, június, szeptember és december hó végén megbecsülendő és a becslési jegyzőkönyben az egyes tagokra eső hányad is feltüntetendő. A december havában felterjesztett ily jegyzőkönyvekhez az őrs közigazdálkodásának törzsvagyonáról vezetett leltár másolata is csatolandó. (Á. sz. h. XVI/27.)

Becslést eszközlők. L. Becslési jegyzőkönyv a közigazdálkodásról.

Becsületsértésért a bünvádi eljárás megindítása. Becsületsértésért hivatalból a bünvádi eljárás csak a következő esetekben indítható meg: 1. ha hatóság vagy annak küldöttsége ellen; 2. ha a közös hadsereg, hadi-tengerészet, honvédség vagy pedig ezeknek valamelyik önálló része ellen követtetett el. (Btk. 270. §.)

Becsületsértés vétsége. Elköveti: a ki más ellen meggyalázó kifejezést használ vagy meggyalázó cselekményt követ el, a mennyiben rágalmazás nem forog fenn. (Btk. 261. §.) Kir. járásbiróság.

Becsületsértő állítás nyomtatvány útján közzétételével való fenyegetés. L. Fenyegetés.

Bedugaszolása a fegyvercső-torkolatnak. L. Fegyvercső-torkolat bedugaszolása.

Befagyott vizeken való közlekedés. A csendőrségnek ügyelni kell, hogy a közlekedés befagyott vizek jegén, csakis a hatóság által megállapított pontokon történjék. (Szlgu. 86. §.)

Befolyása az őrsparancsnok személyének az őrs állapotára. L. Őrsparancsnok személyének befolyása az őrs állapotára.

Befonásból eredő túlkiadások. Az istálló állásoszlopok és válasz-rudak befonásából eredő túlkiadás, az átalányból a szárnyparancsnokság által kiutalványozható. (Kh. 57. p.)

Bejelentése a bujakór-betegségeknek. L. Bujakór-betegségek bejelentése.

Bejelentése beteg állatoknak. L. Állatok megbetegedésének bejelentése.

Belső betegségei a lovaknak. L. Iovak belső betegségei.

Belügyi államtitkár laktanyába érkezése esetében követendő eljárás. L. Ministerek.

Belügyministeri kiküldött a laktanyába érkezése esetében követendő eljárás. L. Ministerek.

Belügyminister laktanyába érkezése esetében követendő eljárás. L. Ministerek.

Bemutatók L. Jelentkezések.

Bemutatkozása a csendőrnek a közigazgatási hatóság főnökénél. L. csendőr bemutatkozása a közigazgatási hatóság főnökénél.

Bemutatkozása a vasut-ügyeleti csendőrnek. L. Vasut-ügyeleti csendőr jelentkezése.

Bemutatkozásai az őrsparancsnoknak. L. Őrsparancsnok bemutatkozásai.

Bemutatkozás az előbbkelő egyéneknél. L. Személyi ismeretek.

Besugó adatainak értéke. A besugó által szolgáltatott adatok értékére nézve a káros általi gyanúsítás alatt felsoroltak mérvadók. (Á. sz. h. VII/24.)

Besugók jutalmazása. L. Bizalmi egyének megszerzése.

Besugókkal való érintkezés. L. Községek portyázása.

Besugók szerzése. L. Bizalmi személyek szerzése.

Besugó nevének titokban tartása. A közbiztonsági ügyben titokképen vett felvilágosítást vagy utbaigazítást közlő (besugó) nevét elárulni a csendőrnek nem szabad. Ennélfogva a titkos besugóknak megnevezése, vagy az azokra habár általánosságban név-említés nélkül való hivatkozás is, szolgálati jelentésekben vagy tényváltozatokban mellőzendő. Ha azonban a besugó nyíltan is, tehát

a hatóság vagy bíróság előtt tanuképen hajlandó fellépni, úgy ez már nem besugásnak, hanem feljelentésnek veendő. (Á. sz. h. VII/24.)

Beszámítása a laktanya-ügyeleti szolgálatnak. L. Laktanya-ügyeleti szolgálat beszámítása.

Beszámítása a nyomdánál teljesített szolgálatnak. L. Nyomdánál teljesített szolgálat beszámítása.

Beszámítása a pénztár-ügyeleti szolgálatnak. L. Pénztár ügyeleti szolgálat beszámítása.

Beszámítható szolgálati idő a nyugdíj megállapításánál. L. Nyugdíjba beszámítható szolgálati idő.

Beszerezése a vivási gyakorlatokhoz szükséges eszközöknek. L. Vivási gyakorlatokhoz szükséges eszközök beszerzése.

Beteg állatok bejelentése. L. Állatok megbetegedésének bejelentése.

Beteg állatok husának használása. Beteg állatok husának, e körülményt tudva, emberi eledelre való használása, vagy e célra másoknak adása: közegészség elleni kihágás. (Kbt. 104. §.) *Közigazg. hatóság.*

Beteg állatokra vonatkozó rendeletek megszegése. Beteg állatokra vonatkozó, az emberek egészségére háramolható veszélyek kikerülése végett kiadott rendeletek megszegése: közegészség elleni kihágás. (Kbt. 103. §.) *Közigazg. hatóság.*

Betegápolási költségek megtérítése. A katonai és polgári gyógyintézetekben és tébolydáknak gyógykezelt legénység után felmerülő élelmezési-, ápolási- és szállítási költségek a beteg legénység zsoldjából fedezendő. A laktanyában vagy magánlakáson gyógykezelt nős vagy nőtlen legénység gyógykezelési (orvos, gyógytár, stb.) költségeit a csendőrségi javadalmazás viseli, miért azonban a beteg zsoldjából, ápolási díj fejében, napi 1 korona 16 fillér megtérítendő; a fenmaradó zsoldrészlet a nőtlen legénység után az illető örs közigazdálkodásának, a nős után pedig az illetőnek vagy családjának fizetendő ki. A kórházban vagy téboly-

dában ápolat nős vagy nőtlen legénység zsoldjából az ápolási és gyógykezelési, valamint a beteg és netaláni kísérője után felmerült utazási költségek levonandók és a nőtlen betegek fenmaradó zsoldrészé az állomány illetékes örs közzgazdálkodásába bevételezendő, míg a nős legénység zsoldjának fenmaradó része, családjának kifizetendő. Gyengélkedők szolgálatmentessége esetén ápolási költségek nem számíthatók fel, azonban az illetők illetékeik teljes élvezetében maradnak. (Illsz. 46/3.)

Betegápolási költségekről szóló kimutatás családja körében ápolat nős legénységről. Az ápolás és gyógykezelés szükségességének megszűntével, az orvosi díjakról szóló számla, az esetleg alkalmazott ápoló költségeiről kiállított nyugta, a gyógyszerekről pedig az orvosi vényekkel felszerelt számla az örsparancsnok által beszerzendő és kimutatásba foglalva a szárnyparancsnoksághoz felterjesztendő. Az esetleg felmerült fertőtlenítési költségek a kimutatásba számítandók fel. (Gku. 18/a.)

Betegápoló alkalmazása. A családjánál ápolat beteg mellé, ha az orvos szükségesnek tartja, a hány napra azt az orvos véleményezi, az örsparancsnok által betegápoló fogadandó fel. Az ápoló díjai a gazdasági átalányból előlegezendők. (Gku. 18/a.) A fenti feltétel mellett és időre a laktanyába ápolat beteg nőtlen legénység mellé is alkalmazható ápoló. (Gku. 18/c.)

Betegápoló szolgálatának elhagyása. Betegápoló, ki állami, törvényhatósági vagy községi kórházban határozott időtartamra van alkalmazva, ha járvány idején szolgálatát ezen idő lejártá előtt elhagyja; közegészség elleni kihágást követ el. (Kbt. 95. §.)
Kir. járásbiróság.

Beteg csendőr által az örsön visszahagyott tárgyak. L. Kórházba átadott csendőr visszahagyott tárgyai.

Beteg csendőr felruházása. A kórházba menő betegek három pár fehérneműt, továbbá sapkát,

zubbonyt, köpenyt, nadrágot; csizmát, keztyűt, nyakravalót és járőrtáskát, valamint az időjárás és a kórház távolságához képest, téli inget és gatyát is visznek magukkal. A szolgálat-teljesítés közben megbetegedett legénység a körülmények szerint a fenti ruházattal, vagy a nála levő teljes felszereléssel adatik át a kórháznak. Az utóbbi esetben a szerelvényi és felszerelési cikkeknek az illetékes örsre való küldése iránt, a kórház-állomás helyén levő, esetleg a legközelebbi örs intézkedik. Az általány pénztárból ez esetben a szállítási költségekre előlegezett összeget, az igazoló okmány alapján, a szárnyparancsnokság megtéríti. (Gku. 51/1.) A kórházba menő legénység a szerelvény, fegyver és lőszer az örsparancsnoknak adja át. (Gku. 66/5.)

Beteg csendőr kórházon kívüli ápolásáról teendő jelentés. Minden ilyen esetben, ha a beteg akár nős, vagy nőtlen, orvosi bizonyítvány csatolása mellett, a szárnyparancsnokságnak jelentés teendő. (Gku. 18. §.)

Beteg csendőr okmányai. L. Kórházba átadott részére kiállítandó okmányok.

Beteg csendőr pénz és értéktárgyai. L. Kórházba átadott csendőr pénz és értéktárgyai.

Beteg csendőr részére kiállított menetlevéllel, használat után való eljárás. Az ily menetlevelek használat után piros tentával „érvénytelen“ átirással ellátva, irattárba teendők. (Gku. 17/5.)

Beteg csendőr szolgálati pótdija. I. szolgálati pótdij betegség esetén.

Betegek ápolása. A megbetegedett legénység rendszerint kórházban ápolandó. Nős legénység, ha családja kívánja és ha a betegség természete megengedi, családja körében ápolható. Azonban ragályos betegség esetén a legénység, úgy a nőtlen mint a nős, ez utóbbinak családtagjai és a cselédség csak orvosi engedéllyel ápolhatók a laktanyában. Különben a beteg teljesen elkülönítendő a községben e célra esetleg kijelölt épü-

letben (barak) vagy ha ilyen nincs, magánházba. A nőtlen legénység súlyos megbetegedés esetén, ha állapota a legközelebbi katonai kórházba való szállítását nem engedi meg, vagy ha felgyógyulása ily uton rövid idő alatt várható, a laktanyában ápolható. (Illsz. 46. §.) Az ily megbetegedésről az orvosi bizonyítvány a szárnyparancsnoksághoz azonnal felterjesztendő. A beteg összes illetékei élvezetében marad, azonban naponta 1 korona 16 fillér ápolási és gyógykezelési költséget fizet. A költségek elszámolására a „Betegápolási költségekre vonatkozó kimutatás“ alattiak mérvadók. (Gku. 18/c.)

Beteg kinézésü csendőrrel való eljárás. L. Egészség ápolása.

Beteg lovak gyógykezelése. L. Beteg lovakkal eljárás.

Beteg lovak gyógykezeléséből felmerülő költségek elszámolása. A költségek kimutatásba foglalva számítandók fel, mely kimutatás a Gku. 72. és 75. §-aiban előirt okmányokkal szerelendő fel.

Beteg lovakkal eljárás. A csendőrségnél beteg lovak gyógykezelése első sorban honvéd-, ennek nem létében közöshadseregbeli állatorvos vagy gyógykovács s végre állami, megyei vagy városi állatorvos által eszközendő. (Kh. 62. p.) A beteg lovak rendszerint a szárny vagy szakasz állomásra bevonandók, kisebb betegségeknél azonban, ha az őrsállomás helyén állatorvos létezik, ott gyógykezelendők (Kh. 63. p.) Csekélyebb betegségeknél, állatorvos hiányában, az őrsparancsnok a lóügyekre vonatkozó szabályok 68. §-ában foglalt utmutatás, a nyereg- és hevedernyomásnál pedig a következők szerint járjon el: 1. Nyeregnyomás a hátgerinczen és a háton, a bőrnek és az alatta fekvő részeknek a nyereg általi horzsolása folytán, kisebb vagy nagyobb daganat alakjában, a hevedernyomás pedig a heveder fekvésének megfelelőleg, az alatt vagy annak széleinél keletkezik; 2. Ha

a nyereg-nyomás igen csekély, akkor az puha tapintatu duzzadásból áll, melyen sem fokozott hevültség, sem különös érzékenység nem észlelhető. Erősebb feltörésnél a nyomás helye sokkal melegebb, az ujjakkal való érintésnél fájdalmas, a daganat kemény, vagy a bőr fel van horzsolva és sebesre dörzsölve. 3. A nyereg-nyomást leginkább a rossz nyergelés és málházás, továbbá a lovas nyugtalan és hanyag ülése idézi elő. 4. A heveder-nyomást főleg a hevedernek száraz, kemény és kérges volta idézi elő, nemkülönben, ha a felső heveder erősebben húzatik meg, mint az alsó. 5. A legcsekélyebb nyereg- vagy heveder-nyomásnál is, 36 órán át szakadatlanul, tehát éjjel és nappal, négyrét vagy többször összehajtott, hideg vízzel nedvesített vászondarabból való borogatások, vagy eczetes hideg vízzel meglocsolt friss gyepszeletek alkalmazandók. 6. A vászondarab, valamint a friss gyepszelet, melynek mindig hidegnek és nedvesnek kell lennie, a felső hevederrel erősítettik a nyereg-, illetőleg a heveder-nyomásra. 7. Ha a daganat a legszorgosabb borogatások daczára sem mulik el 36 óra lefolyása alatt, akkor a ló haladéktalanul állatorvosilag gyógykezelés alá veendő. 8. Mardaganatoknál a ló azonnal állatorvosi gyógykezelés alá veendő s addig is, míg az állatorvos megérkezik, szorosán az 5. pont szerint járandó el. (Kh. 64. p.) Ha a kincstári szolgálati ló bármiféle betegségbe esik, a legközelebbi állatorvos vagy okleveles gyógykovács által azonnal megvizsgáltatandó és a betegség neme, valamint a gyógykezelési eljárás a gyengélkedő könyvbe bevezetendő. A betegség neméről, valamint az állatorvos által a gyógykezelésre nézve adott utasításról a szakaszparancsnokságnak, még pedig ha a ló gyógyítható és nem ragályos irásbelileg, különben táviratilag azonnal jelentés teendő. Ragályos, vagy nem ragályos, de gyógyíthatlan betegség esetében a szakaszparancsnok a helyszínére mindig kiszáll

és ő teszi meg a további intézkedéseket. (Gku. 71. §.)

Betegség folytán szabadságoltak illetékei. L. Szabadságoltak illetékei.

Betekintés a szolgálati könyvecske „meghagyás” rovatába. L. Szolgálati könyvecskébe való betekintés magánszemélyek által.

Betekintése az állomás-szolgálati könyvnek hatósági főnökök által. L. Állomásszolgálati könyv betekintése.

Betelt irókönyvek megőrzése. L. Irókönyvek, beteltek, megőrzése.

Betelt könyvek ujjakkal pótlása. L. Könyvekbe betoldás alkalmazása.

Betelt számolókönyvek megőrzése. L. Számolókönyvek, beteltek, megőrzése.

Betemetettekkel eljárás. Életveszélyes helyzetükből kiszabadítandók, szájukból és orrlyukaikból az omladék, por stb. kimosandó s mialatt rajtuk felélesztési kísérlet vétetnék elő és ruházatuk eltávolíttatnék, azon okból, hogy vigyázatlanság által e mozdulatoknál újabb baj ne okoztassék, meggyőződés szerzendő aziránt, hogy valjon csonttörések nem keletkeztek-e? (Eá.)

Betömése a fegyvercső-torkolatnak. L. Fegyvercső-torkolat bedugaszolása.

Bevásárlás hitelbe. L. Hitelbe való bevásárlás.

Bevásárlás készpénzzel való eszközlése. Az örsök által a közigazdálkodás részére eszközölt minden bevásárlás azonnal készpénzzel kifizetendő (Lsz. 8/91). Ha azonban nagyban való bevásárlás végett hitel igénybe vétele czélszerűnek mutatkozik, erre a szakaszparancsnokságtól engedély kérendő. (Gku. 78/2).

Bevezetése a szolgálatnak az állomás-szolgálati könyvbe. L. Szolgálat bevezetése az állomásszolgálati könyvbe.

Bevonása a lábnyüg végének. L. Lábnyüg végének bevonása.

Bezsirozása a fegyvercsöveknek. L. Fegyvercsövek bezsirozása.

Bélgörccs a lovaknál. L. Lovak bélgörccse.

Bélyeghamisítás vétsége. Elköveti: a ki az állam által kiadott bélyeget, postajegyet, vagy az adóbiztosításra szolgáló más jegyet, pecsétet, valamely edény ürtartalmának, vagy valamely fém természetének és beltartalmának bizonyítására szolgáló állami vagy hatósági jegyet utánoz vagy meghamisít, ugyszintén aki ily bélyegeket, jegyeket, pecsétet, tudva forgalomba hoz, vagy azokat értéktelenítési jelök eltávolításával ismét használja; amennyiben az okozott vagy megkísérlett károsítás miatt súlyosabb büntetés alá eső cselekményt nem követett el. (Btk. 412. §.) *Kir. törvényszék.*

Bélyegjegyek hamisítása nem azon célból, hogy forgalomba hozassanak: kihágás. (Kbt 57. §.) *Kir. járásbiróság.*

Bélyegmentessége az igényjogosultak folyamodványainak. L. Igényjogosultak folyamodványainak bélyegmentessége.

Bérkocsi használata a legénység által. L. Menetlevél.

Bérkocsi-ipar vasárnap egész nap végezhető. (14837/92 km. v.)

Bérlő jogai a mezei lopás és rongálás eseteiben. L. Földbirtokos.

Billentyű rángatás nélküli elcsettentése. L. Czélzás gyakorlása.

Biróság. A biróság feloszlik első folyamodásu, másod- és harmadfoku biróságra. — Első folyamodásu biróságok: a kir. járásbiróságok, kir. törvényszékek és a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék. — Másodfoku biróságok: a kir. ítélő, táblák, számszerint 11; ezeknek székhelyei: Budapest, Kassa, Pozsony, Győr, Pécs, Szeged, Temesvár-Nagyvárad, Debreczen, Kolozsvár és Maros-Vásárhely. — Harmadfoku biróság: a kir. Curia Budapesten.

Biróságnak az őrparancsnok által teendő jelentések. L. Jelentéstétel a bíróságokhoz.

Biróságnak járőrök által teendő jelentések. Ha a bíróságnak székhelye nem az őrállomás helyén van, a csendőr járőr köteles a bíróságnak közvetlenül táviratilag, esetleg szolgálati jeggyel jelentést tenni, ha: 1. hullát talál és valószínű, hogy a halál büntetendő tett által idéztetett elő; 2. ember élete vagy testi épsége ellen intézett merényleteknél, ha a sérült állapota életveszélyes. (Á. sz. h. VII/37.)

Bizalmi személyek jutalmazása. L. Bizalmi személyek megszerzése.

Bizalmi személyek megszerzése. Bizalmi személyek (besugók) megszerzése minden csendőrnek kötelessége, mivel azok a szolgálat sikeres kezelésére megbecsülhetlen előnnyel vannak és akárhány esetben ilyenek nélkül eredményt elérni lehetetlen. Ezen besugóknak fontosabb eseményeknél, ahhoz arányosított pénzbeli jutalom is kilátásba helyezhető, azonban az ilyen ígéret alapján elért siker után, erről szolgálati uton, a szárnyparancsnokságnak jelentés teendő. (Á. sz. h. VII/30.)

Bizonyítványok kiállítása csendőr-legénység által. Csendőrségi személyek és parancsnokságoknak, szolgálati teendőikkel összefüggésben álló ügyekre vonatkozólag, írásbeli bizonyítványokat kiállítani nem szabad. (Szlgu. 15. §.)

Bizottság a kifogásolt lótap megvizsgálására. L. Lótap átvételénél felmerült kifogások esetében követendő eljárás.

Bizottság a laktanyában szükséges helyreállítások megállapítására. L. Javítások a laktanyán a szárnyhoz való bejelentése.

Bizottsági jegyzőkönyv laktanya átadásáról. L. Laktanya átadása.

Bizottsági jegyzőkönyv laktanya átvételéről. L. Laktanya átvétele.

Biztos lövés gyakorlása. L. Célzás gyakorlása.

Bolhák elleni óvszer. L. Rovarok pusztítása.

Borbélyipar vasárnap is folytatható: az üzlet-helyiségben délutáni 2 óráig, azontul csak magánlakásban, színházakban, vagy hasonló előadások alkalmával házhoz hiva. (14837/92. km. r.)

Borkereskedőknél vasárnap is végezhető: a házilag végzendő sürgős javítási munkák, egész nap. (14837/92. km. r.)

Bormérő iparnál vasárnap is végezhető: az ezzel összefüggő minden munka egész nap; ide értve a házhoz szóló megrendeléseket és a szokásos bármilyen étel és ital kiszolgáltatását. (14837/92. km. r.)
Bort kis mértékben üzletben a munkaszünet alatt árusítani tilos. (1974/95. bm. r.)

Borraktárak által vasárnap is végezhető: a házilag végzendő sürgős javítási munkák, egész nap. (14837/92. km. r.)

Borsó termelés. L. Kertek művelése.

Borsó télire való eltevése. L. Kertek művelése

Böngészés jogosulatlanul: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Bőjtnapok táblázata. A szigorított-, magán-, vagy szigorú fogsággal fenytett legénység böjtnapjai az alábbi táblázat szerint osztandók be. (Illsz. 47. §.)

A fogság tartama napokban	A böjti napok száma	A fogság tartama napokban	A böjti napok száma	A fogság tartama napokban	A böjti napok száma
1	1	11	5	21	9
2	1	12	5	22	10
3	1	13	6	23	10
4	2	14	6	24	10
5	2	15	7	25	11
6	3	16	7	26	11
7	3	17	7	27	12
8	4	18	8	28	12
9	4	19	8	29	13
10	4	20	9	30	13

Bőrféreg. Az által mutatkozik, hogy a ló vállán, az oldalakon, az alsó mell és hastájon és a láb-szárakon mogyoró vagy diónagyságu fájdalomatlan gümők és bütykök támadnak, melyek helyenként csomósodásokat képeznek. Ezek később kifakadnak és fekélyekké válnak, melyekből csunya, a szőrt összetapasztó és ragályos geny szivárog ki. Az ilyen ló azonnal állatorvosilag megvizsgálandó. (Lóüv. 68. §.). Az első bebizonyult kórtünetnél a ló kiirtandó (Lóüv. 69. §.)

Bőripárnál vasárnap is végezhető: a kavarási és bőrforgatási munkák délelőtt 9 óráig (14837/92 km. r.)

Bőröndök elhelyezése. L. Ládák és bőröndök elhelyezése.

Bucsukon való szolgálatteljesítés. L. Szolgáatteljesítés országos vásárok, bucsuk és nyilvános multságokon.

Bucsukon vasárnap is végezhető az ugynevezett bucsucikkeknek, mint pl. imakönyvek, olvasók, viaszgyertyák stb. árusítása, egész nap. (14837/92. km. r.)

Bujakór. Bujakórt álszeméremből eltitkolni vagy épen önmagát kuruzsolni sohasem szabad. Ily esetben a különböző tanácsok figyelembe vétele is majdnem mindig rossz következményekkel jár. A bujakór általi fertőzés elkerülésére a nőszemélyekkel érintkezésben való elővigyázat, mértéktesség és a legnagyobb tisztaság képezik a legjobb óvszert. Tanácsos minden közösülés után vizelni és a nemzőrészt szappanos vízzel lemosni. Mihelyt a húgycsőből valamely kifolyás, fekély vagy csak lágyék mirigy duzzadás észleltetik, közösülni semmi esetre sem szabad és az illetőnek azonnal gyengélkedőnek kell jelentkeznie. Ha a húgycső folyik, legszigorubban figyelendő arra, hogy az ujjak általi érintkezés folytán a szemre mise ragadjon, mert ebből a legveszélyesebb szembajok keletkeznek, melyek által az illető meg is vakulhat. A kezeket ilyenkor, a hányszor a nemzórészekkel érintkeznek, gondosan meg kell mosni. (Eá.)

Bujakór betegségek bejelentése. A csendőr köteles, ha bujakórba esik, vagy magán ily tüneteket észlel, ezt haladéktalanul bejelenteni s lehetőleg ama nőszemélyt is megjelölni, kitől ezen betegséget kapta. (Á. sz. h. II/5.)

Bundabőrkeztü viselése lovascsendőr által. Télen a bundabőrkeztü a jelsipzsinórhoz hasonló színű zsinóron a karabély hordszija alatt viselendő. (Kh. 12. p.)

Burgonya termelés. L. Kertek mivélése.

Burgonya télire való eltevése. L. Kertek mivélése.

Butorfesték. L. Butorfestési átalány.

Butorfestési átalány. Az örs butorzatának újbóli és utánfestésére — a létssámra való tekintet nélkül — örsönként havi 40 fillérből álló butorfestési átalány jár, mely minden hó 1-én előre kifizetendő. A butorzat festésére jóminőségű festék, pl. borostyán lakk használandó. (Illn. 59/2.)

Butorzat befestése. L. Butorzat gondozása.

Butorzat gondozása. A butorzat és egyéb lakatanya berendezési tárgyak folytonosan jó és csinos állapotban tartandók fenn, kisebb hiányok azonnal, nagyobbak pedig az évi elengedés alkalmával helyrehozandók. A butorzat befestése, a hol szükségesnek mutatkozik, minden második évben a nyári évszakban eszközendő. A vaságyak lábai feketére fényezendő, mihez vasfénymáz szerzendő be. Ugy az örsirodák, mint a legénységi szobák részére jó szerkezetű és jól világító ernyőlámpák szerzendők be. (Á. sz. h. XI/2.) A butorzat jó karban tartásáért a szobaparancsnok az örsparancsnoknak felelős, kinek minden felmerült kárt vagy hiányt azonnal be kell jelentenie. (Lsz. 2/25.)

Bünesetek nyomozása. Ha valamely felmerült esett kiderítése oly sürgős, hogy a késedelem veszélylyel jár, akkor a csendőr a bünösöket még a büneset feljelentése előtt is kinyomozni, a bizonyítékokat megszerezni, a börtény nyomainak megsemmisítését meggátolni s ha szükséges, a törvé-

nyek határozványai szerint, letartóztatásokat és házmotozásokat fogyanatosítani tartozik. Ezen működés eredménye az illetékes bíróságnak azonnal bejelentendő. (Szlgu. 29. §.)

Bünesetek, régiek, nyomozása. L. Jegyzék a ki nem derített közbiztonsági zavarokról.

Bünjelek biztosítása. L. Tanuk és bünjelek biztosítása.

Bünpartolás nem büntethető, ha a tettes a cselekményt valamely hozzátartozójának érdekében követte el. (Btk. 378. §.)

Bünpartolás vétsége. Elköveti : a ki valamely büntett vagy vétség tetteseinek vagy részeseinek segítséget nyújt arra, hogy a hatóság üldözése előtt meneküljön, a büntető eljárás sikerét megghiusítsa vagy büntetlenül maradjon, ha ez iránt vele nem a büntett vagy vétség elkövetése előtt egyezett meg. (Btk. 374. §.); a ki anélkül, hogy a büntett vagy vétség elkövetése előtt a tettelssel vagy részessel az iránt megegyezett volna, a büntetből vagy vétségből származó előny biztosítására közreműködik. (Btk. 375. §.) *Kir. törvénytészék.*

Bünrészes. A véghezvitt vagy megkisértlett büntett vagy vétség részese az : 1. a ki mást büntett vagy vétség elkövetésére szándékosan reábir (felbujtó); 2. a ki a büntett vagy vétség elkövetését szándékosan előmozditja vagy könnyíti, vagy annak előmozdítására vagy könnyítésére mást reábir; ugyszintén, a ki másokkal a cselekmény elkövetésénél, vagy annak elkövetése után nyujtandó segély vagy a cselekményből származó haszon biztosítása, vagy pedig a hatósági intézkedések megghiusítása iránt megelőzőleg egyetért (bünsegéd). (Btk. 69. §.).

Bünsegéd. L. Bünrészes.

Büntetendő cselekményből eredő tárgy bejelentése. A ki az ilyen tárgyat jóhiszeműleg megvett, zálogba vett vagy más módon megszerzett, ha azon időtől számított 48 óra alatt, midőn e körülményt meg-

tudta, a hatóságnak jelentést nem tesz: tulajdon elleni kihágást követ el. (Kbt. 132. §.) *Kir. járás-bíróság.*

Büntetendő cselekmények végrehajtásának előmozdítása bizonyítékok szerzése céljából. A csendőrnek szigoruan tilos bármely gyanussal szemben való bizonyítékok szerzése vagy gyanuok megállapítása céljából odahatni, hogy az az általa elkövetni szándékolt büntetendő cselekmény véghezvitelére, folytatására nagy befejezésére csábítsák. (Szlgu. 61. §).

Büntetett legénység magatartása. A csendőrnek a rászabott büntetést vonakodás nélkül el kell fogadni és önmegadással viselni. A ki fegyelmi uton lett fenytve, annak meg van engedve, hogy oly körülményeket, melyek vélcménye szerint a fenytést elrendelő előjáró előtt ismeretlenek voltak és egyuttal alkalmasak arra, hogy a fenytés enyhítését indokolják, a fogság megkezdése, vagy a fenytés kihirdetése után következő első 48 óra lefolyása alatt két bajtársa által szolgálati uton előterjeszthesse és kérhesse, hogy ama körülmények tekintetbe vétessenek. (Szlgysz. 12/71—72).

Büntetések áthelyezett csendőrrel az új örsrel való közlése. L. Minősítések áthelyezésnél az új örsre való küldése.

Büntetések törlése. Minden véglegesített csendőrnek, a ki esetleg a cs. és kir. hadsereg, vagy m. kir. honvédségnél töltött szolgálatának betudásával, összesen már 6 évi tényleges szolgálatot teljesített, a csendőrségi három első szolgálati év alatt reá kiszabott fegyelmi büntetései törleendőek. (5949/98. hm. r).

Büntető törvénykezés. A büntető törvénykezésnek akkor van helye, mikor valaki az általános jogbiztonságot sérti meg valamely közveszélyes jellegű tett által. Ilyen tett pedig nem csak az, mely egyenesen az állam ellen van intézve, hanem az is, mely az egyes ember személyi és vagyoni érdekeit ká-

rosítja meg. A büntető pörben az egyik fél vádló vagy panaszos, a másik pedig vádlott.

Büntett elkövetésével való fenyegetés. L. Fenyegetés.

Büntettek elősegítése katonai személyek által. L. Hadiczikkek XXXVI. ozikk.

Büntettet csak szándékosan elkövetett cselekmények képezhetnek. (Btk. 75. §.)

Bűnvádi kereset alatt álló beteg legénység illetéke. Büntetőbirósági vizsgálat alapján rabilletékre helyezett legénységnek, a kórházi ápolás idejére rabilletékre nincs igénye, (Illsz. 76/3).

Cs

Családfő kötelessége járványos betegség esetén. Családfő, a kinek családjában vagy háznépe között járványos vagy ragályos betegség ütött ki, ha huszonnégy óra alatt orvosi segélyről nem gondoskodik: közegészség elleni kihágást követ el. (Kbt. 99. §.) *Közigazg. hatóság.*

Családi állás elleni büntett Elköveti: a ki valamely gyermeket más családba csempész, kicserél, elsikkaszt, eltitkol, rendszerint járt helyre kitesz, vagy bármely más módon családi állásától megfoszt, vagy ezen állását megváltoztatja. (Btk. 254. §.); a ki a házasság megkötésénél, a másik fél előtt, valamely bontó akadályt elhallgatott, vagy a másik felet oly tévesztés által bírta a házasság megkötésére, mely miatt az felbontatott vagy semmisnek nyilvánított. Ezen §. eseteiben a *bűnvádi eljárás* csak a sértett fél indítványára indítható meg. (Btk. 255. §.) — Azon anyakönyvvezető, a ki tudva, hogy olyan akadály forog fenn, mely miatt a házasság felbontható vagy semmis, a feleket mégis összeadja. (Btk. 256. §.) *Kir. törvényszék.*

Családi állás elleni vétség. Elköveti : azon anyakönyvvezető, a kit olyan házasság megkötésénél, mely fennforgó akadály miatt felbontható vagy semmis, gondatlanság terheli. (Btk. 257. §.) *Kir. törvénytörvény*.

Családi ügyben szabadságolt legénység illetékei.
L. Szabadságoltak illetékei.

Családtag által elkövetett mezőgazdasági károkért a családfő felelős. (Mgt. 112. §.)

Csalárd bukás büntette. Elköveti : azon vagyonbuktott, ki azon célból, hogy hitelezőit megkárosítsa : 1. vagyonához tartozó értéktárgyat elrejt, félretesz, értéken alul elidegeníti, elajándékozza, vagy őt cselekvőleg illető követelést elengedi, eltitkol, vagy valótlan követelést kifizet ; 2. oly adósságot vagy kötelezettséget valónak ismer el, mely egészben vagy részben valótlan ; 3. egy vagy több hitelezőjét kielégíti, zálog vagy megtartási jognak engedélyezése vagy vagyona valamely részének átengedése által kedvezményben részesíti ; 4. kereskedelmi könyveket, ha a törvény azok vezetésére kötelezte, nem vezetett, vagy azokat megsemmisítette, elrejtette, hamisan vezette, vagy akkép változtatta meg, hogy azokból cselekvő és szenvedő állapota, vagy üzletének folyama ki nem deríthető. (Btk. 414. §.) *Kir. törvénytörvény*.

Csalás büntette. Elköveti : aki azon célból hogy magának vagy másnak jogtalan vagyoni hasznot szerezzen, valakit ravasz fondorlattal tévedésbe ejt vagy tévedésben tart és ezáltal annak vagyoni kárt okoz (Btk. 379. §.) ; aki valamely kiskorúnak vagy gondnokság alá helyezettnek tapasztalatlanságát, könnyelműségét vagy szorultságát saját vagy mások nyereszkesedési céljaira felhasználja, oly módon, hogy őt valamely okirat aláírására bírja, melyben jelentékeny kárára vagyoni kötelezettséget vállal, valamely jogáról rendelkezik, vagy pedig más vagyoni kötelezettsége alól egészben vagy részben felment (Btk. 385. §.) ; aki azon célból, hogy hite-

lezőit megkárosítsa, a bekövetkező hatósági végrehajtás előtt vagyonához tartozó értéktárgyakat elrejt, eltitkol, elidegenít, megrongál, adósságokat vagy jogügyleteket kohol (Btk. 386. §.); azon adós, aki fizetésképtelenségbe jutván, azon célból, hogy hitelezőit megkárosítsa, a Btk. 414. §-ban meghatározott cselekmények valamelyikét követi el, ha ellene a csőd, akár azért, mert csak egy hitelezője van, akár azért, mert vagyona a csőd költségeinek fedezésére elégtelen, ki sem mondatott (Btk. 387. §.); ha az okozott kár ötven frtot túlhalad (Btk. 380. §.) vagy tekintet nélkül az okozott kár összegére, ha: 1. a csaló, annak elkövetése végett közhivatalnoki jelleget vagy hatósági megbízást szinlelt; 2. közhivatalnok, ügyvéd, meghatalmazott, ügyvivő vagy magánhivatalnok azt hivatala vagy megbízása körében követte el; 3. a csaló csalás miatt már két ízben megbüntetve volt és utolsó csalása elkövetését megelőző büntetésének kiállása óta tiz év még nem telt el (Btk. 281. §.); 4. ha valaki a csalást saját biztosított vagyonának megsemmisítése vagy megrongálása által követi el. (Btk. 332. §.) *Kir. törvényszék.*

Csalásért a bünvádi eljárás megindítása. Csalásért a bünvádi eljárás csakis a Btk. 381. és 382. §-ban meghatározott esetekben indítandó meg hivatalból (Btk. 390. §.), de ez esetekben is csak akkor, ha a csalás nem házastársak, fel- vagy lemenő ágbeli rokonok, testvérek, vagy közös háztartásban levő rokonok között követték el, ugyszintén ha azt nem a gyámolt gyámja, a gondnokolt gondnoka, vagy a növendék nevelője ellen követi el. (Btk. 389. §.)

Csalás katonai személyek által. L. Hadiczikkek XXXIV. cikk.

Csalás vétsége. Ha a csalás büntette alatt felsorolt esetekben az okozott kár 50 frtot túl nem halad. (Btk. 380. §.) Ha valaki, habár csalási célzat nélkül, ravasz fondorlattal mást tévedésben tart a végett, hogy attól magának hitelezést vagy hitel-

hosszabbítást eszközöljön ki. (Btk. 384. §.) *Kir. törvénytörvényészék.*

Csavargás: közbiztonság elleni kihágást képez. (Kbt. 62. §.) *Közigazg. hatóság.*

Csavargás erdőben. L. Erdőben csavargás.

Csavargó. Akinek bizonyos lakhelye nincs, vagy azt elhagyja és foglalkozás vagy munka nélkül csavarog, ha a hatóság által kitűzött idő alatt sem a fentartására szolgáló eszközöket, sem azt, hogy ezek tisztességes megszerzésére törekszik, kimutatni nem képes. (Kbt. 62. §.) Azon foglalkozás nélküli egyén, a ki rendes lakással bir, csavargónak nem tekinthető. (897/92 bm. r.) Csavargóknak tekintendők a szolgálati helyüket kellő ok nélkül, minduntalan változtató egyének is. (Toloncz szab. 2. §.)

Csavargó gyermekek. Csavargó gyermekekért, ha azok a tizenhatodik életévet be nem töltötték, a szülők, gyámok, gondnokok vagy felügyelők büntetendők közbiztonság elleni kihágásért. (Kbt. 64. §.) *Közigazg. hatóság.*

Csábitás büntette. Elköveti: azon szülő, aki törvényes vagy természetes gyermekét mással nemi közösülésre, ugyszintén az, aki törvényes vagy természetes gyermekét mással nemi vagy természetelleni fajtalanság elkövetésére csábitja, vagy az, aki gyámságára, gondnokságára, nevelésére, tanítására vagy felügyeletére bizott személyt ezen cselekményre csábitja. (Btk. 247. §.) *Kir. törvénytörvényészék.*

Csánk-gümő. Kemény testekhez való ütődés következtében a ló csánk-bütykén kerekded, meleg és érzékeny daganat támad, mely csánk-gümőnek neveztetik. Hidegviz és arnica-borogatások, vagy hideg vizzel nedvesített agyagtapasznak alkalmazása által gyógyítható. (Lóüv. 68. §.)

Csárdák — magánosan és rossz hírben állók — figyelemmel kísérése. L. Portyázó szolgálat mikénti teljesítése.

Csárdákra vonatkozó állategészség-rendőri szabályok. L. Vendégfogadókra vonatkozó állategészség-rendőri szabályok.

Csekélyebb közbiztonsági zavarok kiderítése. L. Kisebb közbiztonsági zavarok kiderítése.

Cseléd által elkövetett kárért a gazda felelős. (Mgt. 112. §.)

Cselédek ellenőrzése. A cselédség között igen sok a megbizhatlan és a saját kedvtelésükhöz szükséges kellékeket rendszeren a gazdától lopják. Így a nőcselédek, kevés kivétellel, ha pénzt kapnak bevásárlásra, abból rendszerint bizonyos részt megtartanak maguknak. Különösen városokban, a fiatalabb cselédség legnagyobb része, hamar megromlik, erkölcstelen lesz, gazdáját, mikor csak teheti, megcsalja vagy meglopja, sőt más tolvajoknak is segítkezik gazdája meglopásánál. A rossz cselédek tehát, úgy a férfiak, mint a nők, a csendőrség által mindenkor és mindenütt felügyelendőek. (Á. sz. h. VII/26.)

Cselédek után fizetendő kereseti adó. L. Kereseti adó fizetése a csendőrségi cselédek után.

Cseléd felfogadása szolgálati könyv nélkül: kihágást képez. (1876. XIII. t.-cz. 73. §.) *Közigazg. hatóság.*

Cselédelhelyező, a ki személye fölött nem rendelkezhető egyént az atya vagy gyám vagy hatóság beleegyezése nélkül, vagy olyan egyént ajánl elszegődésre, ki arra még vagy már nem jogosult: kihágást követ el. (1876. XIII. t.-cz. 112. §.) *Közigazg. hatóság.*

Cselédkönyv. Korára való tekintet nélkül, minden cselédminőségű személy, aki magát bizonyos háztartási vagy gazdaság körüli személyes és folytonos szolgálatra bérért legalább is egy hónapra kötelezte, köteles magát szolgálati (cseléd) könyvvel ellátni. (1876. XIII. t.-cz. 69. §.) A cselédkönyv első oldalának alakja és tartalma a következő:

A kiállítási jegyzék száma-----

A könyv } bélyeg . . . . . 15 kr. }
 ára } nyomtatási kiállítás 10 kr. } összesen 25 kr.

Szolgálati (cseléd) könyv

Folyó-számmal ellátott 48 oldallal.

-----számára
 Született ----- községben
 ----- járásban
 ----- megyében (kerületben) stb.
 ----- országban
 Illetékes ----- községben
 ----- járásban
 ----- megyében (kerületben)
 ----- országban
 Kiadatott a ----- szolgabirói hivatal által
 189. --- évi ----- hó ----- n.

A 2. oldal a cseléd személyleírását és azon okmányok felsorolását, melyek alapján a cseléd-könyv kiállított; a 3—19. oldal a cseléd és gazda közötti viszonyt szabályozó 1876. XIII. t.-cz. kivonatát tartalmazza. A 20—47. oldal a következő fejezetekkel van ellátva:

1. Baloldal:

A gazda neve és polgári állása	A szolgál- latba lépés napja	A szolgálat minősége	A szolgálat- ból kilépés napja
--------------------------------	------------------------------------	-------------------------	--------------------------------------

2. Jobboldal:

Évi vagy havi kikötött bér és egyéb ígéreték	Szolgálati bizonyítványa			
	hűségről	ügyesség- ről	szorgal- máról	erkölcsi- ségről

Csempészet a csendőröknek tilos. L. Fogyasztási adó.

Csempészet meggátolása. A csendőrnek kötelessége a csempészetet is meggátolni, illetve a jövedéki és vámszabályok áthágói ellen fellépni, azonban ez irányu ténykedésének, a közbiztonsági szolgálat rovására, éppen haszonlesésből, szinte üzletszerű hajszolássá válnia nem szabad. (Á. sz. h. VII/48.)

Csendőr. A csendőrségi állományban a legkisebb, a katonai állományban pedig a tizedessel egyenlő rendfokozat.

Csendőr alkalmazása végtárgyalásokon. L. Foglyok ideiglenes őrzése.

Csendőr-altiszt ismerete a gyakorlati szabályzatból. L. Gyakorlati szabályzat ismerete csendőr-altiszt által.

Csendőr által gyanus egyének bántalmazásával elkövetett cselekmény büntetése. L. Hivatalos vagy szolgálati hatalommal való visszaélés.

Csendőr által igénybe vehető segédlet. L. Csendőrnek egyedül szolgálatba vezénylése.

Csendőr által kerülendő szolgálati működésekor, vagy mikor hivatalos vagy magánlakhelyiségbe lép, mindaz, a mi őt ferde megítélés, guny vagy tréfa tárgyává tehetné. A dohányzás portyázás közben csakis a községeken kívül a szabadban, vagy pihenők alkalmával a szobában van megengedve. (Szlgu. 6. §.)

Csendőr által kerülendő tulajdonságok. Fenhéjazás, henczegés, gorombaság, bántalmazás iránti hajlam, durva, csiszolatlan modor, valamint minden erőszakoskodás olyan tulajdonságok, melyektől minden csendőrnek szigoruan óvakodnia kell (Á. sz. h. Bev. 1. p.).

Csendőr által naponta teljesítendő szolgálati órák száma. A csendőr minden hó folyamán külszolgalatra akként alkalmazandó, hogy egy-egy napra átlag legalább nyolcz óra külszolgalat essék. (Szlgu. 106. §.)

Csendőr által önállóan eszközendő letartóztatások. Büntény vagy vétség elkövetésével alaposan gyanúsított egyének üldözése vagy letartóztatása azon czélból, hogy azok a hatóságok elé vezettethessenek, a csendőr által írásbeli felszólítás nélkül is foganatosítandó: ha az illető tetten éretik, vagy közvetlenül a tett elkövetése után, mint büntény vagy vétségben gyanús, már üldöztetik, vagy pedig nyomozólevél által mint bűnös megjelölve van, avagy fegyverrel vagy a büntény, illetve vétség elkövetésétől fenmaradt vagy bűnrészességét különben bizonyító más bűnjelvényekkel találta, végre, ha a büntett vagy vétség elkövetése hitelt érdemlőleg egyébként reábizonyított. A gyanusnak elővezetése és előleges őrizet alá vétele, ha a birói felszólításnak kieszközlése a késedelem folytán bekövetkező veszély miatt nem volna lehetséges, még a következő esetekben is foganatosítandó és pedig, ha: *a)* az illető a menekülésre előkészületeket tett vagy az előreláthatólag reá várando súlyos büntetés, kóbor életmódja vagy a környéken való ismeretlen volta miatt, mint igazolvány nélküli és hontalan, vagy bármi más alapos okok folytán a menekülés szándékában gyanús; *b)* ha tanukra, szakértőkre vagy bűnrészekre az igazság kiderítését akadályozó módon hatni, vagy a büntény vagy vétség nyomainak megsemmisítése által a birói nyomozást máskülönbben törekedett megnehezíteni, vagy arra, hogy ez csakugyan megtörténhetnék, alapos gyanuok léteznek; *c)* ha különös körülmények azon aggodalmat igazolják, hogy a vádlott a véghezvitt tettet ismételni, vagy a megkísérlett avagy fenyegetődzve jelzett tettet csakugyan véghez fogja vinni. (Szlgu. 34. §.)

Csendőr által szolgálati ügyek avatatlanok előtti megbeszélése. L. Politikai vitatkozás.

Csendőr által vezetendő jegyzék a ki nem derített közbiztonsági zavarokról. L. Jegyzék a ki nem derített közbiztonsági zavarokról.

Csendőr bajtársiatlan nyilatkozata. L. Politikai vitatkozás.

Csendőr bántalmazása. L. Bántalmazása a csendőrnek.

Csendőr bemutatkozása a közigazgatási hatóság főnökénél. Valahányszor a csendőr a közigazgatási hatóság székhelyét érinti, magát a közigazgatási hatóság főnökének vagy helyettesének bemutatni és esetleges felhívásainak közlését kérni tartozik. Épen úgy, ha a csendőr oly helységbe érkezik, a hol a közigazgatási hatóság főnöke szolgálati ügyben van jelen, magát nála szintén bemutatni tartozik. (Szlgu. 17. §.)

Csendőr egyedül szolgálatba vezénylése. Egy csendőrt egyedül szolgálatba kivezényelni rendszerint csak a következő esetekben szabad: 1) ellenőrzés; 2) egyes nem veszélyes foglyok kísérése; 3) helyi járőrszolgálat; 4) posta- vagy személyfedezet; 5) vasut- és folyam-átkelési ügyelet; 6) belépő-állomás ügyelet; 7) fogoly-ügyelet; 8) fürdőügyeletre. — Ezen szolgálatok közül azonban csakis az ellenőrzés, helyi járőr szolgálat, posta- és személyfedezet, valamint a fürdőügyeletnek szabad egész éjjelre kiterjedni. Minden más alkalommal az esetleg egyedül kivezényelt vagy egymagára szorult csendőr, szükség esetén, első sorban hadseregbeli vagy honvédcsapatokhoz fordul segélyért; ezek nem létében pedig pénzügyőrök, polgári őrök, erdő-, mező-, hegy-, folyam- és gátőrök, vadászati felügyelők, szóval fegyveres hatóságí közegek, végre felfegyverkezett szabadságolt katonák segélye veendő igénybe. (Á. sz. h. VII/32.)

Csendőr elbocsátása. A csendőr elbocsátatik: 1. a próbaszolgálat alatt, ha az illető csendőrségi szolgálatra alkalmasnak nem találják; 2. ha oly családi viszonyok forognak fenn, melyek az elbocsátás tekintetéből méltánylást érdemelnek; 3. a csendőrségi szolgálati kötelezettség betöltése után, ha az illető maga kéri elbocsátását, vagy ha ma-

gatartása nem áll a szolgálat érdekében; 4. bekövetkezett testi fogyatkozás esetében, felülvizsgálat útján. (Szrvu. 30. §)

Csendőr elővezetési joga. L. Csendőr által önállóan eszközendő letartóztatások.

Csendőr eltávolítása. A csendőr eltávolíttatik a testületből: 1. hadtörvényszéki ítélet következtében; 2. fegyelmi eljárás folytán: javithatlan iszákoság, nemkülönben oly botránnyos életmód miatt, melynek következtében az illető a csendőrségi szolgálatra nézve megbizhatatlanná válik; előrebocsátott ismételt megintések és fenytések daczára bebizonyult javithatlanság és szolgálati hanyagság s egyáltalában oly hibában való megrögzőttség miatt, mely a hadtörvényszéki eljárás alá nem tartozik ugyan, de az illetőt a csendőrségi szolgálatra alkalmatlanná teszi. (Szrvu. 30. §.)

Csendőr erkölcsi hibái. Ittasság, pénzben kártyázás, tivornyázás és adósságcsinálás, oly erkölcsi hibák, melyeknek a csendőrnél semmi szín alatt sem szabad előfordulni. Ha valamely csendőr mégis ittassan jelenne meg valahol, akkor bajtársainak kötelessége őt minél gyorsabban a közönség szemei elől elvonni és jelentést tenni (Szlgu. 9. §)

Csendőr esküje: Én ünnepélyesen esküszöm a mindenható Istenre, hogy Felséges fejedelmünk és urunk Első Ferencz József, Isten kegyelméből ausztriai császár, Csehország királya stb. és Magyarország Apostoli királya, s hazánk szentesített törvényei iránt hűséggel és hódolattal viseltetem. Esküszöm, hogy kötelességeimet, mint magyar királyi csendőr a közrend-, csend- és biztonsági szolgálatban, az idevonatkozó utasítások szerint és mint katona, a hadi törvények és szabályok szerint mindenkor és mindenben teljesitem; minden körülmények között csakis a szolgálat, ő Felsége és az állam javát mozdítom elő, a törvényeknek, előljáróim, és fölebbvalóim parancsainak és meg-

hagyásainak készséggel engedelmeskedem és a szolgálati titkot hiven megőrzöm. Isten engem úgy segítjen. Ámen.

Csendőr érintkezése csőcselék-néppel. L. Érintkezés csőcselék-néppel.

Csendőr érintkezése korhely egyénekekkel. L. Érintkezés csőcselék-néppel.

Csendőr érintkezése rossz hirben álló személyekkel. Ilyenekkel bizalmasan társalogni, valamint ily embereknek a laktanyába való bocsátása vagy mások általi bevezetése, szigoruan tilos. (Szlgu. 8. §.)

Csendőr észleleteinek feljegyzése a közbiztonsági szolgálatra vonatkozólag. L. Közbiztonsági szolgálatra vonatkozó észleletek feljegyzése.

Csendőr fegyverhasználati joga. L. Fegyverhasználati joga a csendőrnek.

Csendőr felelőssége a tőltényekért. L. Tőltények mennyisége a tőlténytáskában.

Csendőr felelőssége fegyverzetének jó karban tartásáért. L. Felelősség fegyverzet jó karban tartásáért.

Csendőr felhívásainak való engedelmesség. A szolgálatban levő csendőr felhívásainak mindenki, különbség nélkül, legyen az akár polgári, akár katonai személy, utólagos panaszlási jogának fentartása mellett, engedelmeskedni tartozik. (Szrvu. 9. §.)

Csendőr felszerelése szolgálatban. A szolgálatba kivonuló csendőrnek teljesen felfegyverkezve (tőltött fegyverrel és feltüzött szuronynyal) a guzslánczczal és író-tárczával kell ellátva lennie s szolgálati és nyomozókönyvét is tartozik magával vinni. (Szlgu. 5. §.)

Csendőr fölényének biztosítása. A józan ész és a csendőrtől követelt ismeretek birása mindig biztosítják a csendőrnek a fölényt és ezek, különösen műveletlen emberekkel szemben, hatalmas eszközök. (Á. sz. h. V/4.)

Csendőr házmotozási joga. L. Bünesetek nyomozása.

Csendőr igazságszeretete. A csendőr minden szava, állítása, komolyságra mutasson s legyen teljesen való; minden jelentése megdönthetlen igazságon alapuljon és események feljelentésekor mindig kiemelje, valjon a jelentett ügyet saját maga hallotta vagy látta-e, vagy csak mások közlése folytán jutott annak tudomására (Á. sz. h. I/3.).

Csendőr illetekeiből eszközölhető levonások. L. Levonások csendőrök illetekeiből.

Csendőr ismeretei a gyakorlati szabályzatból. Lásd Gyakorlati szabályzatból folyó ismeretei a csendőrnek.

Csendőr ismereteinek gyarapítása. L. Ismeretek gyarapítása.

Csendőr-járőrök katonai (honvéd) állomásparancsnokságnál jelentkezni nem kötelesek. (4012/86. hm. r.)

Csendőr jelentései valóságon alapuljanak. Lásd Csendőr igazságszeretete.

Csendőr-jelentkezőtől megkívánt feltételek: 1. magyar honosság; 2. fedhetlen erkölcsi magaviselet és megfelelő szellemi képességek mellett, tisztességes és ildomos magatartás; 3. 20 évet betöltött és 40 évet meg nem haladott kor; 4. nőtlen vagy gyermek nélküli özvegy állapot; 5. tökéletes hadi szolgálati képesség s legalább 163 centiméter testmagasság; 6. a magyar nyelven kívül még azon vidéki nyelvek egyikének ismerete, melynek területén mint csendőr működni hivatva leendő; 7. írni, olvasni és számolni tudás. (Szrvu. 19. §.)

Csendőr jelszava. A csendőr jelszava legyen: „keveset beszélni, sokat tenni.“ (Á. sz. h. I/3.).

Csendőr jogai szolgálatteljesítés alkalmával. A csendőr, szolgálatának teljesítése alatt, ugyanazon törvényes jogokkal van felruházva, melyekkel minden katonai őr bir és a törvénynek minden hatósági személyre és polgári vagy katonai örökre kiterjedő külön oltalmában részesül. (Szrvu. 10. §.)

Csendőr jogai támogatás igénybevételére nézve. A csendőr, szolgálatának teljesítésekor, jogosult min-

dennemüi és közszolgálatban álló közegeknek, különösen a polgári és más őrtestek és ezek tagjainak, valamint a községi előljáróknak és a katonai vagy honvédparancsnokságok támogatását igénybe venni. (Szrvu. 12. §.)

Csendőr közlékenysége. A csendőr ne legyen közlékeny; minden szavát, nyilatkozatát eleve fontolja meg s a közönséggel, különösen idegenekkel szemben, legyen tartózkodó. Tréfáló, helytelen, gondatlan beszédet egyáltalában ne folytasson (Á. sz. h. I/3).

Csendőr látogatása nyilvános helyeken. L. Nyilvános helyek látogatása.

Csendőr lefokozása fegyelmi uton nem történhetik. (Szrvu. 8. §.)

Csendőr letartóztatási joga. L. Bünesetek nyomozása.

Csendőr magatartása a közönséggel szemben. A csendőr mindenkit, állásához képest, illedelmesen, a magasabb rangosztályhoz nem tartozókat pedig „Ön“-nel tartozik megszólítani. Ha tőle bárki valami felvilágosítást, utbaigazítást vagy segélyt kér, annak készséggel feleljen meg, a mennyiben pedig azt nem teljesítheti, arról a felkérőt röviden, illedelmesen világosítsa fel (Szlgu. 11. §.)

Csendőr magatartása általában. A csendőr magatartása minden irányban és minden viszonyok között komoly és katonás legyen (Á. sz. h. I/1). A csendőrnek úgy hivatalos eljárásában, mint ezen kívül is, komoly, előzékeny és tisztességes magaviseletet kell tanusítani, valamint minden szavában és tetteiben mindazt tapintatosan elkerülni, a mi szolgálati fellépését nehezítené és az intézmény jó hírnevének kisebbítésére szolgálhatna. Fokozott tapintat, elővigyázat és körültekintés követeltetik a csendőrtől különösen ünnepélyek, népgyűlések és népcsoportosulások alkalmával. A csendőr kötelessége az intézmény jó hírnevét féltékenyen megőrizni. (Szlgu. 4. §.)

Csendőr magatartása előjárókkal szemben. A

csendőr a saját testületéhez tartozó előjárók irányában való magatartására nézve a fennálló katonai szabályokhoz alkalmazkodik; előjárókkal 'szemben a legszigorubb függelemre, a legpontosabb engedelmességre és tiszteletre kötelezett. (Szlgu. 10. §.) Előjáróktól vett kérdésekre a csendőr katonás rövidséggel felel; rendreutasítások alkalmával minden mentegetődzést mellőz s a tett kifogásokat jövőre nézve irányadókul veszi. (Á. sz. h. 1/5.)

Csendőr magatartása katonai és honvéd-személyekkel szemben. E tekintetben a rendfokozati és rangviszonyokra vonatkozó határozatok reá is kötelező erővel birnak. (Szlgu. 10. §.)

Csendőr magatartása közhivatalnokokkal szemben. Polgári közhivatalnokok irányában, kikkel a csendőr szolgálatban érintkezik, ha mint ilyenek felismerhetők, vagy ha előtte különben is ismeretesek, a csendőr, az állásukat megillető tiszteletet megadni és magát előzékenyen viselni tartozik. (Szlgu. 10. §.)

Csendőr magatartása polgári és katonai örközgekkel szemben. Ha a csendőr ezekkel a rend és csend fentartása vagy helyreállítása czéljából érintkezik, a szolgálat érdekeit előmozdító jó egyetértés fentartására kell törekednie. (Szlgu. 12. §.)

Csendőr magatartása szolgálatban általában. Magatartása és fellépése mindig katonás, járása csendes és oly mérsékelt legyen, hogy mindazt, a mi körülötte történik, biztosan észlelhesse. (Szlgu. 5. §.)

Csendőr magatartása szolgálaton kívül. A csendőr szolgálaton kívül ugy tekintse magát, mint más tisztességes ember. Tartózkodják a henczegés, parancsoló modor és erőszakoskodástól és mindenki irányában előzékenyen, tisztességesen és önérzetesen viselje magát. (A. sz. h. 1/2.)

Csendőr megérintése. L. Megérintése a csendőrnek.

Csendőr megjutalmazására vagy kitüntetésére vonatkozó előterjesztések a hatóságok vagy magáno-

sok részéről, a kerületi parancsnokságnak adandók át. (Szlgu. 3. §.)

Csendőr megsértése. A csendőrök ellen, hivatalos eljárásukban elkövetett szóbeli sértés, a mennyiben az becsületsértést nem képez, a kihágási eljárás megindítása végett, az illetékes közigazgatási hatósághoz jelentendő fel. Ha pedig becsületsértés forog fenn, akkor az elbirálás a kir. törvényszékek hatáskörébe tartozik. Az utóbbi esetben azonban a feljelentés csakis a honvédelmi ministertől előzőleg kikért felhatalmazás alapján tehető meg. (41879/84. hm. r.) Ha valamely csendőr becsületében megsértetik vagy rágalmaztatik, a törvényes megtorlás igénybevételétől elállania nem szabad. (Szlgu. 16. §.)

Csendőr megvesztegethetlensége. L. Megvesztegethetlenség és igazságszeretet.

Csendőr minősítvénye áthelyezéseknél. L. Minősítések áthelyezésnél az új őrsre való küldése.

Csendőr napi zsoldja: 2 korona 6 fillér. (Illsz. 28/2.)

Csendőr nősülése. A nők száma ugyanazon kerületnél a legénységi állomány 10%-át meg nem haladhatja. A nősülési engedély elnyeréséhez feltételt képez, hogy a nősülni kívánó jól minősített, rendezett viszonyok között él és a házasság által anyagi viszonyai javulnak, vagy hogy a nősülni akarónak a testületben való megtartása a szolgálat érdekében áll. (Szrvu. 43. §.)

Csendőr nyilvános megjelenése alkalmával mindenkor szabályosan öltözködve és oldalfegyverrel ellátva kell lennie. (Szlgu. 5. §.)

Csendőr nyomozási joga. L. Bünesetek nyomozása.

Csendőrök bemutatása a postán. Az őrsparancsnokok kötelesek azon csendőröket, kik a postának meghatalmazás nélkül való átvételére hivatva vannak a postahivatallal megismertetni. (10860/88. hm. r.)

Csendőrök büntetése gyanus egyének bántalmazásáért. L. Hivatalos vagy szolgálati hatalommal való visszaélés.

Csendőrök elhelyezése a legénységi szobákban akként történjék, hogy a próbaszolgálatot teljesítők az oktatásukkal megbízott csendőrökkel ugyanazon szobában legyenek. (Lsz. 2/22.)

Csendőrök engedély nélküli nősülése. L. Közerkölcsiség elleni vétségek.

Csendőrök fegyelmi tekintetben való ellenőrzése. L. Őrsparancsnok által a csendőrök ellenőrzése fegyelmi tekintetben.

Csendőrök fürdése. L. Fürdés.

Csendőr panasza valamely államhivatalnok, hatósági tisztviselő, városi vagy községi előljáró, valamint magánosok ellen az őrsparancsnoknak jelentendő, ki azt a szakaszsparancsnokságnak terjeszti elő. (Szlgu. 3. §.)

Csendőr politikai vitatkozása. L. Politikai vitatkozás.

Csendőr rágalmazása. L. Csendőr megsértése.

Csendőr rendes szolgálati teendője. L. Rendes szolgálati teendői a csendőrnek.

Csendőr rendezetlen pénzügyi viszonyai. L. Pénztakarítás.

Csendőrre nézve a korcsmai záróra köteles volta. L. Korcsmai záróra kötelező volta a csendőrre nézve.

Csendőr ruházatának jó karban tartása. L. Ruházat jó karban tartása.

Csendőr ruházatának tisztántartása. L. Ruházat tisztántartása.

Csendőrség alárendeltségi viszonya. A m. kir. csendőrség tagjai katonai, fegyelmi és személyi ügyekben saját előljáróik, felsőbb fokban a honvédelmi miniszternek, — a közbiztonsági szolgálat teljesítésére és gazdasági ügyekre nézve a belügyminiszternek vannak alárendelve. (Szrvu. 2. §.)

Csendőrség értesítése közbiztonsági zavarokról a községi előljáróság által. A községi előljáróságok kötelesek a közbiztonság megzavarása esetén a legközelebbi csendőr-őrsparancsnokságot sürgősen

értesíteni; nagyobb fontosságú esetekben lovas küldöncz által. (13319/87. bm. r.)

Csendőrség feladata. L. Csendőrség rendeltetése.

Csendőrség feladata helyi rendészeti ügyekben. Helyi rendészeti ügyekben a csendőrség csakis felügyelő és a községi közegeket támogató segédkezésre van hivatva. (Szrvu. 3. §.)

Csendőrséghez való fölvétel csak a legalsóbb rendfokozatban történhetik. (Szrvusz. 20. §.) Csendőrségi szolgálatra jelentkező közös hadseregbeli és honvéd őrmesterek és szakaszvezetőknek rendfokozatukról le kell mondaniok és csakis csendőri rendfokozatot viselhetnek. (4002/88. hm. r.)

Csendőrségi segédlet igénybe vétele a pénzügyőrség által. L. Pénzügyőrség által igénybe vehető csendőrségi segédlet.

Csendőrségi szolgálat önállóan teljesítetik. A csendőrség szolgálatát a fennálló utasítások és saját előljárói parancsa szerint önállóan teljesíti. (Szrvu. 5. §.)

Csendőrségi utasítások ismerete. L. Törvények ismerete.

Csendőrségnél négy évig szolgálók kedvezménye. Azoknak, akik a hadseregből vagy honvédségből lépnek be a csendőrséghez és a csendőrségnél négy évig szolgálnak, összes szolgálati idejükből a honvédségnél töltendő két utolsó év elengedtetik. (1881: II. t.-cz. 3. §.)

Csendőrség rendeltetése. A csendőrség törvényszerű rendeltetése a közbiztonság fölötti őrködés lévén, minden őrstől tehát megköveteltetik, hogy őrskörletében a csendet, rendet és közbiztonságot teljes épségben és zavartalanul fentartsa. (Á. sz. h. VII/1.) Feladata: működési területén a személy- és vagyonbiztonságot megóvni, a békét és közrendet fentartani, a büntető törvények, a rendeletek és szabályrendeletek megszegését, a véletlenségből vagy bármily természetű mulasztásból eredhető

veszélyeket és károkat lehetőleg megakadályozni; a megzavart rendet és békét helyreállítani, az ezek ellen vétőket kitudni s megfenyítés végett az illetékes hatóságnak feljelenteni, illetőleg átadni. (Szrvu. 1. §.)

Csendőrség segédletét közvetlenül igénybe vehetik: A m. kir. bíróságok, kir. ügyészségek, az országos fegyintézetek, kerületi börtönök és közvetítő-börtönintézetek igazgatóságai, továbbá vám- és vesztegintézeti hivatalok, oly ügyekben, melyek teljesítésére az ő saját örközegeik elégtelenek lennének, jogosultak a csendőrség segédletét írásbeli felszólítással közvetlenül igénybe venni. Egyéb hatóságoknak közvetlenül hozzá intézett felszólítására csakis akkor tartozik a csendőrség segílyt nyújtani, ha a késedelem veszélylyel jár. (Szrvu. 6. §., Szlgu. 27. §.)

Csendőrség szervezete. A csendőrség a közbiztonsági szolgálat teljesítésére rendelt katonailag szervezett őrtest. (Szrvu. 1. §.)

Csendőrség szolgálatteljesítése városokban. L. Városokban csendőrség szolgálatteljesítése.

Csendőrség viszonya a közigazgatási hatóságokhoz. A csendőrségi őrsök, a közcsend, rend és biztonság fentartása értékében, a közigazgatási hatóságok rendelkezésére állanak, a mennyiben az ezen hatóságok által, a csendőrségi utasítás értelmében írásban, vagy pedig ha a késedelem veszélylyel jár, szóval kiadott (de utólag írásban is kiadandó) hivatalos felhívásoknak eleget tenni tartoznak, a nélkül, hogy a felhívásnak megbírálásába bocsátkozhatnának. (Szrvu. 3. §.)

Csendőr szolgálatbani megittasodása büntettet képez és hadtörvényszéki eljárást von maga után. (L. Pap Kálmán: „A katonai büntető és fegyelmi fenytőjog kézikönyve“ 55. l.)

Csendőr szolgálatilag való fellépése. A csendőrnek rendszerint csak akkor szabad szolgálatilag fellépni, ha teljesen fel van szerelve. Ha azonban

a késedelem veszélylyel jár s azonnali fellépése eredményre nyujt kilátást, a csendőr akkor is köteles fellépni, ha csak karddal van ellátva. Minden körülmény között azonban fegyvere becsületét kell szem előtt tartania; ha tehát a helyzetet megfontolva látja, hogy a fenforgó esetben egyedül czélt nem érhet, a laktanyából kell segílyt hívnia. Ha azonban a késedelem veszélylyel jár, sohasem szabad magát saját biztonsága érdekében, kötelessége hü teljesítésétől elvonni. (Szlgu. 33. §.)

Csendőr szolgálat közben való betérése vendéglők, korcsmák és kávéházakba. Ilyen helyiségekbe szolgálat közben étel, ital vagy mulatás végett betérni szigoruan tilos. Ha szolgálatilag az ilyen helyiségbe betér, fegyverét letenni és ott huzamosabb ideig tartózkodni nem szabad. (Szlgu. 7. §.)

Csendőrt minő szolgálatra lehet igénybe venni. A csendőrt csakis a csendőrségi szolgálati utasításban előirt szolgálatra szabad igénybe venni. A hatóság tehát a csendőrt a közbiztonsági szolgálattól el nem vonhatja s oly szolgálatra, melyekre más közegek hivatvák, nem alkalmazhatja, ha csak elkerülhetetlenül nem szükséges és a késedelem által beállható veszélylyel nem indokoltatik; de akkor is csak mint karhatalmat vehetik igénybe. (Szlgu. 1. §.)

Csendőr törvényismerete. A csendőrnek tudnia kell, hogy a törvény minő tettekre és mulasztásokra szab büntetést, valamint ismernie kell mindazon törvényeket és rendeleteket is, melyek szolgálatát érintik. (Szlgu. 20. §.)

Csendőrtől követelt általános tulajdonságok. Értelmesség, tapintat, erkölcsösség, rendszeretet, férfias komolyság, erély, igazságszeretet, törvénytisztelet és megvesztegethetlenség azon tulajdonságok, melyek nélkül jó csendőr nem képzelhető. (Á. sz. h. Bev. 1 p.)

Csrendőrtől megkivántató ismeretek. L. Törvények ismerete.

Csendőr tulajdonságait és viszonyait az őrsparancs-

noknak ismernie kell. L. Ismerete az alárendelt csendőrök tulajdonságai és viszonyainak.

Csengetyük alkalmazása a laktanyákban. Minden csendőr laktanya kapuja csengetyűvel kell, hogy ellátva legyen. (Á. sz. h. XI/4.)

Cserepek más földjére vitele jogosolatlanul: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Cserélése a kincstári ruházatnak. L. Kincstári ruházat eladása.

Csikósok meglepése. L. Gyanus helyek megközelítése.

Csikó-zabla csatolása. A csikó-zabla a csikófék pofaszijakra oly magasan csatoltatik, hogy az a ló szája szélét érje, de felfelé ne huzzon. (Kh. 33. p.)

Csillagok selyemből viselése tilos. (Á. sz. h. III/10.)

Csiszolása a forgópisztoly csövének. L. Forgópisztoly csövének csiszolása.

Csizmakoportatási átalány. Ezen átalány esetről-estire a belügyminiszter által engedélyeztetik olyan örsök számára, melyeknek terepviszonyai a csizmák tulságos kopását vonják maguk után. Ezen átalány havonta utólagosan a zsolddal adatik ki. Azon napokra, melyeken a jogosult betegség, szabadság, fogságának kitöltése stb. miatt örsén szolgálatot nem teljesített, az átalány nem jár. (Illsz. 67. §.) Ezen átalány a jogosultak kezére fizetendő, a kik ebből tartoznak a talpalási költségeket viselni. (Gku. 57. §.)

Csizmakoportatási átalányról szóló kimutatás. L. Kimutatás a csizmakoportatási átalányról.

Csizma (magán) viselése. L. Ruhadarabok készítése finomabb anyagból.

Csizmák bekenése. A csendőr csizmáinak fejére vaselin zsiradékkal, nyáron hetenként egyszer, télen pedig a szükséghez képest, akként kenendő be, hogy mindig puha legyen s így a csendőr lábát ne sérthesse. (Á. sz. h. III/2.)

Csizmák és czipők elhelyezése A lábon nem lévő

csizmák és czipők megfelelő kamara, üres szoba, esetleg más száraz helyiségben tartandók tisztán és megfelelő rendben. — A lefekvéskor levetett csizmák vagy czipők az ágy lábrészeinek közepe elé állítandók (Á. sz. h. III/10).

Csizmák készítése és javítása. A csizmákhoz és azok fejeléséhez, talpalásához szükséges anyag a tömegeből szereztetik be és ugyancsak a tömegeből fedeztetik a csizmák készítése és fejelése is. A kisebb javítások és a csizmák talpalása után járó költségeket a csendőr-legénység sajátjából fedezi. (Illsz. 31/7., Gku. 59. §.)

Csomagok portodijának megtérítése. Minden nem díjmentes hivatalos küldeményért, ha nem intéztetik díjkötelezett czimhez, a postadij a feladásnál megfizetendő és a feladó-vevények, a díj megtérítése végett, a szárnyparancsnoksághoz felterjesztendőek. Külföldről díjmentesítés nélkül érkező hivatalos küldemények postadija az átvételnél megfizetendőek s a vevénnyel mint fentebb járandó el. Ha külföldre hivatalos csomagok elküldése válik szükségessé, azok bérmentve adandók fel. A költségek megtérítése, a feladó-vevény alapján, a szárnytól kérendő. (Gku. 25/c.)

Csomagok portómentesen csak 20 kgr. súlyig adhatók fel. (16711/88. km. r. Gku. 25. §.)

Csomagok portómentessége. Portómentesen szállítatnak: 1. bankjegyeket, értékpapirokat, drágaságokat, rendjeleket, ércpénzt és nyers állapotban levő nemes fémeket tartalmazó küldemények, ha portómentes polgári- és katonai hatóságok és hivatalok által ugyanilyenekhez vannak intézve; 2. az államhatóságok felszólítására gyűjtött könyöradomány; 3. mindazon értéknyilvánítás nélkül feladott iromány, nyomtatvány, tervrajz és térképküldemények, melyek a levél-postánál portómentességet élveznének s csupán egy kilogrammot meghaladó súlyuk miatt szállítatnak kocsi-postával; 4. a bűnjelek. (Gku. 25. §.)

Csomagok postai szállításra való előkészítése. A csomagoknak általában úgy kell göngyölve lenniök, hogy egyrészt a göngyölet a tartalmat külső befolyás ellen megvédje, illetőleg, hogy tartalmukhoz a burkolat és a pecsétek megsértése nélkül hozzáférni ne lehessen, másrészt, hogy a tartalom más küldeményekben szállítás közben kárt ne tehessen. A burkolat összefoglalása végett a küldeményre annyi pecsétet kell alkalmazni, a hány elégséges arra, hogy a küldeményt a pecsétek megsértése nélkül, felbontani ne lehessen. A pecsételésre csak jó minőségű, erős, tartós pecsétviaszt szabad használni. Elengedhetetlen feltétel, hogy valamennyi pecsétthez, úgy a küldeményen, mint a szállítólevelen, egy és ugyanazon pecsétviasz és vésett pecsétnyomó használtassék. (16711/88. km. r. Gku. 25. §.)

Csomagok szállító-levellel való ellátása. Szállítólevelél szükséges minden csomaghoz 50 grammon és minden levélalaku küldeményhez 250 grammon felül. Az 50 grammon aluli csomagokhoz szállítólevelél csak akkor kell, ha azok nem levélalakuak. (Gku. 7. és 25. §.)

Csontok más földjére vitele jogosulatlanul: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Csoportosulásnál engedetlenség. Csoportosulásnál nem engedelmeskedés a hatóság által a rend fenntartására vagy helyreállítására tett intézkedéseknek: közrend elleni kihágás (Kbt. 42. §.) *Kir. járásbiróság.*

Csőcselék néppel való érintkezés. L. Érintkezés csőcselék-néppel.

Csőtükör. Minden őrsnek egy fegyvercsőtükörrel kell ellátva lennie. (Á. sz. h. IV/33.)

Csudafa ellenszere. L. Magyar

Csüdsömör. A csüdsömör a lovaknál büzös, nedves kiütés a csülök hátsó részén, mely elhanyagolás esetén igen veszedelmessé válhatik. Továbbterjedése eleinte a csülöknek tisztántartása és gyakori megtörlése által gátolható meg. Ha pedig a baj már

befészkelte magát, akkor állatorvosi gyógykezelés veendő igénybe. (Lóüvsz. 68. §.)

Csülök csukló-megrándulás. Kicsuszás vagy a lónak hibás lépése következtében, a csukló-szalagok kitágulnak, mikor a csukló forró, fájdalmas, dagadt, a ló azt kiméli és csak körömbegyre lép. Hideg borogatások, folyóvizbe való állítás és kimélet a gyógyulást elősegítik. (Lóüvsz. 68. §.)

Cz.

Czelluloid-csillag viselése. L. Ruházat készítése finomabb anyagból.

Czelluse-iparnál vasárnap is végezhető: a félbeszakítást nem tűrő munka egész nap. (14837/92 km. r.)

Czement-iparnál vasárnap is végezhető: kizárólag az égetési munka egész nap. (14837/92. km. r.)

Czélja az írásbeli oktatásnak. L. Írásbeli oktatás célja.

Czellövészet céljából való utazás. Az összpontosítási helyekhez 15 kilométer távolságig fekvő örsök legénysége még akkor is gyalog tartozik menni, ha az örsállomás a czellövészet helyével vasuttal vagy gőzhajóval közvetlenül volna összekötve. Ha a távolság nagyobb 15 kilométernél, akkor vasut- vagy gőzhajón, ennek nem létében előfogaton teheti meg az utat; de ha részben vasuton vagy gőzhajón utazik, az előfogat csak akkor illetékes, ha az ezen kívül megteendő ut összesen 15 kilométert meghalad. (Illsz. 78/3—4.)

Czellövészeti jutalom-dij. A legjobb lövők jutalom-dijban részesülnek. Ezen jutalom-dij szakaszonként 14 korona, a melyből a szakasz legjobb lövőjének 4 korona, a következő két legjobb lövőnek egyenként 3 korona, az ezek után következő két legjobb lövőnek pedig egyenként 2 korona fizetendő. (Illsz. 78/7.)

Czéltáblák utánpótlása. A rendes használat mellett hasznavehetetlenné vált czéltáblák pótlását az örsparancsnok minden év január 20-áig a szárnyparancsnoksághoz felterjesztendő jelentéssel kérelmezi. (Gku. 69/4.)

Czélzás gyakorlása. A helyes irányzás és biztos lövés életkérdés lévén a csendőrségnél, mert ha a csendőr nem talál, akkor esetleg ő lövetik le, miért az iránypont gyors feltalálása, a fegyvernek az irányvonalba való hozatala, a helyes czélzás és a billentyűnek rángatás nélkül való elcsettentése, különös figyelem és gonddal gyakorlandók. Ennélfogva a csendőrrel mindennemű fegyvergyakorlat végezte előtt 2—3 perczen át a gyors czélbavétel és az ebből való visszakozás gyakoroltassék. (Á. sz. h. VI/5.)

Czimer bemocskolása. Czimernek meggyalázó szándékkal való bemocskolása, megrongálása vagy leszakítása: állam elleni kihágás. (Kbt. 37. §.) *Kir. járásbiróság.*

Czimere a hadseregnek: kétfejű sas.

Czimer leszakítása. L. Czimer bemocskolása.

Czimer, tiltottnak, árusítása. L. Czimer tiltottnak használata.

Czimer, tiltottnak, használata. Czimer, melynek használata miniszteri rendelet által tiltva van, kitüzése, nyilvános használata, árusítása, vagy más-kénti terjesztése: állam elleni kihágás. (Kbt. 36. §.) *Kir. járásbiróság.*

Czimer, tiltottnak, kitüzése. L. Czimer, tiltottnak, használata.

Czimjegyek, melyek könnyen valódi pénznek tekinthetők, készítése vagy forgalomba hozatala: kihágás. (Kbt. 59. §.) *Kir. járásbiróság.*

Czim jogtalan használata: kihágás: (Kbt. 45. §.) *Közigazg. hatóság.*

Czimzetes rendi fokozat beszámítása az igényjogosultsági időbe. L. Igényjogosultság.

Czipők elhelyezése. L. Csizmák és czipők elhelyezése.

Czipő viselése. L. Ruhadarabok készítése finomabb anyagból.

Czukor-iparnál vasárnap is végezhető: a czukor-gyártással és finomítással járó munkák, egész nap. (14837/92. km. r.)

Czukrász-iparnál vasárnap is végezhető: az iparral összefüggő minden munka, egész nap. (14837 92. km. r.)

D.

Dajka ragályos vagy bujakór-betegségben, a ki tudja, hogy abban szenved és mégis dajkának áll be, vagy ha szolgálatba lépte után esik ragályos betegségbe vagy bujakórba és ezen körülményt azonnal fel nem fedezi: közegészség elleni kihágást követ el. (Kbt. 106. §.) *Közigazg. hatóság.*

Darázs csipés. L. állatok csipései.

Delegacio. A Magyarország és Ausztria között fennálló közös ügyeknek törvényhozási ellenőrzése s a közös költségek megszavazása, épen a közösség elvénél fogva, egyik állam országgyűlése által sem gyakorolható egyedül és közvetlenül. Azért ezt a feladatot és jogot a delegációra vagy országos bizottságokra ruházta a törvény. E célból ugy a magyar országgyűlés, mint az osztrák birodalmi tanács saját kebeléből egyenlő számú bizottságot küld ki, melyet delegációnak neveznek. A delegációt, melynek mindegyik bizottsága 60 tagból áll, Ő Felsége évenként felváltva Budapest és Bécsbe hívja össze. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai“ 42. l.)

Derékszij hordmódja lovascsendőr által. A derékszij a zubbony (dolmány) fölé csatolandó. A derékszijra először a szurony-hüvelytáska a derékszij

nagy csatja mögé, azután pedig a történetáska huzatik fel. (Kh. 3. p.)

Dicsérő okiratok kerettel ellátva a legénységi szobában felfüggeszthetők. (Lsz. 2 37.)

Diszbe való öltözés. Ha Ő Felsége a király, a királyi ház valamelyik tagja, idegen uralkodó vagy ezek családtagja, a honvédség főparancsnoka vagy ennek adlatusa (helyettese) érkeznek oly örsállomásra, a hol közös hadseregbeli katonaság vagy honvédség nem állomásozik, az összes legénység, parancs bevétele nélkül, diszbe öltözködik s csak így mutatkozik nyilvánosan. Oly állomásokon, a hol katonaság vagy honvédség létezik, az állomásparancsnokság ez irányú intézkedései a csendőrségre is mérvadóak. Diszbe öltözik a csendőrség továbbá, ha az örsállomásra bármely minister vagy államtitkár hivatalból érkezik. Hasonlóan diszben jelenik meg az összes legénység szent István napján és Ő Felsége a király születése napján, mely napokon az isteni tiszteletben is részt vesz és azok előestéjén a csendőrségi laktanya, parancs bevétele nélkül, a gazdasági átalány rovására, ha a lakosság is világít, okvetlen kivilágítandó. (Á. sz. h. XVII/1.) Szemlevizsgára érkező minden rendü előjárónak az örsállomás-helyen való tartózkodási ideje alatt a legénység diszben jár ki. (Á. sz. h. XVII/2.)

Diszitési munkák ünnepeknél vasárnap egész nap végezhetők. (14837/92. km. r.)

Diszöltözet. A diszöltözet, mely minden csendőr és örsparancsnok részére kiadatik, a következő ruhadarabokból áll: 1 dolmány, 1 kalap, 1 posztónadrág, 1 pár keztyű, 1 nyakravaló, 1 jelsip-zsinór és 1 kardbojt. A diszöltözet az örs ruhaládájában — melyben egyebet tartani nem szabad — megfelelő nagyságu zöld vászondarabba akként csomagolva, hogy az összegyürődés mellőztessék, őrzendő meg. A kalapok legfelül helyezendők el. A láda kulcsa az örsirodában, az íróasztal állvány-

oldalán szegre akasztva tartandó. — A diszruházat legalább minden 14 nap a tulajdonosnak szellőtetés végett kiadandó. Diszruházatul mindig a legutóbb kezelt, legujabb darab helyezendő el. — A diszruházat használat végett a tulajdonosnak csakis diszben való kivonuláskor, egyéb ünnepélyes alkalmaknál, továbbá, ha az illető más tisztességes ruhával nem rendelkezik, ünnep- és vasárnapokon adandó ki s használat után teljesen tiszta, kifogástalan állapotban ismét megőrzés alá veendő. (Á. sz. h. III/7.)

Diszöltözet elhelyezése. L. Diszöltözet.

Diszöltözet használata. L. Diszöltözet.

Diszöltözet szellőtetése L. Diszöltözet.

Dohánycsempészek letartóztatása. L. Dohánycsempészet meggátlása.

Dohánycsempészet feljelentése. Mindazon dohánycsempészeti esetekben, midőn a csendőrség közvetlenül jár el, a kihágási tárgyat lefoglalja és a kihágásról szabályszerű tényleirást vesz fel, melyet a kihágás helyére illetékes pénzügyőri szakaszhoz tesz át. Ugyanazzal közli azon eseteket is, midőn a csempészet meggátlása vagy felderítése végett a községi előljáróságot hívta fel. (85048/98. bm. r.) A csendőrség által felvett tényleírások, a menyiben a felek irástudók, azok által is aláírandók. (2904/90. bm. r.)

Dohánycsempészet meggátlása. A csendőrség tartozik: 1. figyelemmel kíséreni, hogy vasuti és gőzhajóállomásokon, országos és heti vásárokon, bucsukon és egyéb nyilvános helyeken, nem csempésztetik vagy adatik el nyilvánosan dohány vagy dohánykészítmény; 2. ha őrijáratai alkalmával oly szekérrel vagy gyalogjárókkal találkozik, a kiknek málhája vagy batyuja gyanusnak tünik fel, azokat megállítani s az iránt meggyőződést szerezeni, hogy nem forog-e fen dohánycsempészet esete; 3. minden egyéb esetben, midőn a dohánycsempészetnek vagy tilos dohányeladásnak tudomására jut, tartó-

zik az esetben, ha a késelem a csempészet vagy tilos dohányeladás kiderítését veszélyeztetné, közvetlenül eljárni, ha pedig a késelem veszélylyel nem járna, a pénzügyőrséget és ha ilyen helyben nincsen, a községi előljáróságot értesíteni. (85048/88. hm. r.) A csempészek arra nézve is kikérdezendők, hogy a lefoglalt dohányt honnan vették. A csempészek személyazonossága mindenkor megállapítandó és ha azok ismeretlenek, állandó lakással vagy tisztességes keresettel nem bírnak, sem bizfositékot nem képesek nyújtani arra nézve, hogy a vizsgálat és büntetés elől magukat elvonni nem fogják, akkor letartóztatandók és a közigazgatósági, esetleg bírósági fogházba átadandók és erről az illetékes pénzügyőri biztos azonnal értesítendő. (2904/90. bm. r.)

Dohány elárusítása. A mérsékelt áru dohánynak elárusítása, mint államjövedéki kihágás, szigoruan tilos. (Illsz. 33/1.)

Dohányfölvétel. Az örsök mérsékelt áru dohányszükségletüket havonként „Dohányfölvételi napló“-ba vezetik és a bevezetett egész havi szükségletről kiállított nyugtát a szakaszparancsnoksághoz felterjesztik. A felvétel a szakaszparancsnokság által láttamozott nyugtára, a hó 1-én, az esedékes ár befizetése mellett, közvetlenül a kincstári tőzsdéből történik s a kiszolgáltatást a dohányárus a dohányfölvételi naplóban igazolja. (Gku. 33. §.)

Dohányfölvételi napló felterjesztése. A dohányfölvételi napló minden év végén a szárnyparancsnoksághoz felterjesztendő. (Gku. 33. §.)

Dohányjárandóság. A zsoldot élvező dohányzó legénységnek, de csakis saját személyük részére, igényük van havonként és fejenként 8 csomag mérsékelt áru dohányra, melynek ára csomagonként 8 fillér. (Illsz. 33/1.)

Dohányjövedék körében vasárnap is végezhető munkák: 1. a dohánybeváltó-hivataloknál, a beváltás ide alatt, avégből teljesítendő ipari munka, hogy a

szombaton beváltott dohány vasárnap kezelhetőségek; 2. a dohánybeváltó-hivataloknál, a dohányerjedés ideje alatt, avégből teljesítendő ipari munka, hogy a levelek átrakattathassanak; 3. a dohánygyárakban a rendkívüli megrendelések hétfő vagy Szt. István napját követő napon való teljesíthetése végett szükséges munka, a szivargyártási üzem oly munkái, melyek a gyártás folytonossága érdekében szükségesek, végül a nyers dohány- vagy gyártmány-szállitmányoknak a vasut- vagy hajóállomáson való átvétele vagy átadása körüli halaszthatatlan munkák; 4. a dohányáruda-raktáraknál a már megkezdett anyagberaktározás befejezéséhez, az állam tulajdon biztosítása céljából szükséges ipari munka; 5. a dohányárudákban a dohánygyártmányok eladása, tekintet nélkül arra, hogy a dohányárus kizárólag dohány- és dohánygyártmányok eladásával vagy ezzel együtt más czikkek eladásával is foglalkozik; 6. a dohányjövedék telepeinél és gyárainál mindazok a munkák, a melyek elhanyagolása, a földfelület, illetőleg a telep biztonságát, személyek életét vagy egészségét veszélyezteti. (1740/91. pm. r.)

Dohányzás séta alkalmával. Sétálás alkalmával a csendőr csakis szivart (czigarettát) szivhat. (Á sz. h. I/9.)

Dombrádi Nagy Gyula alapítvány. A „*dombrádi Nagy Gyula és neje, született Berndt Ilonka*“ jelöléssel tett alapítvány alapítólevele a következő határozatokat tartalmazza: 1. Ezen alapítvány tőkéjeként a magy. kir. központi állampénztárnál 6000 koronát készpénzben letéteményeztem, mely összeg ott őriztetni és gyümölcsözőleg kezelteni fog. 2. A fentebb nevezett alapítvány feletti felügyeletre a nagym. honvédelmi minisztert kérem fel, míg a jutalmazások adományozási joga a mindenkori csendőrségi felügyelőt illesse meg. 3. A 6000 korona alapítványi tőkének évi kamatai három egyenlő részben, minden év szeptember havának

12-én, sorrend szerint minden évben három csendőr-kerületnél egy-egy, azaz összesen három, kizárólag m. kir. csendőr-őrsparancsnokok között osztandók szét, akik eme minőségükben állásbeli kötelmeiknek szívvvel-lélekkal minden irányban, nemcsak a közbiztonság terén felmutatott kiváló eredményekkel, de örsöknek mintaszerű vezetése, alárendeltjeiknek erkölcsi és szellemi szakadatlan hathatós befolyásolása, ezeknek nemes irányu intézményünkhöz való ragaszkodásuk fejlesztése és törhetetlen hazafiságuk, nemkülönben teljes megbízhatóságuk által példásan a legjobban megfelelnek. 4. Érdemeinek méltatásául egy és ugyanazon őrsparancsnok többször is részesíthető a kérdéses jutalmazásban. (2502/96. hm. r.)

Döglött állatoknak jogosulatlanul másnak földére vitele vagy elásása: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 95. §.)
Közigazg. hatóság.

Dögök elásatása. L. Dögök megsemmisítése.

Dögök elégetése. L. Dögök megsemmisítése.

Dögök megsemmisítése. A dögök megsemmisítése rendszerint elásás által történik, a midőn oly mély gödrök készítendők, hogy a dögöket két méter magas földréteg borítsa. Ragadós betegség miatt elhullott vagy kiirtott állatok testrészeit, a dögterén, külön helyen kell eltakarítani. (Árt. Vr. 66. §.) A dögök megsemmisítése tűz által is eszközölhető, a midőn azok kőolajjal vagy kátránynyal bőven leöntve, meggyujtatván, tökéletesen megégetendők. Ezen eljárás követendő kivált ott, hol a szabályszerű elásást a talajviszonyok nem engedik meg. (Árt. Vr. 68. §.)

Dögter. Minden község tartozik alkalmas dögteréről gondoskodni. (Árt. 19. §.) A dögteret kerítéssel vagy élő sövénynyel kell körülvenni. A dögter a helységtől, közlekedési utaktól, legelőktől és kutaktól távol jelölendő ki. (Árt. Vr. 60. §.)

Dözsölés a laktanyában, játszótársaságok össze-

jövedele és zene melletti táncz szigoruan tilos.
(Lsz. 1/12.)

Drágasági pótlék. Ha rendkívüli drágasági viszonyok valamely örs élelmezését szokatlan költségessé teszik, az örs rendes szolgálati uton drágasági pótléket kérelmezhet. Az engedélyezett drágasági pótlék az örs minden rendszeresített egyéne után eső napi illetéket képez s a rendszeresített létszám után akkor is jár, ha az nincsen is teljesen betöltve. Ha az örsön saját háztartással bíró nős csendőr is van, a drágasági pótlék ráeső hányada az illetőnek kifizetendő, a fenmaradó rész pedig a közigazgatási pénztárba bevételezendő. (Illsz. 39/1.) Felvétele mindig az 1—15-éig terjedő időszakokra szóló zsoldjegyzékkel eszközendő. (Gku. 10. §.)

Durva magaviselet. A csendőrnek szolgálata teljesítésében durva magaviseletet tanusítani tilos. (Á. sz. h. VII/43.)

Dúvadak irtása vadászati jegy nélkül. L. Vadászati adó-mentesség.

Dülő-ut. L. Mezei közös dülő-ut.

E

Ebek nehezékekkel való ellátása. L. Vadászati területre ebek bocsátása.

Ebeknek vadászati területre bocsátása. L. Vadászati területre ebek bocsátása.

Ebek tartása a laktanyában L. Állatok tartása a laktanyában.

Ebéd. L. Közétkezés meghatározása

Eczetiparnál vasárnap is végezhető: a feltöltési és erjedési műveletek körül végzendő munka, egész nap. (14837/92. km. r.)

Edények a dohányhamuhoz. L. Edények a szivarvégekhez.

Edények a szivarvégekhez. Az örs-iroda és minden csendőr által lakott szoba részére a szivarvégek, dohányhamu s effélék elhelyezésére megfelelő nagyságu kőanyagból (nem cserépből) vagy fémből készült csinos edények a közigazgatásból beszerezendők. (Á. sz. h. XI/6).

Egészség ápolása. Minden örsparancsnok kötelessége afölött őrködni, hogy alárendelt legénységének egészsége épségben tartassék. Beteges kinézésü vagy látszólag szenvedő csendőr az orvosnak előállítandó. (Á. sz. h. II/1)

Egyedárusági cikkek eladására jogosult üzletekben vasárnap is árusítható: gyufa, szivarkapapír, pipa, pipaszár s közönséges fa- és papirszipkák. (14837/92. km. r.)

Egyeduralom, korlátlan. L. Absolut monarchia.

Egyeduralom, korlátolt. L. Alkotmányos egyeduralom.

Egyenruha jogtalan viselése: hatóság elleni kihágás. (Kbt. 44. §.) *Közig. hatóság.*

Egyetértés. L. Közzsellem és egyetértés.

Egyetértés fenntartása a hatóság- és lakossággal. A hatóságok, lakosság és csendőrség között való helyes érintkezésből kifolyó jó egyetértés lényegesen előmozdítja a szolgálat érdekeit, miért ennek ápolására és zavartalan fenntartására törekedni minden csendőr kötelessége. (Á. sz. h. Bev. 1. p.)

Egyletek alakulása. Egyletek csak akkor alakulhatnak meg véglegesen, ha alapszabályaik belügyminiszterileg jóváhagyattak. Ha a felterjesztett alapszabálytervezetre 40 nap alatt határozat nem hozatott, vagy észrevétel nem tétetett, az egyesület működését ideiglenesen megkezdheti. Valamely egyletnek ezen szabályok ellenére való alakulása, illetve alakítása, az ekkép alakult, vagy szabályszerűen létrejött, de jogérvényes határozattal feloszlott, vagy felfüggesztett egylet vezetésében, gyűlésében, vagy bármiféle működésében való részvétel, kihágást képez. (1136/99. hm. r.) *Közigazg. hatóság.*

Egyletekben — engedélyezett nem politikai természetűekben — való részvétel. L. Részvétel engedélyezett, nem politikai természetű egyletekben.

Eladása kincstári ruházatnak. L. Kincstári ruházat eladása.

Elbocsátása a csendőrnek. L. Csendőr elbocsátása.

Elemi csapások alkalmával követendő eljárás. Tűzvész, vízáradás vagy másnemű elemi csapások esetében ama magasztos feladat hárul a csendőrségre, hogy az illető egyéneket idejekorán a közeledő veszélyre lehetőleg figyelmeztesse, beállott vész alkalmával pedig a veszélyben levőket nemcsak segíyezze és védje, hanem, még élete kockáztatása, sőt feláldozása mellett is, megmentse. Csak ezen magasztos teendők végzése után siet a hatóság és esetleg a tűzoltók segélyére, annyiban, hogy a rend és biztonság fenntartására fordítja figyelmét. A csendőr közvetlen tűzoltással azonban nem foglalkozhatik. (Á. sz. h. VII/47.) A csendőr, szolgálata folytán azon helyzetben van, hogy az elemi csapásokat és hasonló szerencsétlenségeket gyakran már keletkezésök csirájában felfedezheti; minek folytán kötelessége a rendelkezésére álló minden eszköz felhasználásával, a vész által fenyegetetteket figyelmeztetni, nekik minden kitelhető segélyt és támogatást nyújtani s egyáltalában mindent megtenni, hogy a veszély vagy elháríttassék, vagy annak következménye enyhíttessék. A csendőr ily esetben kivételesen jogosult — sőt tartozik is — akár nappal, akár éjjel, minden veszélyezett házba behatolni, a benne lakókat a fenyegető veszélyre figyelmeztetni és őket megvédeni. Ilyen és hasonló szerencsétlenségeknél kötelessége a csendőrségnek, segélyt nyújtva, egész erejével a veszély elhárítására s a rend és biztonság helyreállítására közreműködni. Kötelessége nemcsak a veszélyeztetett emberélet és vagyon megmentésére minden kitelhetőt személyesen megtenni, hanem arról is gon-

doskodni, hogy a megmentett személy biztonságba helyeztessék és a tulajdon megőriztessék. Ennél fogva a veszélyből megmentett gyermekek vagy betegek és egyéb gyámoltalan személyek, valamint a megmentett ingóságok elhelyezésére is alkalmas hely jelölendő ki, mely felügyelet alá helyezendő. (Szlgu. 84. §.)

Elemi csapások esetén vasárnap is végezhető munka. L. Árvíz vagy más elemi csapások esetén vasárnap is végezhető.

Elévülése a mezőrendőri kihágásoknak. L. Mezőrendőri kihágások elévülése.

Elévülés folytán a büntetés végre nem hajtható: 1. huszonöt év elteltével, ha halálra vagy életfogytig, 2. husz év elteltével, ha tiz éven felül, 3. tizenöt év elteltével, ha öt és tiz év között, 4. tiz év elteltével, ha az illető öt év vagy ennél kisebb büntetésre ítéltetett. (Btk. 120. §.) Az elévülés ideje azon naptól számittatik, midőn az ítélet jogerőre emelkedett, vagy a büntetés végrehajtása félbeszakadt. (Btk. 121. §.)

Elévülés folytán a bűnvádi eljárás meg nem indítható: 1. husz év elteltével, ha az elkövetett büntetetre halál vagy életfogytig tartó fegyház, 2. tizenöt év elteltével, ha az elkövetett büntetetre tiz éven felüli szabadságvesztés, 3. tiz év elteltével, ha az elkövetett büntetetre öt éven felüli szabadságvesztés, 4. öt év elteltével, ha az elkövetett büntetetre öt év, vagy ennél kisebb büntetés van megállapítva. *Vétségeknél* három év elteltével. (Btk. 106. §.) Az elévülés kezdetét veszi a cselekmény véghezvitele, vagy a kísérletnél a véghezvitelre irányzott utolsó cselekmény elkövetésének napjával. (Btk. 107. §.)

Elévülés kihágási ügyekben. L. Kihágási ügyben elévülés.

Elfogandó egyén más örskörletben való tartózkodása esetében követendő eljárás. Ha az örsparancsnok valamely személy elfogására felszólítást kap és a megindított nyomozás folytán kitűnik, hogy

a keresett személy a határos örskörletek valamelyikében tartózkodik, akkor a felszólítást, a kipuhatolt körülmények közlésével, az illető szomszédos örsparancsnoknak küldi meg, a felhívó hatóságot pedig erről értesíti. (Szlgu. 101. §.)

Elfogatása közhivatalban vagy közszolgalatban álló személyeknek. Ha ilyen egyéneknek elfogatása vagy előzetes letartóztatása eszközendő és helyettesítésük a közbiztonság vagy más közérdek folytán szükséges, vagy ha vaspályánál, vagy gőzhajónál alkalmazottak, vagy bánya-, huta-, kohó- és hengerműmunkások, állami vagy községi szolgalatban alkalmazott egészségügyi személyek, avagy köz- vagy magánerdészeti vagy határrendészeti szolgalatban levők elfogatása eszközendő, ezek közvetlen előjárója -- ha erre nézve különös aggályok nem forognak fenn -- még az elfogatás eszközése előtt értesítendő s csakis a megszökés meggátlására szükséges intézkedések alkalmazandók. Ha az előjárónak előzetes értesítése aggályt gerjeszt, akkor az elfogatás ugyan közvetlenül fogamatba veendő, de egyuttal az előjáró is értesítendő. Ha pedig az elfogottnak a szolgalati helyről való azonnali elvezetése -- pl. pályaőrnél -- a közérdek- vagy közbiztonságot veszélyeztetné, akkor elvezetésével addig kell várni, mig helyettesítve lesz. (Szlgu. 58. §.)

Elfogatás eszközésénél felmerülő akadályok esetében követendő eljárás. Ha elfogatás eszközésénél előre nem látott akadályok merülnek fel, vagy ha az elfogandó beteg, vagy nem szállitható, a járőr, a községi előjáróság utján, arról gondoskodik, hogy az elfogandó és környezete kellőképen őriztesék, bevonulásakor pedig az akadályról jelentést tesz. Ha azonban a letartóztatandó veszélyes gonosztevő, akkor a járőr a letartóztatandót felügyelet alá veszi és a megkereső hatóságot, további eljárás végett, az előjáróság által előállítandó küldöncz utján értesíti. (Szlgu. 60. §.)

Elfogatási díj. L. Fogdíj.

Elfogatás vagy elővezetés felszólítás folytán. Ha valamely személy bíróság vagy közigazgatási hatóság elé állítandó, vagy elfogatandó, akkor a végrehajtással megbízott csendőr, vagy csendőrök — az utóbbi esetben a parancsnok megjelölésével — nevei a felszólítás külzetére az őrsparancsnok által ráirandó, ki arról is gondoskodni tartozik, hogy ezen előállítás vagy elfogatás pontosan teljesíttessék. Az elfogott ily esetekben közvetlenül a megkereső hatóságnak adandó át. (Szlgu. 57. §.)

Elfogása katonai személyeknek. L. Katonai személyek elfogatása.

Elhalálozás esetén kijáró közzgazdálkodási osztalék. L. Közzgazdálkodási osztalék kifizetése.

Elhalt legénység ruházata és szerelvényével való eljárás. Az elhalton egy zubbony, nadrág, ing és gatya hagyandó. A kórházban elhaltak után visszamaradt czikkek a helyben levő őrs által átveendőek és az általános tömegalap terhére, az illetékes őrsnek megküldendőek. Ha a kórház helyén őrs nem volna, az elhaltnak illetékes őrsé a kórházat a ruházat megküldése iránt megkeresi és a szállítási költséget annak az általánypénztárból megküldi, mit aztán a szárnyparancsnokság megtérít. Az elhaltnak a testén hagyott ruházaton kívül, hátramaradt ruházata és lőszerelvénye valamint kincstári szerelvénye, az esetleg szükséges helyreigazítások és tisztítások eszközlése után, fegyverzete, tömegkönyve és ruha- és fegyverzeti könyvecskéjével és a netaláni költség számlával együtt, az általános tömegalap terhére, a szárnyparancsnoksághoz beszállítandó. Ha az illető ragályos betegséggel halt el, a fertőtlenítésből felmerült költségek a hagyatékokot terhelik és a fertőtlenítés megtörténte az orvos által a számlán vagy külön bizonyítványban igazolandó. Ha ragályos betegség folytán egyes ruhadarabok megsemmisítetnek, vagy ha öngyilkosság elkövetése által az illető

testén volt ruházat hasznavehetetlenné vált, arról a szárnyparancsnokságnak jelentés teendő. (Gku. 53. §.) Az elhalt lőszere, további intézkedésig, az őrspénytárban megőrzendő. (Gku. 66/8).

Elhasznált öltözeti és felszerelési cikkekkel való eljárás. Oly öltözeti és felszerelési cikkek, melyek többé már nem javíthatók, az őrsparancsnok engedélyével, ki előzőleg minden ily darabot megvizsgálni tartozik, a laktanya kamarájában megfelelőleg elhelyezve és a tulajdonos nevével ellátva, a legközelebbi szemléig elkülönítve őrzendők meg. (A. sz. h. III 6).

Elhelyezése a csizmák és czipőknek. L. Csizmák és czipők elhelyezése.

Elhelyezése a forgópisztoly-töltényeknek szolgálaton kívül. L. Forgópisztoly-lőszerkészlet.

Elhelyezése a kalapoknak. L. Kalapok elhelyezése.

Elhelyezése a kincstári ruházat és felszerelésnek. L. Kincstári ruházat és felszerelés elhelyezése.

Elhelyezése a köpenyeknek. L. Köpeny elhelyezése.

Elhelyezése a magánbőröndöknek. L. Ládák és bőröndök elhelyezése

Elhelyezése a magánládáknak. L. Ládák és bőröndök elhelyezése.

Elhelyezése a nyergeskamarai fogasnak. L. Fogas elhelyezése a nyerges-kamarában.

Elhelyezése a sapkáknak. L. Sapkák elhelyezése.

Elhelyezése a szennyes ruhának. L. Szennyes ruha elhelyezése.

Elhelyezése a találkozási kimutatásnak. L. Találkozási kimutatás elhelyezése.

Elhelyezése a töltény tartalék-készletnek. L. Töltény tartalék-készlet.

Elhelyezése az őrjáratni beosztásnak L. Őrjáratni beosztás elhelyezése.

Elhullott állatok bejelentése. L. Állatok megbetegedésének bejelentése.

Elhullott állatok husának, e körülményt tudva, emberi eledelre használása, vagy e célra másnak

adása : közegészség elleni kihágás. (Kbt. 104. §.)
Közigazg. hatóság.

Elhullott állatok körül elkövetett kihágások. Elhullott állatok, melyek a házban vagy azzal összefüggő helyiségben, vagy közvetlen a ház vagy helyiség előtt hullottak el, az elásatásra vonatkozó intézkedéseknek a háztulajdonos által való elmulasztása ; elhullott állatnak városban vagy községben a fennálló szabályok ellenére, házban, lakásban vagy ezzel összefüggő valamely helyiségben való tartása, az utczára, udvarra vagy térre való kidobása, az elásatás iránti intézkedés elmulasztása, vagy az elásatásnál a fennálló szabályok be nem tartása : közegészség elleni kihágás. (Kbt. 124. §.)
Közigazg. hatóság.

Eligazítása a szolgálatba vonuló járőrnek. Az örsparancsnok a szolgálatba induló csendőröket a meghagyott szolgálat végrehajtására nézve mindenkor részletesen utasítani, őket a szabályok szemelött tartására figyelmeztetni, kihágások elkövetésétől óvólag inteni és arra nézve, hogy szabályszerűen vannak-e öltözködve, felszerelve és fegyverkezve s az előirt számú élestölténnyel el vannak-e látva, megsejmelni tartozik. Ezek után a fegyverek megtöltését rendeli el, minek ép úgy, mint a kiürítésnek, mindenkor az ő jelenlétében kell történi, még pedig oly helyen, hol a fegyvernek véletlen elsülése által senki sem veszélyeztetik. Ezen kívül minden lovasörs parancsnoka meggyőződni tartozik a lovak állapotáról, vasalásáról, nyergeléséről, kantározásáról és szabályszerű málházásáról, télen még arról is, hogy a lovak éles csavartámszegekkel és a csendőr csavarkulccsal, valamint a szolgálat tartamához mért lőtáppal el van-e látva ? Rabok kísérése esetén az elindításnál a szemle a rabokra is kiterjesztendő. (Szlgu. 98. §). Figyelmeztetendők a járőrök, hogy szolgálat közben a korcsmában való mulatozás, dőzsölés, sőt étkezés is szigoruan tilos ; hogy portyázás alkalmával az

őrjárat egész területet részletesen járják be, továbbá, hogy a gyanusnak jelzett vagy annak ismert tárgyakat és tereprészeket óvatosan közelítsék és lepjék meg, végre a les állások gyakori alkalmazására, habár rövid időre is. (Á. sz. h. VII/33).

Elismervény a motozásnál átvett tárgyakról. L. Ház- vagy személymotozásnál elvitt tárgyak elismerése.

Elítélt részére való gyűjtés. Elítélt részére a pénzbüntetés fedezése vagy kárpótlásul. nyomtatvány útján, vagy szóval gyűlésen, gyűjtésre való felhívás, a gyűjtési felhívás terjesztése, vagy a gyűjtés eredményének közzététele: hatóság elleni kihágás. (Kbt. 39. §.) *Kir. járásbiróság.*

Eljárás a csendőrségnél tett feljelentések esetén. L. Feljelentések elintézése.

Eljárás a sértett fél indítványára üldözendő bűncselekmények esetében. L. Sértott fél indítványára üldözendő bűncselekmények esetében követendő eljárás.

Eljárás árviz esetén. L. Vizáradás esetén követendő eljárás.

Eljárás beteg kinézésü csendőrrel. L. Egészség ápolása.

Eljárás elemi csapások alkalmával. L. Elemi csapások alkalmával követendő eljárás.

Eljárás elhasznált öltözeti és felszerelési cikkekkel. L. Elhasznált öltözeti és felszerelési cikkekkel való eljárás.

Eljárás ellenszegülési esetekben letartóztatottak elvezetésénél. L. Letartóztatottak elvezetése ellenszegülési esetekben.

Eljárás ellenszegülési esetekben letartóztatottak megbilincselésénél. L. Megbilincselése ellenszegülési esetekben letartóztatottaknak.

Eljárás ellenszegülő néptömegek ellen a szabadban. L. Ellenszegülő néptömegek ellen a szabadban követendő eljárás.

Eljárás fegyverhasználatnál. L. Fegyverhasználatnál követendő eljárás.

Eljárás fegyverzet helyreigazításánál és pótlásánál. L. Fegyverzet helyreigazításánál és pótlásánál követendő eljárás.

Eljárás gyengélkedő csendőrökkel. L. Gyengélkedő csendőrökkel való eljárás.

Eljárás hasznavehetetlenné vált kincstári szerelvényekkel. L. Hasznavehetetlenné vált kincstári szerelvényekkel való eljárás.

Eljárás hiányos írásbeli dolgozatokkal. L. Írásbeli dolgozatokkal, hiányosokkal, való eljárás.

Eljárás hulla találása esetén. L. Hulla találása esetén követendő eljárás.

Eljárás katonai személyek elfogásánál. L. Katonai személyek elfogatása.

Eljárás kézből letett töltött karabélylyal. L. Tárkarabélylyal való eljárás kézből való letetésénél.

Eljárás kopott patkókkal. L. Kopott patkókkal való eljárás.

Eljárás korcsmai verekedésnél. L. Korcsmai verekedésnél követendő eljárás.

Eljárás közbiztonsági zavar esetén. L. Közbiztonsági zavar esetén követendő eljárás.

Eljárás lázadás esetén. L. Népcsődülés esetén követendő eljárás.

Eljárás lovak elhullása esetén. L. Lovak elhullása esetében követendő eljárás.

Eljárás lovak megbetegedésénél. L. Beteg lovakkal eljárás.

Eljárás lótap elfogyása esetén. L. Lótap elfogyása esetében követendő eljárás.

Eljárás népzendülés esetén. L. Népzendülés esetében követendő eljárás.

Eljárás nyomozólevelekkel és felügyeleti felszólításokkal. L. Nyomozó-levelekkel való eljárás.

Eljárás őrizet alatt álló fogolylyal megszabadítási kísérlet esetében. L. Fegyverhasználat őrizet alatt álló foglyok megszabadítási kísérleténél.

Eljárás pénzek átvételénél. L. Pénzek átvételénél követendő eljárás.

Eljárás pénzhamisítás esetében. L. Pénzhamisítás esetében követendő eljárás.

Eljárás rabkiséretnél. L. Rabkiséretnél követendő eljárás.

Eljárás rablóknak éjjel épületekben való elfogatásánál. L. Rablók éjjel épületekben való elfogatásánál követendő eljárás.

Eljárás rablóknak nappal épületekben való elfogatásánál. L. Rablók nappal épületekben való elfogatásánál követendő eljárás.

Eljárás ragályos betegségben elhullott állatokkal. L. Ragadós betegségben elhullott állatokkal való eljárás.

Eljárás ragályos betegségben gyanus lovakkal. L. Ragályos betegségben gyanus lovakkal eljárás.

Eljárás részegekkel. L. Részegekkel követendő eljárás.

Eljárás szerencsétlenségek esetében. L. Szerencsétlenségek esetében követendő eljárás.

Eljárás testhez nem illő ruhadarabokkal. L. Ruházat testmérték szerinti készítése.

Eljárás tömeges felszólítások esetében. L. Tömeges felszólítások esetében követendő eljárás.

Eljárás törvényáthágókkal szemben. L. Törvényáthágókkal szemben követendő eljárás.

Eljárás tüzeset nyomozásánál. L. Tüzeset nyomozása.

Eljárás tűzvész esetében. L. Tűzvész esetében követendő eljárás.

Eljárás vadászati jegy elő nem mutatóval. L. Vadászati jegy elő nem mutatása.

Eljárás verekedések esetén. L. Népcsődülés esetén követendő eljárás.

Eljárás veszélyek esetében. L. Elemi csapások esetében követendő eljárás.

Eljárás veszélyes jelenségek észlelésénél. L. Veszélyes jelenségek észlelésénél követendő eljárás.

Eljárás véres fegyverek és tárgyak találásánál. L.

Véres fegyverek és egyéb tárgyak találása esetében követendő eljárás.

Elkeresztelése kiskoru egyénnek törvény ellenére: a vallás és ennek szabad gyakorlása elleni kihágás. (Kbt. 53. §.) *Kir. járásbiróság.*

Elkülönítése a ragályos betegségben levő állatoknak. L. Ragályos betegségben levő állatok elkülönítése.

Ellenőrzése a cselédeknek. L. Cselédek ellenőrzése.

Ellenőrzése a járőrök mikénti nyomozásának. L. Örsparancsnok által a ki nem derített közbiztonsági zavarok nyomozása.

Ellenőrzése a közbiztonságra káros befolyással bíró tényezőknek. L. Közbiztonságra káros befolyást gyakorló tényezők.

Ellenőrzése a marhacsapatoknak. L. Marhacsapatok ellenőrzése.

Ellenőrzése a marhajárlatoknak. L. Marhajárlatok ellenőrzése.

Ellenőrzések beírása a szolgálati könyvecskébe. L. Járőrök ellenőrzése.

Ellenőrzés igazolása. Az ellenőrzés foganatosítását az örsparancsnok az által igazolja, hogy a járőrzető könyvecskéjébe az ellenőrzés idejét és helyét valamint a járőrnek ez alkalommal való állapotát még az ellenőrzés helyén beírja. (Szlgu. 96. §.)

Ellenőrző járőr csatlakozása az ellenőrzendőhöz. L. Járőrök ellenőrzése.

Ellenőrző örsparancsnok bevonulása. L. Járőrök ellenőrzése.

Ellenszegülés előidézésének okai. Az ellenszegülési esetek többnyire a csendőrök bátortalansága és határozatlansága vagy az erőhatalmi rendszabályok elhamarkodott vagy elégtelen alkalmazása által idéztetik elő. Az ellenszegülésnek legközelebbi okát képezi továbbá a bilincselés, miért főleg a megbilincselés idejének helyes felismerése és felhasználására a kellő figyelem fordítandó. Ellenszegü-

lést idéznek még elő: a letartóztatandókkal való helytelen tárgyalásokba bocsátkozás, durva magaviselet és a sértegetések. (Vekm. 1. §.)

Ellenszegülők ellen zárt helyiségben követendő eljárás. L. Korcsmai verekedésnél követendő eljárás.

Ellenszegülő néptömeg ellen a szabadban követendő eljárás. A csendőröknek akár felfegyverkezett, akár fegyvertelen ellenszegülő néptömeg irányában a szabadban való fellépése a következő módon intézendő: Mihelyt a parancsnok a helyzetet felismeri és belátja, hogy a csendőrség szám szerint feltűnő kisebbségben van s ennek folytán a tulajdonképeni bujtogatók és főczinkosok ellen biztos sikerrel alig léphet fel, rögtönözött és gyorsan végrehajtott szuronytámadás intézendő a tömeg ellen a következő módon: Mig néhány csendőr a tömegre czéllozva, azt féken tartja, a többi legénység egy előre meghatározott jelre szuronyt szegezve, a néptömegben levő főczinkosokra rohan, minden csendőr balkezevel egy-egy főczinkost mellen ragad, a szuronyt mellének szegezi s miután őtet a legcsekélyebb ellenszegülési szándék észlelése esetén leendő keresztülszurással fenyegeti, minden idővesztegetés nélkül a néptömegeből 30—40 lépésnyire kihuzza. Ha azonban ezen támadás által a csendet és rendet helyreállítani nem sikerült, sőt a csendőrök megtámadtatnak, vagy ha mindjárt a csendőrök megjelenésekor a néptömeg által ellenük életüket veszélyeztető támadás intéztetik, a szurony és fegyver korlátlanul felhasználandó és a néptömeg erőszakkal szétüzendő. Ilyen esetben mindig a főczinkosok veendőik célba és lövendők le. (Vekm. 14. §.)

Előfogatra való igény. L. Szállítási eszközökre való igény.

Előfogatra való igénye a nős legénységnek. L. Nős legénység igénye szállító eszközökre.

Előirányzat a ruházat és lőszerelvényről. L. Ruha- és lőszerelvényi előirányzat.

Előjegyzési könyvek vezetése. Minden örsön községenkénti füzetekből álló, az örskörlet minden irányu viszonyairól pontos és részletes két előjegyzési könyv vezetendő. Az egyiket az örsparancsnok vezeti, a második példányt pedig ennek alapján az örsparancsnok-helyettes vagy egy jó irással bíró csendőr egészíti ki. (Á. sz. h. Bev. 10. p.) Az előjegyzési könyv annyi nyolczadrét és a község nagyságához arányított lapszámából álló füzetből állítandó össze, a hány községből az örskörlet áll és az egyes füzetekben városnál vagy községnél a következő lényegesebb pontok beirandók: a) *maga a város vagy községre vonatkozólag*: 1. a házak és lakosság száma, az utóbbi nemzetiség szerint; 2. a lakosság jelleme és magatartása (pl. munkás, szorgalmas, hanyag, rest, iszákosságra hajlandó és ebből kifolyólag elszegényedett, lopás és kicsapongásra hajlandó és azért szoros csendőrségi felügyeletet igényel stb.); 3. a közártalmu egyének névsora, azok összeköttetései, anyagi helyzete és hogy mily irányu veszélyes tulajdonságokkal bírnak; 4. az egyébként rossz hirben álló és más irányban gyanus egyének névsora; 5. vérengzők, verekedők, korhelyek, és munkakerülők névsora; 6. pásztorok (kondások, csikósok, juhászok stb.) névsora, minden egyes megbízhatóságának vagy gyanus voltának jellemzése, pásztorlevelük kelte és száma; 7. korcsmárosok névsora, jellemtulajdonságaik jelzésével; 8. lebujok és gyanus házak tulajdonosainak névsora; 9. vadászati jegygyel bírók névsora; 10. személy- és vagyonbiztonság czéljából fegyvert tartó és ezért adózók névsora; 11. hetivásárok száma és ideje; 12. országos vásár és bucsuk napjai; 13. állandó éjjeli őrök névsora minden egyesnek jellemzésével. — b) *A határra vonatkozólag*: Minden gyanus tereptárgy, tereprész, egyenként felsorolandó, ezek lakosai jellemzendők, megjelölendő, hogy lesállítás tartása hol mutatkozik szükségesnek és előnyösnek. A mezőőrök névsora, azok rövid jellemzésével és

hogy mily fegyverek viselésére jogosítvák. c) *Az erdőkre vonatkozólag*: 1. Az erdő több darabból vagy részből áll-e, s kiterjed-e más örs területére is? 2. az esetleges erdőrészek megnevezése; 3. az erdőnek rövid jellemzése (fiatal vagy régi fákból áll-e, alja tiszta vagy cserjével benőtt-e), ki gyakorolja ott a vadászatot, a legelés szabad-e, a fa vágása mikép és rendszeresen fogatosított-e, mindenkinek van-e joga fát vágni, vagy e tekintetben minő rendelkezés áll fenn; 4. az erdőőrök (erdővédek) névsora, megbízhatóságuk és hogy melyik hol lakik az erdőben; 5. az erdőőrökön kívül kik és hol laknak állandóan az erdőben s azok közül kik igényelnek felügyeletet; 6. az erdőszélen vagy az erdőben levő korcsmák, az ott lakók jegyzéke és jellemzése; 7. juhaklok (esztinák); 8. pásztorok; 9. famunkások, szén- és mészégetők stb. névsora és jellemzése; 10. méhkertek és ezek lakói; 11. bányák, gyárak vagy egyéb üzletek és telepek; 12. az erdőben levő közlekedési vonalak; 13. az erdő gyanus és rejthely részeinek leírása; 14. lesállításra alkalmas pontok. d) *A szőlőkre vonatkozólag*: A szőlők leírásánál az erdőnél felsorolt pontok megfelelő alkalmazása mellett a vinczellérek, és a szőlőkben állandóan lakók veendőik figyelembe. e) *A közlekedő vonalakra vonatkozólag*: A közlekedési vonalak, utak leírásánál, bezárólag a községi utakig, minden ut röviden felemlitendő és minőségük, állapotuk leírandó, annak megjelölésével, hogy hová vezetnek. f) *A vizek és folyókra vonatkozólag*: A vizek és folyók leírásánál felemlitendő, hogy minő folyam, folyó, jelentékenyebb patak, tó stb. van a község határában, léteznek-e mindenütt megfelelő átjárók (hidak, pallók) és ezek minő állapotban vannak, vagy ezek nem létében, hol vannak gázlók s azokon lehet-e mindenkor és hogyan, t. i. gyalog, lóháton vagy kocsin is átjárni. — Az előjegyzési könyv az örsiroda-asztalon, a nyomozókönyvek mellett őrzendő meg. (Á. sz. h. VII/27).

Előjegyzési könyv elhelyezése. L. Előjegyzési könyvek vezetése.

Előjegyzési könyv mikénti szerkesztése. L. Előjegyzési könyvek vezetése.

Előjegyzési könyv szolgálatba vitele. Külszolgálatba a járőrvezető az egyik előjegyzési könyvből azon füzeteket viszi magával, a melyekben a leportyázandó őrjárat van leírva. (Á. sz. h. Bev. 10. p.)

Előleg adása az átalánypénztárból. Előleg csakis szolgálati czélokra, vagyis kincstári költségek fedezésére adható; magánczélokra, vagy később esedékessé válandó illetékek fejében előleget adni semmi szin alatt sem szabad. (Gku. 13. §.)

Előleg közigazdálkodási osztalékra. L. Közigazdálkodási osztalék kifizetése.

Előljáró az, akit a szerves tagozás, a szolgálati utasítások vagy különös rendeletek értelmében, a parancsadás joga megillett, mindazokkal szemben, kik parancsaihoz utalva vannak és ez által *alárendeltek*. (Szlgysz. 9/53.) — Az előljárói viszonyba lép továbbá minden följebbvaló és minden rangban idősebb csendőr is, mihelyt a parancsnokságot saját felelősségére átveszi. Ilyen esetenkénti parancsnoklásra, azon kötelezettség fentartása mellett, hogy magatartását utólagosan, illetékes parancsnoksága előtt igazolja, minden följebbvaló vagy rangban idősebb, fontos szolgálati érdekek tekintetéből, mindenkor jogositva, azonban feltétlen kötelezve is van: ha a fegyveres hatalomhoz és a csendőrséghez tartozó egyéneknél illetlen magaviseletnek, nyilvánvaló kötelességsértésnek és szolgálatellenességeknek, kihágásoknak és csendzavarásoknak kell végett vetni. (Szolgsz. 9/54.)

Előljáró a laktanyába éjjeli időben való érkezése esetében követendő eljárás. A kapu kinyitására hivatott csendőr azonnal megteszi a jelentést a honn levő csendőrök felől, kik, ha az előljáró másként nem rendelkezik, tovább nyugodhatnak. A csendőr

ezután az előjáró megérkezését az őrsparancsnoknak jelenti. (Lsz. 5/65.)

Előjáró előleges tudósítás nélkül a laktanyába érkezése esetén követendő eljárás. Az ügyeleti vagy készültségi csendőr jelentkezik, azután az őrsparancsnokot értesíti. Ha az előjáró először az őrsparancsnokhoz lép be, illetve, miután ez a megérkezésről tudomást vett, jelenkezik, a jelen és távollévő csendőrökről jelentést tesz és a legelső alkalmat felhasználja, hegy kardot öltön és a kalapot fölvegye. — Ha csak egy csendőr van otthon, akkor az, kettő közül pedig az alkalmazásra nézve följebbvaló, vagy a régebben szolgáló végzi a fentebb előírt jelentkezést. (Lsz. 5/61—63).

Előjárókkal szemben követendő magatartás. L. Csendőr magatartása előjárókkal szemben.

Előjárókkal való érintkezés. Előjárókkal vagy följebbvalókkal, illetőleg magasabb rangosztályban állókkal szemben a szóbeli érintkezés megkezdése előtt, valamint befejezése után, a katonai tiszteletadást a Gyakorlati Szabályzat határozványai szerint kell teljesíteni. Az előjárót (följebbvalót) rendfokozatának említése mellett (ha ez csak czim gyanánt adományoztatott is) Úr szóval kell szólítani, ha csak őt a Fenség, csász. és kir. Fenség, Nagyméltóságú, vagy más czim meg nem illeti. — A Fenség, Herczegség czim azonban szolgálatban csak a tábornokot (tengernagyot) illeti. Cs. és kir. tábornokok (tengernagyok), kik az altábornagyi (altengernagyi) vagy magasabb rendfokozatban állanak, — ha őket az előbb említett czimek egyike meg nem illeti, — a fegyveres hatalomnak és a csendőrségnek a vezérőrnagyi és ennél alsóbb rendfokozatu egyénei részéről Nagyméltóságú czimmal szólítandók. Bármily személyes viszonyban álljon is az alárendelt (alattos) előjárójához (följebbvalóhoz), az előbb említett megszólító formákon és az Ön szólásmódon kívül mást használni szolgálatban nem szabad. A katonáállományhoz tartozó

följebbvalóval — a többi följebbvalóknál saját állománycsoportjukban — valamint minden előjáróval való szóbeli érintkezés alkalmával, jelentéseknél és kérelmeknél az alázatosan szó használandó. (Szlgu. 15/92—94).

Előjárók kifogásával szemben követendő magatartás. L. Csendőr magatartása előjárókkal szemben.

Előjárók megszólítása. L. Előjárókkal való érintkezés.

Előjárósággal való érintkezés. L. Községek portyázása.

Előre nem látott kiadások fedezése. Az örsnél váratlanul előforduló kisebb kiadások a gazdasági pénztárból előlegezendők. (Gku. 13/1).

Elővezetés felszólítás folytán. L. Elfogatás és elővezetés felszólítás folytán.

Elővezetés nagyobb számú személyek által elkövetett bűncselekmények esetén. L. Felkelés alkalmával eszközölhető elővezetések.

Elővezetés önállóan. L. Csendőr által önállóan eszközölni letartóztatás.

Elővigyázati rendszabályok ellenszegülési esetekben letartóztatottak elvezetésénél. L. Letartóztatottak elvezetése ellenszegülési esetekben.

Elsajátítása az örskörletben divó főnyelvnek. L. Örskörletben divó főnyelv elsajátítása.

Első folyamodásu bíróságok. L. Bíróság.

Első osztályu írók oktatása. L. Írásbeli oktatás I. oszt. írókkal.

Első tömegbetét elszámolása. Az első tömegbetét az illető egyénnek a csendőrségbe való belépte után közvetlenül a kerületi parancsnokságok által a javadalmazás terhére felszámítva, a tömegalapra átruháztatik és az illető tömegkönyvébe, mint első bevételi tétel bejegyeztetik. (Illsz. 29/3.)

Első tömegbetét mérve: gyalog-csendőrök részére 120, lovas-csendőrök részére 260 korona. (Illsz. 29/2. Gku. 35 5.)

Első tömegbetét rendeltetése. Az első tömegbetét

átalány-összeget képez, mely az öltözeti és felszerelési szabályzatban előirt összes ruházati és lőszerelvényi cikkek első beszerzésére szolgál. (Illsz. 29/1.)

Eltávolítása a csendőrnek. L. Csendőr eltávolítása.

Elválása a járőrtagoknak. L. Járőrtagok egymástól való elválása.

Elvezetése a letartóztatottaknak ellenszegülési esetekben. L. Letartóztatottak elvezetése ellenszegülési esetekben.

Emberölés katonai személyek által. L. Hadi cikkek XXVII. cikk.

Emberölés vétsége. Aki gondatlansága által embernek halálát okozza: emberölés vétségét követi el. (Btk. 210. §.) *Kir. törvényszék.*

Emlékpénzek, melyek könnyen valódi pénznek tekinthetők, készítése vagy forgalomba hozatala: kihágás. (Kbt. 59. §.) *Kir. járásbiróság.*

Emlékszobor (emlékmű), nyilvános helyen felállítottnak, szándékos bemocskolása: közrend elleni kihágás. (Kbt. 80. §.) *Közigazg. hatóság.*

Engedelmesség a csendőr felhívásának. L. Csendőr felhívásának való engedelmesség.

Engedély nélküli könyöradomány-gyűjtés. L. Könyöradomány-gyűjtés.

Erdei kártétel. Aki oly erdőben, melyben a legeltetésre nincs joga, szándékosan vagy gondatlanságból legeltet; aki élőfát le- vagy bevágás, megfurás, rovatozás, gyűrűzés, jelzés, lehámozás, fűrészelés, a gyökerek feltakarása, gyantanyilások fel- vagy továbbszakítása, vagy bármilyen más módon megrongál; aki élőfa-galyat vagy ágát letöri, levágja, megvagdálja, vagy a fát más hasonló módon megrongálja; aki a levágott fákat vagy más erdei termékeket, kerítést, árkokat, medert, partot, töltést, hidat, átmetszetet, utat, ergettyüt vagy csusztatót, vízfogót vagy fentartásra szolgáló más eszközöket, továbbá tilalmi táblákat, jelző vagy utmutató pónákat, a távolsági vagy bármely más, az erdő-

művelés vagy használat céljából alkalmazott jeleket vagy műveket megrongál; ugyszintén, aki a szénégetésre összehordott vagy ölberakott fát szétbontja; aki másnak erdejében jogtalanul földet, érczet, kőszenet, követ, gyepet vagy egyéb talajalkatrészeket ás, vagy az erdőbe követ vagy más a talajra kártékony anyagot hord; aki idegen erdőben faizási vagy alomhordási vagy egyéb termékszedésre engedélylyel bír, de a fát, galyat, almot vagy egyéb erdei terméket nem a meghatározott mennyiségben, időben, vagy nem azon erdőrészből viszi, melyből annak vitelére jogositva van; aki az alomgyűjtésnél vagy galyszedésnél vasgereblyét vagy vágóeszközt használ, vagy pedig az őt illető faizási vagy erdőtermékszedési jogával visszaélve, azt vagy másra ruházza, vagy másnak érdekében gyakorolja, vagy pedig a szedett fát, illetőleg erdei terméket eladja, egyáltalában, ha a megjelölt jogának határain túllép — amennyiben az okozott kár összege 30 frtot nem haladt túl: erdei kihágást követ el. (Erdt. 69. §.) A közös erdőben a közbirtokos által elkövetett károsítás, ha ezáltal más közbirtokos joga megsértetik, a fentebb meghatározott feltételek alatt szintén erdei kihágást képez. (Erdt. 70. §.) *Közigazg. hatóság.* Eljárás sértett fél indítványára. Ha az okozott kár összege 30 frtot felülhalad, a cselekmény a büntetőtörvény értelmében vétséget, illetőleg büntettet képez. (Erdt. 73. §.)

Erdei kártétei büntette. L. Erdei kártétel.

Erdei kártétel vétsége. L. Erdei kártétel.

Erdei kihágások elévülése. Az erdei kihágások büntethetősége a kihágás elkövetésének napjától számított 2 év alatt évül el. (Erdt. 86. §.)

Erdei lopás. Aki valamely erdőben létező élőfát, vagy ott létező levágott, de eladásra vagy felhasználásra még fel nem dolgozott fát, szórtan fentartott hagyonczt, fölfát vagy magfát, vagy tiz évesnél fiatalabb csemetét; ritkás erdőből több, vagy zárt erdőből annyi egymás mellett álló fát, hogy

ezáltal hézag támad; a termőföld megkötésére véd-
 eszközüül szolgáló vagy sarjadzás végett meghagyott
 tuskót kiásva, avagy habár nem az ezen pontban
 megjelölt czélok valamelyikére szolgáló tuskót, a
 kiásott gödör betöltetlenül hagyása mellett; élőfa
 ágait, galyait, azokat letördelve vagy levágva; élőfa
 kérgeit, azokat lehasítva; elszáradt vagy az elemek
 által letört fát, ágat, galyat vagy tuskót; nem élőfa-
 kérget, azt lehántva, vagy már lehántott fakérget;
 száraz vagy zöld faleveleket vagy mohot; gubacsot,
 tölgy, bükk, fenyő vagy más erdei magot vagy
 gyümölcsöt, gombát, korhadékot, földet, agyagot,
 tőzeget, meszet, gyepphantot, fagyökeret, füvet vagy
 egyéb erdei terméket; fanedvet (gyanta, terpentín,
 nyír- és jávorlé) — lop, ha a lopott dolog értéke
 30 frtot túl nem halad: erdei kihágást követ el.
 (Erdt. 70. §.) *Közigazg. hatóság.* Ha a lopott dolog
 értéke 30 frtot felülhalad, a cselekmény vétséget,
 illetőleg büntettet képez. (Erdt. 73. §.) Büntettet
 képez az erdei lopás, habár a lopott dolog értéke
 30 frtot nem halad túl, ha erre vonatkozólag vala-
 melyike azon körülményeknek forog fenn, melyek-
 nél fogva a lopás, tekintet nélkül a lopott dolog
 értékére, a büntetőtörvények szerint (l. Lopás bü-
 nrette) büntettnek állapittatik meg. (Erdt. 74. §.)

Erdei lopás büntette. L. Erdei lopás.

Erdei lopás kísérlete szintén büntetendő. (Erdt.
 80. §.)

Erdei lopás vétsége. L. Erdei lopás.

Erdei tüzek oltása. A ki erdőben vagy annak
 közelében elhagyott tüzet talál, tartozik azt lehető-
 leg eloltani, ha pedig eloltani már nem bírja, vagy
 ha erdőéget vesz észre, vagy annak tudomására
 jut, tartozik azt az utjába eső legelső ház lakosai-
 nak tudtára adni; ezek pedig tartoznak az erdő-
 égésről az erdőbirtokost, vagy annak háznépét,
 vagy az erdőfelügyelettel megbizott személyzetet
 haladék nélkül értesíteni, vagy a legközelebbi
 községi előljáróságnak (lehetőleg a főszolgabírónak,

rendőrkapitánynak) bejelenteni. (Erdt. 11. §.). A ki ezen rendelkezéseknek eleget tenni elmulasztja, továbbá az erdőégés esetében annak oltására kötelezve lévén, ezen kötelezettségének alapos ok nélkül nem tesz eleget, vagy az oltást vezető hatósági közeg rendelkezését alapos ok nélkül nem teljesíti; (Erdt. 109. §.) továbbá azon közigazgatási hivatalnok, ide számítva a községi előljárót is, aki erdőégés esetében a hivatalánál fogva őt illető intézkedések körül kötelességét megszegi: erdei kihágást követ el. (Erdt. 110. §.) *Közigazg. hatóság. Eljárás hivatalból.*

Erdőben csavargás. A ki idegen erdőben, a nélkül, hogy ahhoz jogosultsága volna, a közutakon kívül találtatik, ha ottani jelenléte közbiztonsági vagy az erdőtulajdon biztonsága szempontjából aggályosnak tűnik fel, az erdész-személyzet tagjai által az erdőből kiutasítható. Ha a meghagyásnak nem tesz eleget, erdei kihágást követ el (*közigazg. hatóság*); ha pedig tetteleg ellenszegül, akkor cselekménye: a hatósági közeg elleni erőszak büntettét képezi. (Erdt. 114. §.)

Erdőben munkák jogtalanul vagy engedély nélküli végzése. A ki valamely erdőben jogtalanul vagy engedély nélkül vagy az engedélyezett helyen kívül ergettyüt (csusztatót) készít; meszet vagy szenet éget, szurkot, hamuzsirt vagy kátrányt főz; kormot készít; fűrész vagy egyéb gödröt ás; farakodó vagy dolgozó helyet vagy műhelyet felállít, épület, szerszám vagy egyéb használatra szánt fát farag, vagy más hasonló munkát teljesít: erdei kihágást követ el. (Erdt. 111. §.) *Közigazg. hatóság.*

Erdőben tilos ut használata. A ki az erdőben engedély nélkül kocsival tilos uton jár, vagy habár azon erdőségben makkoltatásra vagy legeltetésre jogosított is, marhát tilos uton hajt: erdei kihágást követ el. (Erdt. 113. §.) *Közigazg. hatóság.*

Erdőben tűzrakás. L. Tűzrakás erdőben.

Erdőégés bejelentése. L. Erdei tüzek oltása.

Erdőégés okozása gyufa által gondatlanságból

elkövetett tűzvész okozásának vétségét képezi és elbírálása a kir. bírósághoz tartozik. (Mt. 1895. XII/17.)

Erdő leírása. L. Előjegyzési könyvek vezetése.

Erdőtermékek igazolatlan eladása. A mennyiben a belügyminiszter a gyakori erdőlopások meggátolása végett elrendeli, hogy erdei termékek eladása és vétele valamely vidéken csak a községi előljáróság által láttamozott és a jogos szerzést igazoló bizonyítvánnyal eszközölhető, a ki ezen rendelet megszegésével erdőterméket vesz vagy elad, erdei kihágást követ el. (Erdt. 116. §.) *Közigazg. hatóság. Eljárás hivatalból.*

Erkölcsei hibái a csendőrnek. L. Csendőr erkölcsi hibái.

Erkölcsiség fejlesztése minden csendőr-előljárónak kiváló feladata. (Á. sz. h. X/4.) Erkölcsösség nélkül, főleg csendőrségi testület nem képzelhető, ez, valamint a szolgálat lelkiismeretes, buzgó és sikerteljes kezelése, biztosítja a hatóság és lakosság részéről kivivandó tiszteletet és bizalmat. (Á. sz. h. X/6.)

Erőszakoskodásra vonatkozó tilalom. A csendőrnek bárki irányában is, bármilyen célból gorombáskodni, valakit ütni-verní, lökdösni, szigorúan tiltatik; a csendőr ily erőszakoskodás által a legszigorubb felelősségre vonatásnak, sőt hadtörvényszéki eljárásnak is kiteszi magát. (Á. sz. h. VII/43.)

Erőszakos nemi közösülés büntette. A ki valamely nőszemélyt erőszakkal vagy fenyegetéssel arra kényszerít, hogy vele házasságon kívül nemileg közösüljön; a ki valamely nőszemélynek öntudatlan, vagy akarata nyilvánítására vagy védelmére tehetetlen állapotát arra használja fel, hogy vele házasságon kívül nemileg közösüljön, akár ő idézte elő ezen állapotot, akár nem: az erőszakos nemi közösülés büntettét követi el. (Btk. 232. §.) *Kir. törvényszék.*

Erőszakos nemi közösülés büntetteért a bűnvádi

eljárás csak akkor indítandó meg hivatalból: 1. ha ezen büntettel az elkövetés idejére és helyére nézve összefüggő és hivatalból üldözendő más büntett is forog fenn; 2. ha a büntett a megsértettnek halálát okozta; 3. ha a büntett fel- vagy lemenő ágbeli rokonon vagy testvéren, ha a tettes gyámságára, gondnokságára, tanítására, nevelésére, felügyeletére, gyógykezelésére bizott személyen követtetett el. (Btk. 239. §.)

Erőszakos nemi közösülés büntette nem büntettetik, ha a tettes és a sértett között, a bűnvádi eljárás megindítása előtt, házasság jött létre. (Btk. 240. §.)

Eseményi jelentés. Az őrsparancsnok az őrszolgálati működését és ennek eredményét előljáró szakasziparancsnokának, az állomás szolgálati könyv alapján minden öt nap — rendkívüli eseményeket pedig azonnal — bejelenteni köteles. Az ötnapi eseményi jelentések végén „Külön jelentések“ czim alatt az őrs saját legénysége között, az utolsó jelentés beküldése után előfordult, külön intézkedést nem igénylő, csekélyebb események, mint pl. megbetegedés, felgyógyulás, fogság megkezdése és kitöltése, növedék, fogyaték stb. jelentendők (Szlgu. 104. §).

Eskóiban szenvedők ápolása. Az eskóros gyakran egy pillanat alatt görcsökbe törve rogy össze. Hogy tehát sérülésektől megóvassék, a beteg feje két kézzel akként fogandó át, hogy az a görcsös mozgulatok által ide-oda vetve, kemény tárgyhoz ne ütődhessék; ugyanakkor másik egyén a beteg térdeit markolja át és igyekezzék az alsó tagok görcsös mozgulatait enyhíteni. Az esetleg a fogak közé szorult nyelv, mihelyt a görcs enyhülése megengedi, visszatolandó. A hüvelykujjak erőszakos kihúzása az összeszorított ökölből, vagy a tagoknak egyenesre való nyujtása veszélyes. (Eá.)

Esti jelentés szemlék alkalmával. L. Jelentkezések őrszemlék alkalmával.

Eszmecsere az írásbeli dolgozatok fölött. L. Írásbeli dolgozatok megbeszélése.

Eszméletlenek ápolása. L. Kimerültek ápolása.

Etetés beosztása. A napi zab- és széna-adag háromszori etetésre osztandó el; az etetés rendszerint reggel, délben és este történjék. (Kh. 43. p.)

Etetése lovaknak izzadt állapotban. L. Izzadt lovak.

Etetése marhacsapatoknak. L. Marhacsapatok etetése.

Evőeszköz beszerzése. L. Asztal megterítése.

Extra sapka viselése. L. Ruhadarabok készítése finomabb anyagból.

É

Ébresztő. Az ébresztő a csendőr-laktanyában nyáron félhat, télen pedig félhét órára határozatik meg (Lsz. 11/104.)

Égési sebek. Ha az égési sebek kiterjedtek, azonnal orvos hivandó, e közben az égést szenvedett részekről a ruházat óvatosan eltávolítandó és azon testrészek olajba mártott zsirral, vagy sóttalan vajjal itatott vászondarabokkal, gyapottal vagy itatóspapírral óvatosan beburkolandók, e fölé pedig hideg borogatások alkalmazandók, melyek gyakran felcserélve, vizbemártás által folyton hidegen tartandók. Az égett részek közvetlen burkát azonban váltani nem szabad. Ha az égés maró folyadék által történt, akkor ezek előbb vízzel való öblögetés által eltávolítandók. (Eá.)

Éjjeli fogoly-kiséret. L. Fogoly-kiséret éjjel.

Ékszerészek (aranyművesek, órások), a kik olyan dolog megvételére vagy zálogba vételére szólíttatnak fel, mely iránt hatóságilag tudósítottak vagy pedig magánfelek által értesítették, hogy jogtalanul

került birtokosának vagy birlalójának kezeihez, ha a hatóságot a legrövidebb idő alatt nem értesítik és a lehetőségig nem működnek közre, hogy azon dolog és az azt kínáló személy a hatóság hatalmába kerüljön: tulajdon elleni kihágást követnek el. (Kbt. 131. §.) *Kir. járásbiróság.*

Élelmezési állomány. Az örshöz beosztott összes egyének és lovak képezik az örs élelmezési állományát. Ezen állomány állhat: az örsnek az elhelyezési táblázatban állandóan meghatározott létszámára soroló egyénekből és lovakból és ezen kívül más örsről élelmezés végett beosztottakból. (Gku. 8. §.)

Élelmezési állomány nyilvántartása. Történik: 1. a vezénylő lajstrom, 2. a lovak anyakönyvi és avatási számainak pontos feljegyzése által. Az élelmezési állományban előforduló rendkívüli változások (szökés, elhalálozás, lónak elfutamodása vagy elhullása stb.) a szárnyparancsnokságnak haladéktalanul bejelentendő. Az örsparancsnokságnak csakis kórházba és a kerületi fogházba történt közvetlen átadás esetében van megengedve az élelmezési állományt érintő változásokról okmányokat kiállítani, még pedig részletes áttekintési (ellen) lajstromot és élelmezési (ellen) jegyet. A részletes áttekintési lajstrom és élelmezési jegy a kórháznak, illetve kerületi fogháznak adandók át; a kórház-parancsnokság, illetve fogházfelügyelőség által aláírt részletes áttekintési ellenlajstrom és élelmezési ellenjegy pedig a szárnyparancsnoksághoz felterjesztendő. (Gku. 8. §.)

Élelmezési ellenjegy. L. Élelmezési állomány nyilvántartása.

Élelmezési jegy. L. Élelmezési állomány nyilvántartása.

Élelmi cikkek becsértéke, a gazdálkodási vagyon megbecslésénél. Azon élelmi cikkekénél, melyek az örs által pénzen szereztettek be, a bevásárlási ár, míg azoknál, a melyek az örs által termeltettek, a

becslés idejében fenálló piaczi árak képezik a becsértéket. (Á. sz. h. XVI/3.)

Élelmi cikkek elhelyezése. A kávé, rizs, fűszer, só, liszt, borsó, bab, lencse, dara, kása, tarhonya stb. zárható és megfelelő rekeszekre osztott, c czélra a közigazdálkodás terhére készített élelmiszer-ládában tartandó. A láda kulcsát a gazdálkodást vezető csendőr, távollétében pedig helyettese őrzi meg. A gazdálkodást vezető vagy helyettese az élelmi szerek kiadásánál jelen lenni tartozik. (Á. sz. h. XIV/4.)

Élelmi cikkek kiadása. L. Élelmi cikkek elhelyezése.

Élelmi cikkek nagybani beszerzése. A télire elteendő élelmi cikkek, melyeket az őrsmaga maga nem termelhet, midőnmaga azok legolcsóbbak, oly mennyiségben szerzendők be, hogy egész télen át elegendők legyenek. A kávé, rizs és fűszer legjutányosabban a fumei, trieszti vagy hamburgi nagykereskedőktől szerezhető be, legczélszerűbben 5 kgros csomagokban. (A. sz. h. XIV/4.)

Élelmi cikk szállítási átalány. Azon őrsmoknek, melyek állomáshelyén a szükséges marhahus és egyéb élelmiszerek be nem vásárolhatók, élelmiszer-szállítási átalányra van igényük, melynek összegét a belügyminister határozza meg. Az idevonatkozó felterjesztéshez csatolandó igazolványban megjelölve kell lenni az illető szállítási hely és az őrsmállomás közti távolságnak és annak bizonyítását is tartalmaznia kell, hogy az illető őrsm székhelyén a marhahus és élelmiszerek nem kaphatók és hogy az ajánlatba hozott átalány a helyi viszonyoknak megfelelő. (Hlsz. 74. §.)

Élelmiszer-láda készítése. L. Élelmi cikkek elhelyezése.

Élelmiszer-láda kulcsának megőrzése. L. Élelmi cikkek elhelyezése.

Élesítése a kardpengének. L. Kardpenge élesítése.

Élesztő - gyártásnál vasárnap is végezhető: az

összes munkák, valamint az élesztőnek elfuvarozása, egész nap. (14837/92. km. r.)

Életleirása a próba-csendőrnek. L. Írásbeli első dolgozata a próba-csendőrnek.

Életmentési jutalomdíj. A nyilvánvaló halálos veszélyből, saját élete kockáztatásával megmentett minden egyes emberért, a megmentőnek 50 korona jutalomdíj jár (Illsz. 113. §.), mely nyugta alapján a szárnyparancsnokság által fizettetik ki. (Gku. 10. §.)

Élő állatoknak a szállítási eszközökről való kirakása és hazaszállítása vasárnap egész nap végezhető. (14837/92. km. r.)

Élőfák lopása, melyek pusztát határolnak, közönséges lopást s nem erdei kihágást képez. (Mt. 1888. XII/22.)

Éneklő madarakra vonatkozó vadászati tilalom. L. Vadászati tilalom az éneklő madarakra vonatkozólag.

Építkezéseknél a biztonság szempontjából kiadott szabályok megszegése: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 117. §.) *Közigazg. hatóság.*

Épület roskadozó, a hatóság által megszabott időn le nem bontása, vagy ki nem javítása, vagy ennél az életbiztonság szempontjából szükséges intézkedés figyelmen kívül hagyása: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 117. §.) *Közigazg. hatóság.*

Ércpénz csomagolása. Ércpénzdarabok (ide értve a váltópénzt) pénzeslevélben való küldése esetén lemezpapírra, vagy kártyára illesztve, vagy másnemű takaró közé téve, benn a levélben oly módon erősítendő meg, hogyállítás közben eredeti fekhelyükben megmaradjanak. Ha a küldendő pénzüsszeg oly tömeget képez, hogy boritékban észszerűen elhelyezni nem lehet, fonákjával kifelé fordított viaszos vászon, tartós gyolcsba vagy bőrbe kell csomagolni. (Gku. 7. §.)

Érempótdíj. L. Vitézségi érempótdíj.

Érintkezés az előljárósággal. L. Községek portyázása,

Érintkezés csöcselék - néppel. Csöcselék - néppel vagy korhely egyénekekkel való minden érintkezés (kivéve szolgálatilag) tilos a csendőrnek. (Á. sz.h. I/8.)

Érintkezési forma a csendőrörsök és a hatóságok között. A csendőrörsökhöz a hatóságok *felhívást* intéznek, az örsök pedig a hatóságoknak *jelentéseket* tesznek. (Szlgu. 2. §.)

Érintkezés korhely egyénekekkel. L. Érintkezés csöcselék-néppel.

Értelmesek osztálya. L. Személyismeret.

Értesültség a törvényellenes cselekményekről. L. Törvényellenes cselekményekről való gyors értesülés.

Értékpapírok hamisítása nem azon célból, hogy azok forgalomba hozassanak: kihágás. (Kbt. 57. §.)
Kir. járásbiróság.

Értékpapírral való házalás vagy ügynökösködés: kihágás. (1883. XXXI. t.-cz. 11. §.) *Közigaz. hatóság.*

Érvénytelen marhalevelek beszoigáltatása. Hatósági közegek kötelesek ellenőrizni azt, hogy bármi okból érvénytelenné vált marhalevelek pontosan beszoigáltassanak. (78948/94. fm. r.)

Észszel való működés. L. Szolgálat észszel és ügyességgel való teljesítése.

Ételcikkekre vonatkozó szabályok megszegése. Az eladásra vagy elosztásra szánt ételcikkeket tartására s az azokkal való bánásmódra vonatkozó szabályok megszegése: közegészség elleni kihágás. (Kbt. 107. §.) *Közigazg. hatóság.*

Ételek minősége és mennyisége. L. Közétkezés meghatározása.

Étel és ital elfogadására vonatkozó tilalom. L. Községek portyázása.

Étkezése a járőröknek az örsön L. Járőrök étkezése az örsön.

Étkezése idegen örsbeli csendőröknek. L. Járőrök étkezése az örsön,

Étkezési betétből való visszatérítés L. Közgazdálkodási betétből való visszatérítés.

Étkezési betét hányadának kiszámítása. L. Becslési jegyzőkönyv a közigazdálkodásról.

Étkezési eszközök a konyhában tartandók (Lsz. 1/19.)

Étkezési hely portyázások alkalmával. L. Községek portyázása.

Étkezési pénz. Az étkezési pénz a szakaszsparancsnok által meghatározott napi betétből áll, mely azonban az 50 krt meg nem haladhatja. (Á. sz. h. XIV/10.)

Étkezési pénz befizetése. Az étkezési pénz a zsoldfizetési napokon előre fizetendő. (Lsz. 8.85.)

Étkezési pótlék előlegezése. Ha valamely altiszt vagy csendőr, mielőtt az étkezési pótlék az örsre megérkezett, az örsről vegleg eltávozik, akkor étkezési pótléka, írásbeli elismervény mellett, — mely két csendőr által tanuként aláírandó — a gazdasági átalány-pénztárából kifizetendő s az elismervény készpénz gyanánt az átalány-pénztárban megőrzendő addig, míg az étkezési pótlék megérkezik, mikor a pénz az elismervénnyel kicserélendő és az utóbbi a szolgálati jegyek közé helyezendő. (Gku. 14. §.).

Étkezési pótlék hajón való utazásnál. L. Hajótáp.

Étkezési pótlék kifizetése összpontosításnál. Ha nagyobb portyázások céljából több csendőr vezényeltetik valamely örsre s a gazdasági átalány a felmerülő étkezési pótlékok kifizetésére elégtelen, akkor az étkezési pótlékok a vezényeltetés helyén nem fizetendők ki, hanem azt az étkezési pótlék-kimutatás felterjesztése alkalmával az illető örsparancsnok bejelenti. (Gku. 13. §.).

Étkezési pótlék kimutatás. L. Kimutatás az étkezési pótlékról.

Étkezési pótlék mérve. Az étkezési pótlék őrmester és örsvezető részére napi egy korona, a csendőr és próbacsendőr részére pedig 80 fillérből áll. Az étkezési pótléknak az örsállomás helyén kívül 24 óráig tartó szolgálatteljesítésekért való

felszámításánál ezen pótlékok annyi napi adaggal járnak, a hány teljes 24 órával számított napot a szolgálat teljesítése igényelt. (Illsz. 49/5.)

Étkezési pótlék nem jár: ha az illető önhibája folytán a szakasz-, szárny-, illetve a kerületi parancsnoksághoz kihallgatásra, vagy ha fegyelmi fenytések kiállása végett rendeltetik be; továbbá ha a csendőr önhibája folytán állomáshelyéről áthelyeztetik, végre, ha az illető mint vádlott a büntető-bíróság elé idéztetik. (Illsz. 49/7.)

Étkezési pótlék szakaszparancsnok helyettesítése alkalmával. Azon altiszteknek, a kik szakaszparancsnokság ideiglenes vezetése céljából külső örsről berendeltetnek, az étkezési pótlék úgy utazásuk, mint a szakasz-állomáson való tartózkodásuk alatt is jár. (Illsz. 49/4).

Étkezési pótlék szolgálat teljesítéskor. A csendőrt az állományilletékes örsről történt elindulástól az odavaló visszaérkezéseig terjedő minden 24 órára egy-egy adag étkezési pótlék illeti meg az alábbi esetekben: 1. járőr szolgálat-; 2. mindennemű őrki-séreti szolgálatkor (kivéve, ha polgári bíróság fegyenczei kísértetnek, a midőn kíséreti díj jár); 3. segélyszolgálatok alkalmával, eltekintve a nyújtott segély nemétől; 4. vádlottaknak a bíróság elé vezetésekor; 5. országos vásárok és bucsuk felügyelésekor; 6. céllovészetre való összpontosítások alkalmával; 7. betegeknek gyógyintézetekbe kísérésekor, a kísérőnek; 8. a szakasz-, szárny- vagy törzsállomásra előforduló behívásokkor, ha azok szolgálati ügyben nem pedig önközta vizsgálat vagy büntetés miatt történik; 9. az esetleg megzavart közrend és közbiztonság helyreállítása céljából, vagy egyéb okokból való összpontosítások alkalmával az „Ideiglenes vezényeltetéseknel járó illetékek“ czim alatt foglaltak értelmében; 10. az előbbi pontokban fel nem sorolt minden más külszolgálat alkalmával, akár a saját, akár idegen örskörletben teljesítettnek azok, pl. sorozás alkal-

mávali rendfentartás, hullaszállítás, robbanó anyagok szállítása körüli fedezet teljesítésénél. (Illsz. 49/2).

Étkezési pótlék utazás idejére. Illetékes: 1. felülvizsgálat vagy leszerelés céljából behívott legénységnek; 2. gyógyintézetbe küldött beteg csendőrnek; 3. altiszti tanfolyamba vagy vizsgálatattételre bevonuló legénységnek; 4. valamely örs ideiglenes erősítése vagy örsparancsnok ideiglenes helyettesítése céljából vezényeltek részére, ha az oda- és visszautazás alkalmával töltött idő együttevve legalább 24 órát tesz ki. (Illsz. 49. §.)

Étkezés magánházból. L. Étkezés vendéglőből.

Étkezés nős legénységgel. L. Étkezés vendéglőből.

Étkezés vendéglőből. Ha valamely örsön örsfőzőnő ideiglenesen nem állana rendelkezésre, akkor a reggeli, ebéd és vacsora valamely vendéglőből vagy magánházból hozandó a laktanyába, vagy pedig a nőtlen legénység, kivételesen, az örsön levő nős altiszt vagy csendőrrel is étkezhet. (Á. sz. h. XV/5)

F

Fa-apritás a laktanyában. L. Laktanyában fa-apritás.

Fagyás elleni megóvása a testrészeknek. Az orr és fülek kevés zsirral kenendők be. A lábujjak megóvására a kapcza vagy harisnya zsirozandó be. Ha egyes testrészek megdermednek, hóval való bedörzsölés által melegítendők fel. (Eá)

Fajtalanság katonai személyek által. L. Hadiczikkek XXVI. cikk.

Fakalapács használata a fegyver szétszedésénél. A hüvelylökönek a zárfejből való kiverése, valamint az első számú karabély-karikának helyre-

ütögetésére, egy kis keményfából készült kalapács használandó. (A. sz. h. IV/29.)

Fakardok beszerzése. L. Vivási gyakorlathoz szükséges eszközök beszerzése.

Falvakban felügyelet. L. Községekben felügyelet.

Falvédő táblácskák. Hogy a fal a fegyvertusa által meg ne sérüljön, a fal azon részére, hol ezt a felakasztott fegyvernek tusa-hegye érinti, egy fejtábla nagyságu s zöld szegélylyel ellátott, fehér papírral bevont, erős kéregpapir-táblácska illesztendő fel. (Lsz. 2. 32).

Farkasok pusztítása vadászati jegy nélkül. L. Vadászati-adó mentesség.

Farkasszülő ellenszere : gyors és bő hányás előidézése. (Eá).

Fark lenyirása. L. Lófark lenyirása.

Farpart kisebesedése. Testes emberek farpartjai között gyakran kisebesednek, vagy czombjaik és hereburokjuk feldörzsölődnek; ennek elkerülésére az ilyenek a legnagyobb tisztasággal éljenek, naponta hideg vízzel mossák meg az illető részeket és a partok közé minden menet előtt olajba mártott kis vászonfoltot tegyenek, vagy az illető részeket tiszta zsirral ismételten kenjék be (Eá.)

Fatisztító vessző használata. L. Tisztító vessző használata.

Fák és csemeték vagy azok gyümölcseinek jogosulatlan rongálása, levágása, kitördelése vagy kiásása : mezőrendőri kihágás. *Az eljárás hivatalból indítandó meg,* ha a kihágás köztereken vagy közutakon levő fákon és csemetéken követtetett el. (Mgt. 93. §.) *Közigazg. hatóság.*

Fák jogtalan kivágása, fás legelőn és kaszálon más vagyonának megrongálását képezi. (Mt. 1890. II/24.)

Fáklyásmenet kivitelénél való közreműködés, tudva annak tiltott voltát : közcsend elleni kihágás (Kbt. 49. §.) *Közigazg. hatóság.*

Fáklyásmenet rendezése bejelentés nélkül, vagy

hatósági rendelet ellenére : közcsend elleni kihágás. (Kbt. 49. §.) *Közigazg. hatóság.*

Fedanyag-halmok szándékos elgázolása, utárkokba való leszórása. vagy magáncélra felhasználása tilos. (Kvt. 129. §.)

Fedezeti kíséretért járó díjak. L. Kiséreti díjak.

Fegyelem. A fegyelem alatt a csapatban létező függelem, kötelességérzet és rendnek összfogalmát értjük. A fegyelem az eljáró részéről a rend kezelésében és a parancsok végrehajtásában hajthatatlan erőt, — az alárendelték részéről pontos engedelmisséget, — és mindkét részről a törvény és kötelesség iránti tiszteletet a legszélsőbb önmegtartóztatásig követeli. A fegyelem alapját a csendőrnek a föltétlen engedelmisségre, a lelkiismeretes kötelességteljesítésre és a szolgálat részleteiben a legszigorubb pontosságra való nevelése képezi. (Szlgysz. 1688—99.)

Fegyelem és rendháborítás. A fegyelem és rend tekintetében fennálló szabályok, parancsok, következő áthágásai büntettek gyanánt büntettetnek : 1. Aki a jogerejü birói határozattal vagy arra jogosított előljáró parancsával rászabott büntetést elszenvedni tartozik és a végrehajtásnak az előljáró, vagy a végrehajtható parancsnok tettelegesen bántalmazásával ellenszegül : agyonlövésével büntetendő. (Katbt. 262. §.) — 2. A büntetendő egyén, ha a büntetés végrehajtására kirendelt más egyéneknek szegül erőszakosan ellene, súlyos testi sértés esetében az erre szabott, de súlyosított büntetéssel, különben pedig 6 hótól egy évig terjedő börtönnel büntetetik. (Katbt. 263. §.) — 3. Ha valaki, miután bármilyen szolgálatra (az őrszolgálat kivételével, melyről a törvény külön intézkedik) kirendeltetett, megittasodás által magát annak megkezdésére képtelenné tette és ez által kárt okozott, vagy teljesen ittas állapotban, az ittasság miatt be nem számítható büntetést követett el : 6 héttől egy évig és a kár nagyságához képest 5 évig is terjedhető bört-

tönre ítélendő. (Katbt. 268. §.) — A fegyelem és rend kisebb áthágásai, u. m. 1. ha valaki vonakodik a reá szabott büntetést elfogadni; 2. ha panaszok nagyobb számú személyek által adatnak elő, mint az a szabályzatban meg van engedve, valamint szabályellenes panasz aláírása vagy ehhez aláírások gyűjtése; 3. az előljáró rendfentartást célzó parancsa ellenére, de heveskedés vagy ellenállás nélküli cselekvés; 4. szolgálatban kár okozása nélkül való lerészegedés; 5. ha valaki szolgálaton kívüli ittasság, adósság-csinálás, éjjeli dorbézolás és más a szolgálatra káros hatásuknál fogva tiltott cselekmények miatt fegyelmi uton már kétszer fenytetett s az ily vétségen újra rajtakapnak — fegyelem- és rend elleni vétségeket képeznek és 8 naptól 3 hóig terjedő fogsággal, a körülményekhez képest 6 hónapig terjedhető szigorú fogsággal, esetleg lefokozás és elbocsátással is büntethetők. (Katbt. 269. 270. §.)

Fegyelem kezelése. A csendőrségi testületben a fegyelem szigorral, de jóakarattal kezelendő; minden előljáró legyen tehát szigorú, de amellet méltányos és alárendeltjei iránt gondoskodó. (Á. sz. h. X 1)

Fegyelmi büntetések törlése. L. Büntetések törlése.

Fegyelmi fenytő joga az örsparancsnoknak. L. Örsparancsnok fegyelmi fenytő joga.

Fegyelmileg fenytettek illetékei. *Laktanya fogsággal* büntetett legénység illetékeinek élvezetében marad. *A szobafogsággal* büntetett őrmester és czimzetes őrmesternek fogsága tartama alatt zsoldjából csakis a csendőr részére megállapított zsoldilleték szolgáltatandó ki, míg a fenmaradó zsoldrész az állomány-illetékes örs közzgazdálkodása javára esik. Minden egyéb fogságbüntetések kiállása alkalmával a fenytettek részére, rendfokozatra való tekintet nélkül, 86 fillér jár, mely járulék a fogság minden napjára azon örs közzgazdálkodása javára bevételezendő, a hol az illető büntetését kitölti. Az

ennek levonása után fennmaradó zsoldrész fele az állomány-illetékes örs közigazdálkodása javára esik, felerésze pedig azon örsöt illeti, melynek közétkezésében az illető a fogság tartama alatt részt vett. Ez utóbbi örs ezen összegből a fütési és világítási költséget fedezni tartozik. — Szigorított, magán, szigorú vagy egyszerű fogság esetén szolgálati és érempótdíj nem illetékes. Ilyen fogsággal fenytett nős legénység családja fentartására naponta 80 fillér szolgáltatandó ki a fenytett zsoldjából. Bőjti napokon a fenytettnek csak víz és 20 fillér értékű napi kenyéradag jár azon örs közigazdálkodásából, hol büntetését tölti. (Illsz. 47/1).

Fegyveradó. Fegyveradót fizet mindenki, a birtokában levő vadászatra használható lőfegyverek után; ugyszintén azon fegyverek után, melyek családtagjai, vadászcselédjei, a vadak gondozására és erdőterületek őrizésére alkalmazott segédjei, valamint mező-, szőlő- vagy erdőgazdaságban alkalmazott csőszök, pásztorok és erdőkerülők birtokában vannak. (Fvat. 2. §)

Fegyveradó jövedéki-kihágás esetében házkutatás nem eszközölhető. (30683. V/b. 94 bm. r.)

Fegyveradó jövedéki-kihágásokról, melyek nincsenek kapcsolatban vadászati kihágással, a főszolgabíróhoz beterjesztendő jelentéssel egyidejűleg az illető községi előljáróság is közvetlenül értesítendő. (14035/VII. 90. bm. r.)

Fegyveradó-kihágásból eredő birságok elosztása. A befizetett birságnak egyharmada a jelentést tevőt illeti meg. (Fvat. 49. §.)

Fegyveradó-mentesség. A fegyveradó fizetése alól kivételnek: 1. az uralkodó család tagjai (Fvat. 4. §.); 2. nyilvános gyűjteményekben, közhatóságoknál őrzött fegyverek; 3. emlék- vagy családi ereklyeként tartott fegyverek; 4. magánosok oly fegyvergyűjteményei, melyekben már használaton kívül levő, régi szerkezetű fegyverek tartatnak; 5. a kizárólag czéllövészetre használt fegyverek;

6. a csendőröknek, állami rendőröknek, törvényhatósági, városi-, állandóan alkalmazott községi rendőröknek, fegyőröknek, pénzügyőröknek, a vasuti őrk egy kincstári mint magán, de tisztán közbiztonsági célra használt fegyverei (39975/V—10. 1891. bm r.); 7. a felesketett erdőtiszteknak (az erdőszámvivőségénél alkalmazott tisztviselők szintén erdőtiszteknak tekintendők (15154/VII. 1887. fm. r.) és a kir. erdőfelügyelőségi személyzetnek szolgálati használatra rendelt fegyverei (a nem szolgálati használatra rendelték adókötelesek, (65154/VII 1887 fm. r.); 8. az erdőőröknek fegyverei, azon esetben, ha ezen egyének az 1879. XXI. t. cz. 37. §-ában megszabott minőség alapján lettek felesketve; 9. a közös hadsereg és honvédség tisztjeinek és a legénységnek vadászatra nem használt fegyverei; 10. puskaműveseknél és lőfegyverárusoknál eladásra szánt fegyverek. (Fvat 5. §.)

Fegyveradóóra vonatkozó adóév. Minden év augusztus hó 1-től a következő év július 31-ig.

Fegyveralkatrészekkel való ellátása az őrsöknek. A gyakori pótlást igénylő alkatrészekből minden őrs megfelelő készlettel láttatik el a gazdasági átalány terhére, melyek kimutatásban nyilvántartva, az őrs pénztár-asztalában őrzendők meg. A gazdasági átalányból e célra kiadott összeg nem helyezendő kiadásba, hanem a fegyveralkatrészek készpénz gyanánt szerepelnek. A készletből kiadandó alkatrészekért befolyó pénz, az átalányszámlakönyvbe való bevételezés nélkül, a gazdasági átalány pénztárba helyezendő. Az elhasznált alkatrészek pótlása közvetlenül a szárnyparancsnokságtól kérendő. Ha az utánpótlásért a csendőr okozható, az alkatrész ára a legközelebbi zsoldjegyzékben az illető csendőr zsoldjából levonásba hozatik. (Gku. 69/2.)

Fegyverágy fénymázolása. A fegyverágy fénymázolása szükség szerint megújítandó. Ilyenkor

nem szabad az ágyat szárítás végett a napra vagy fűtött kályha közelébe tenni. (Á. sz. h. IV/12.)

Fegyverbírhatalmi tilalom megszegése: közbiztonság elleni kihágás. (Kbt. 61. §.) *Közigazg. hatóság.*

Fegyvercsövek bezsirozása. A legénységi szobákban a fogasokon függő fegyverek csőfurata mindig bezsirozva legyen. Ezen bezsirozás azonban csak annyiból áll, hogy a tárkarabélyok és forgópisztolyok csöve vaselinos kócczal kihuzatik. (Á. sz. h. IV/37.)

Fegyvercsőtorkolat bedugaszolása a csendőrnek tiltatik. (Á. sz. h. IV/9.)

Fegyvercsőtorkolat betömése, a csendőrnek tiltatik. (A. sz. h. IV/9.)

Fegyverek alkalmazása. A kard vágásra, vagy szükség esetén szurásra, a puska csak lövésre és a feltüzött szuronnyal való döfésre használandó a csendőr által. (A. sz. h. IV/2.—Vekm. 5. §.)

Fegyverek katonához nem illő módon való használata, mihez a torkolattal, a tusával vagy szuronnyal való ütés is számíttatik, a legszigorubbantilos. (Á. sz. h. IX/1.)

Fegyverek készítése, eladása, forgalomba hozatala és elszállítására vonatkozó rendelet iparos vagy kereskedő általi megszegése: állam elleni kihágás. (Kbt. 35. §.) *Kir. járásbíróóság.*

Fegyverek külföldre szállítása kormányrendelet által tiltott időben, állam elleni kihágás. (Kbt. 34. §.) *Kir. járásbíróóság.*

Fegyverek megdörzsölése vaselinos ronggyal. A megtisztított fegyverek, mielőtt a fogasokra akasztatnak, külsőleg is vaselinos ronggyal megdörzsölendők s azután száraz ronggyal letörlendők. (Á. sz. h. IV/37.)

Fegyverek, melyeknek tartása tiltva van, hatósági engedély nélkül készítése, készítettése, megszerzése, vagy forgalomba hozatala: állam elleni kihágás. (Kbt. 34. §.) *Kir. járásbíróóság.*

Fegyverek nagyobb mennyiségben titkon való beszerzése: állam elleni kihágás. (Kbt. 34. §.) *Kir. járásbiróság.*

Fegyverek tisztítása szobatakarítás után. A reggeli szobatakarítás után a fegyverek, a szükséghez képest, kívülről és belülről tiszta száraz kócz- vagy ronggyal megtisztítandók, azután pedig vaselinós ronggyal megdörzsölendők és szárazra törölendők (Á. sz. h. IV. 38.)

Fegyverek töltése és kiürítése olyan helyen történjék, hol a fegyver véletlen elsülése esetén, senki meg nem sérülhet. (Lsz. 1/10).

Fegyver elhelyezése. A csendőr fegyverét úgy helyezze el, hogy az mindenkor használható állapotban kéznél legyen. (Lsz. 2/31).

Fegyveres csavargók megközelítése. L. Gyanus helyek megközelítése.

Fegyveres erő elleni büntettet követ el: a ki a hadsereg, a hadi tengerészet, vagy a honvédség szabadságon lévő, vagy a tartalékhoz, póttartalékhoz, vagy a szabadságolt állományhoz tartozó tagját arra csábitja, hogy a behívási parancsolatnak ne engedelmeskedjék, ha a cselekményt hadüzenet megtörténte után követte el (Btk. 452. §.); aki a hadsereg, hadi tengerészet, vagy a honvédség tagjait a hadüzenet megtörténte után szökésre csábitja; (Btk. 453. §.); aki a hadüzenet megtörténte után a hadsereg, hadi tengerészet, vagy a honvédség tagját, a kiről tudja, hogy megszökött, szökés alatt magánál vagy felügyelete alatt álló helyiségben tartja, vagy annak a lappangásra vagy menekülésre bármiképp segílyt nyújt. (Btk. 454. §.) *Kir. törvénytörés.*

Fegyveres erő elleni vétséget követ el: a ki ravasz fondorlatokat használ a végett, hogy a védkötelezettség alól felmentessék vagy másnak e kötelezettség alól felmentését eszközölje (Btk. 449. §.); a ki védkötelezettségét kikerülni törekszik, az által, hogy az osztrák-magyar monarchia területét el-

hagyja, vagy az ujonczozás folyama alatt az osztrák-magyar monarchia határain kívül tartózkodik (Btk. 450. §); a ki magát megcsonkítja vagy szándékosan olyan állapotba helyezi, melyben a védkötelezettség teljesítésére képtelenné válik, valamint az is, aki a védkötelezettnek megcsonkítását vagy a szolgálatra képtelenségét eszközli, vagy erre mint részes közreműködik, továbbá az, aki ezen cselekményt a katonai szolgálatban levő személyen eszközli, vagy abban mint részes közreműködik (Btk. 451. §); a ki a hadsereg, hadi tengerészet, vagy a honvédség szabadságon levő, vagy a tartalékhoz, póttartalékhoz, vagy a szabadságolt állományhoz tartozó tagját arra csábítja, hogy a behívási parancsolatnak ne engedelmeskedjék, ha e cselekményt béke idején követte el (Btk. 452. §); a ki a hadsereg, hadi tengerészet, vagy a honvédség tagját béke idején szökésre csábítja (Btk. 453. §); a ki béke idején a hadsereg, hadi tengerészet, vagy a honvédség tagját, a kiről tudja, hogy megszökött, szökése alatt magánál, vagy felügyelete alatt álló helyiségben tartja, vagy annak lapangásra vagy menekülésre bármiképp segélyt nyújt (Btk. 454. §); a ki az állam hadi erejére és hadi védelmére vonatkozó intézkedéseket, tárgyakat, melyekről tudja vagy tudhatja, hogy titokban tartandók, valamely tilalom megszegésével, vagy félrevezetés, színlelés vagy másnemű fondorlat által béke idején is azon szándékból kémleli ki, hogy azokról más államot értesítsen (Btk. 455. §); a ki az osztrák-magyar monarchia fegyveres erejének állásáról, mozdulatairól, erejéről és működéséről az erődök és erődítvények állapotáról, ugyszintén a fegyverek, hadi szerek és szerelvények mennyiségéről vagy élelmi szerek hollétéről, mennyiségéről, minőségéről vagy szállításáról, miután az ilyenemű közlések már eltiltattak, vagy a közlések minőségéből, vagy a fenforgó körülményekből beláthatta, hogy közlése által az állam érdeke sér-

tetik meg — valamely közleményt sajtó útján tesz közzé, a mennyiben a közlemény nem a kormány által nyilvánosságra hozott tudósítást tartalmazza (Btk. 456. §.); a ki háboru idején vagy a hadseregnek, vagy a hadsereg egy részének hadi lábra helyeztetése után, a haderő részére eszközendő szállítás iránt valamely hatósággal kötött szerződést nem teljesíti, vagy azt nem a szerződés határozványainak megfelelőleg teljesíti; azok, a kik a szállító részéről elvállalt kötelezettség teljesítését, az azzal kötött szerződés által és a cél tudatával, mint alszállítók, részben vagy egészben elvállalják, ugyszintén a meghatalmazottak vagy közbenjárók is, a mennyiben a szállítás elmulasztása vagy nem kellő eszközlése körül gondatlansággal terheltetnek, — a fuvarozók, valamint a fuvarozási intézeteknél alkalmazottak, ha a katonaság vagy annak részére, a hadi szükségletek elszállítása, szándékos cselekvésök vagy mulasztásuk, vagy pedig gondatlanságuk következtében, vagy nem, vagy nem kellőleg eszközöltethetik. (Btk. 457. §.)

Fegyverhasználat a célnak megfelelően. A fegyver használatánál mindig szem előtt tartandó az elérendő cél, t. i. hogy az ellenszegülő az ellenszegülésre, a menekülő a menekülésre tétessék képtelenné. Ha a cél enyhébb fegyver alkalmazásával, a karddal vagy szuronynyal elérhető, a lőfegyverhez nyulni nem szabad. (A. sz. h. IX/2.)

Fegyverhasználat fegyvertelen ellenszegülőkkel szemben. Fegyvertelen kötekedő természetű ellenszegülők ellen a fegyverhasználat csak a legvégső esetben veendő foganatba. (Á. sz. h. IX/4.)

Fegyverhasználat felfegyverkezett ellenszegülők ellen. L. Fegyver korlátlan használata.

Fegyverhasználat időpontja. Mihelyt valamely ellenszegülő erőszakos szándékkal a csendőr ellen fordul, azon pillanat áll be, melyben a fegyver a szükséghez képest használandó. (Vekm. 5 §.)

Fegyverhasználat keresztülvitele. Ha a csendőr fegyverének használatára kényszerítették, legszigorubb kötelessége azt *férfiasan és katonásan* teljesíteni. (Vekm. 5. §.)

Fegyverhasználatnál követendő magatartás. Higgadtság, tapintat, körültekintés, általában észszerű eljárás nem ajánlható eléggé e tekintetben, miután sokszor elegendő egy meggondolatlan szó, elhamarkodott mozdulat, hogy az a fegyver időelőtti használatát előidézze. A legmakacsabb és legkonokabb gonosztevő se legyen képes a csendőrt higgadtságából kisodorni; óvakodják a csendőr bárki ellen is fegyverét meg nem engedett módon, pl. fegyvertusával való lökdösés, taszítás vagy ütésre stb. használni. Szorosan a szabályok szerint eljárva, az ugynevezett kézi tusa csak a legritkább esetben fordulhat elő, azt megelőzni és lehetetlenné tenni a csendőr feladata. (Á. sz. h. IX/1.) A csendőr fegyverét csak azután használja, miután minden enyhébb eszközök alkalmazása eredmény nélkül maradt s akkor is a legnagyobb kimélettel járjon el. Ennélfogva és a mennyiben a viszonyok engedik, előbb a kevésbe veszélyes fegyverek (kard és szurony) használandók; mire nézve határozó befolyással még az is bír, vajjon a törvénysértő szintén fegyverrel és pedig milyennel, vagy milyenemü testi sértést okozható eszközzel van ellátva. Ellen-szegüléseknél, vagy a csendőr ellen intézett támadásnál, a csendőrnek mindenekelőtt arra kell törekednie, hogy az illetőt az ellenállásra, esetleg megszökésre képtelenné tegye. Ehhez képest lehetőleg azt is számba kell vennie, hogy milyen fegyver és mily irányba használandó, hogy az ember élete lehetőleg kiméltessék és más személyek ne veszélyeztessenek. (Szlgu. 50. §).

Fegyverhasználat őrizet alatt álló foglyok megszabadítási kísérleténél. Ha fogolyőrizetnél a megszabadítás megkíséreltetik és a cselekmény abbahagyására a „törvény nevében“ történt felszólítás

daczára, az ajtó bezuzása, betörése vagy feltörése merészeltetik, a csendőr az ajtó azon pontjára célloz és lő, hol a kinyitásra a legnagyobb erőszak gyakoroltatik. A puska torkolatát ilyenkor nem szabad közvetlenül az ajtóra támasztani, mivel ezáltal a lövés hatása tetemesen gyengítettik. Mihelyt a fegyver kilövetett, iparkodják a csendőr azt gyorsan tölteni, mialatt, ha az ajtó befelé nyílik, törekedjék bal lábával és térdével a betörés erejét ellennyomás által gyengíteni. Ha a támadás folytatása következtében a tüzelés ismétlése válnék szükségessé, nem szabad egyenes irányban lőni, mivel a kívüllevők valószínűleg félretartott testtel fognak működni, ennél fogva az egyik vagy másik oldal felé kell céllozni. A csendőrnek, ha a támadók is fegyverrel vannak ellátva, saját védelmére hasonló elővigyázattal kell élnie. Ha a letartóztatott ezen védelem alatt szintén készülteket tesz ellenszegülés által való megszabadításához, akkor neki röviden kijelentendő, hogy mihelyt megmozdul, azonnal felkonczoltatik és ha a kísérlettel még sem hagyja fel, erélyesen és minden habozás nélkül kardhasználattal harczképtelenné teendő. Ha a segély magát nyakasan viselné, és a letartóztatott előnyére szolgáló magatartást tanusitana, a csendőrnek főgondja legyen, hogy ezen embereket intő példa által féken tarthassa, mivel ezek helyzetüknél fogva még sokkal veszélyesebbek lehetnek a csendőrre nézve, mint a külső támadók. (Vekm. 12. §.)

Fegyver korlátlan használata. Ha a csendőr egy vagy több kardokkal, löfegyverekkel, fejszékkel, vasvillákkal, cséphadarókkal vagy egyébként felfegyverkezett ellenszegülőktől támadtatik meg, s ő azt észleli, hogy élete veszélyeztetik, vagy saját lefegyvereztetésétől is tarthat, akkor fegyverét s feltüzött szuronyát minden tekintet nélkül s teljes komolysággal felhasználni van jogositva. E joga azon esetre is kiterjed, ha valamely büntettesnek erőszakkal való kiragadása szándékoltatik, vagy

ha a veszélyes fogoly vagy büntettes megszökik és a „törvény nevében állj!” hallhatóan kiejtendő rákiáltásra meg nem áll. (Vekm. 8. §.) Felfegyverkezett csavargók, rablók vagy egyébként veszélyes gonosztevők ellen is a fegyverhasználat, a szabályok korlátai között, a legtágabb értelemben alkalmazandó. Azon elv, hogy az ilyen gazembereket élve kell elfogni, helytelen és ugy a szolgálat, mint a csendőr személye biztonságát illetőleg is, a legkárosabb következményü lehet. (Á. sz. h. IX/4)

Fegyvernek adó alól való elvonása. A ki adóköteles fegyverét az adó alól elvonja, eltitkolja, vagy a ki a „fegyveradó-mentesség” czim alatti 3., 4., 5., 6., 7. pontjaiban adómenteseknek nyilvánított lőfegyvereket vadászatra használja : jövedéki kihágást követ el. (Fvat. 42. §.) *Közigazg. hatóság.*

Fegyverrel való játszás pajkoskodás vagy annak különösen töltött állapotban való mutogatása, a csendőrnek szigoruan tilos. (Á. sz. h. IV/7.)

Fegyver szétszedésénél használandó fakalapács. L. Fakalapács használata a fegyver szétszedésénél.

Fegyvertisztító-szerek csomagolása. L. Fegyvertisztító-szerek szolgálatba vitele.

Fegyvertisztító-szerek elhelyezése. L. Fegyvertisztító-szerek szolgálatba vitele.

Fegyvertisztító-szerek szolgálatba vitele. A fegyverek rozsdamentességét biztosítandó, a szolgálatba induló járőr kötelessége vaselin-zsiradékot, továbbá egy posztódarabot és vászontörlő-rongyot magával vinni. A zsiradék jól bedugaszolt üvegecskében, a tisztító-eszközökkel göngybe csomagolva és zsineggel átkötve, a járőr-táskában viendő. (Á. sz. h. IV/II.)

Fegyvertusával lökdösés vagy taszítás a csendőrnek tiltatik. L. Fegyverhasználatnál követendő magatartás.

Fegyvert ütésre használni a csendőrnek tilos. L. Fegyverhasználatnál követendő magatartás.

Fegyvervizsga. Minden szombaton tartandó az örsparancsnok által. (Á. sz. h. IV/10.)

Fegyverzet és lőszer. A fegyverzethez a legénység felfegyverezésére szolgáló kézi-, lő- és szál-fegyverek tartoznak, ugymint: a tárkarabély döfőszuronnyal és szuronyhüvelylyel, a forgópisztoly, a kard és kardhüvely, továbbá a fegyverek jókarban tartásához szükséges minden fegyver-szerelék és tartozéka, nevezetesen: tisztító-vessző, törlő, nyeles csavarhuzó. A lőszerhez tartoznak: a kész állapotban levő töltények és gyakorló-töltények. (Gku. 61/b.) A fegyverzet, szerelvény és lőszerrel a legénység a kincstár által láttatik el. (Gku. 63. §.)

Fegyverzet fontos volta. A csendőr élete és biztonsága gyakran kizárólag fegyverzete kifogástalan jó állapotától függ; a csendőrnek tehát ez irányban hanyagságot tanusitania nem szabad. (Á. sz. h. IV/1).

Fegyverzet helyreigazításánál és pótlásánál kövendő eljárás. Minden olyan esetben, midőn valamely fegyvernek, szál-fegyvernek és fegyveralkatrészeknek a csendőr hibáján kívül való helyreállítása, illetve pótlása válik szükségessé, az örsparancsnok, a hasznavehetetlenné vált tárgynak a kincstár terhére való beküldése mellett, annak mi módon történt hasznavehetetlenné válásáról, a szárnyparancsnokságnak közvetlenül jelentést tesz. Ha a fegyverek vagy alkatrészek a csendőr hibájából váltak hasznavehetetlenné, az örsparancsnok jelentése alapján, azok az illető csendőr költségére pótoltnak. Fegyveralkatrészeket puska-művesekkel készíttetni nem szabad, azonban csavarok behelyezése végett lehetőleg honvéd-puska-műves veendő igénybe. (Gku. 69. §.)

Fegyverzet jókarban tartásáért való felelősség. L. Felelősség fegyverzet jókarban tartásáért.

Fegyverzet kicserélése. L. Szerelvény és fegyverzet kicserélése.

Fegyverzet rendeltetése. L. Fegyverek használata.

Fehéritési iparnál vasárnap is végezhető: a chlorozási és lugzási munkák délelőtt 10 óráig. (14837/92 km. r.)

Fehérnemű jelzése. L. Ruhadarabok névvel való ellátása.

Fehérnemű kijavítása. L. Fehérnemű mosatása

Fehérnemű — magán — viselése. L. Ruhadarabok készítése finomabb anyagból.

Fehérnemű megvizsgálása. L. Fehérnemű mosatása.

Fehérnemű mosatása. A csendőrök ágy- és fehérneműje okvetlen az örsön mosandó. Kivételt csakis a kézelők és gallérok képeznek, melyek tisztítás és keményítés végett kiadhatók. A mosáshoz szükséges szappan, a hol csak lehetséges, házilag az örsön állítandó elő. Minden mosás után a fehérnemű az örsparancsnok vagy helyettes által alaposan megvizsgálandó és a szükséges javítás az örsfőzőnő vagy e célra a közigazdálkodás terhére felfogadott asszony által eszközendő. Szakadozott fehérnemű nem türendő. (Á. sz. h. XIV 4.)

Fehérnemű, szakadozott, nem türendő. L. Fehérnemű mosatása.

Fejfájás elleni szer. A fejfájás gyakran a gyomor túlterheléséből, erős hűlés, szorító ruhák (nyakravaló), szeszes italok stb. által idéztetik elő. Ha a fejfájás hideg borogatás és nyugalom által egyhamar el nem mulik, akkor orvosi segély vevendő igénybe. (Eá).

Fejtáblák. Minden ágy fejrésze fölé egy 11 centiméter hosszú és 8 centiméter széles, kemény papírlapra ragasztott és üveg alá helyezett táblácska alkalmazandó, melyen a csendőr rendfokozata és neve legyen felírva. (Lsz. 2 27.)

Fejtetű elleni óvszer. L. Rovarok pusztítása.

Fekhely változása a csendőr által. L. Ágyak elhelyezése.

Feladata a csendőrségnek általában. L. Csendőrség rendeltetése.

Feladata a csendőrségnek helyi rendészeti ügyekben. L. Csendőrség feladata helyi rendészeti ügyekben.

Feladata a segélyszolgálatot teljesítő járőrnek. L. Segélyszolgálatban álló járőr feladata.

Feladata a vasutügyeleti csendőrnek. L. Vasutügyeleti csendőr feladata.

Feladás. L. Káros általi gyanusítás.

Felakasztottakkal való eljárás. A felakasztott veszélyes helyzetéből azonnal kiszabadítandó. Ha csak egy segélynyújtó van jelen, az egyik karjával a felakasztottat hóna alatt karolja át és a zsineget a horog fölött elvágván, a testet lassan bocsássa le a földre. Erre a nyak a befűzéstől gyorsan és kimélve felszabadítandó, a nyakon levő barázda kisimitandó és a felakasztott levetkezendő; azután pedig a felélesztési kísérletek, a mint azok ezen czim alatt elő vannak írva, fogonatosítandók. (Eá.)

Felbujtó. L. Bünrészes.

Felelet előljárók kérdéseire. L. Csendőr magatartása előljárókkal szemben.

Felelősség a felhívás fogonatosításáért. A felhívásnak fogonatosításáért, valamint ezzel kapcsolatban a törvény és szolgálati utasítás határozványainak pontos betartásáért, az eljáró csendőr felelős. (Szrvu. 7. §.)

Felelősség a felhívás tartalmáért. A felhívás tartalmáért mindig az azt kiadó vagy kiállító hatóság vagy egyén felelős. (Szrvu. 7. §.)

Felelősség a töltényekért. L. Töltények mennyisége a tölténytáskában.

Felelősség fegyverzet jókarban-tartásáért. Az összes fegyverzet épsége és jókarban tartásáért a csendőr, esetleg fenytés terhe alatt, személyesen felelős. Ezen kívül még a fegyverzeten vagy felszerelésen ügyetlenség, hanyagság vagy épen roszakaratból eredő minden hiányért kártérítéssel is tartozik. (Á. sz. h. IV/3.)

Felélesztési kísérletek mikénti eszközlése. Eszméletleneknél vagy tetszhalottaknál, különösen pedig megfultaknál (vizbefultak, betemetettek, felakasztottak stb.) a felélesztési kísérletek mindig friss levegőn és nyitott ablaknál fogandosítandók. A tetszhalott hanyat fektetve, térdében meghajlítottatik, a szorító ruhától megszabadítottatik és alteste meztelenné tétetik. Erre a segítséget nyújtó két kezét laposan az eszméletlenek hasára teszi s a hasfalon hátra és fölfelé fokozott nyomást gyakorolván, ez által a tüdőből a levegőt kiszorítja. A nyomásnak oly erősnek kell lennie, hogy a légneszszel (lihegve) illanjon el; nem szabad azonban azt oly durván eszközölni, hogy a belek megsérülhessenek. Ezen mesterséges kilégzés után a kezek felemeltetnek, ez által a levegő magától benyomul s a mesterséges belégzés jön létre. Vagy pedig a segélyt nyújtó az eszméletlenek feje mögé áll, karjait a könyöknél megragadja és a fej felé mozditja, miközben a mellkas a vállizmok segélyével kitágul (belégzés); erre az eszméletlenek karjait az előbbi helyzetbe visszahozva, azokat a törzs oldalához illeszti s egyuttal az alsó bordák alá is, kissé be- és lefelé, gyakorol nyomást, mi által a mellkas ismét megszűkül (kilégzés). E mozdulatok szabályosan, percenként körülbelül 16—20-szor és addig folytatandók, míg a szerencsétlenül járt ismét teljesen szakadatlanul lélegzeni képes. Az első lélegzetvétel rendszeren az arcnak hirtelen megpirosodásával jelentkezik. Ekkor gondosan arra kell ügyelni, hogy az alig megkezdett légzés ismét meg ne szakadjon, mely esetben az előbbi eljárás azonnal ismétlendő. A mesterséges légzés alatt a felélesztendőnek feje, melle és háta, vagy legalább arca, melle és hasa hideg vízzel locsolandó, vagy a hideg víz marokba véve, erősen annak testéhez csapandó s ismét gyorsan letörlendő, hogy a következő öntés újból a száraz bőrt találja. (Há.)

Felfegyverkezett ellenszegülők elleni fegyverhasználat. L. Fegyver korlátlan használata.

Felhívás foganatosításáért való felelősség. L. Felelősség a felhívás foganatosításáért.

Felhívások felterjesztése a szakasziparancsnoksághoz. L. Irományok láttamozás végett való felterjesztése.

Felhívásokra vonatkozó aggályok bejelentése. L. Felhívások teljesítése.

Felhívások teljesítése. A csendőrség a hatóságok részéről hozzá intézett megkereséseknek és felhívásoknak legpontosabban megfelelni tartozik. Kötelességében áll azonban minden csendőrnek a hivatalos felhívásokra vonatkozólag netán felmerülő aggályait saját előjárójának bejelenteni. (Szlgu. 4. §.)

Felhívás tartalmáért való felelősség. L. Felelősség a felhívás tartalmáért.

Feliratok bádog-szegélylyel való ellátása. A fejtáblácskák, lóállásoknál és nyeregbakoknál alkalmazandó táblácskák., szobalajstromok és egyéb előirt feliratok, fél centiméter széles, zöldre festett bádog-szegélylyel ellátott üvegtáblák alá helyezendők. (Á. sz. h. XI/8.)

Feljebbvaló. A fegyveres hatalom és a csendőrség tagja feljebbvaló mindazokkal szemben, kik nálánál alsóbb rendfokozatban állanak. A hadapródok a velük egyenlő rendfokozatban álló többi egyénekekkel szemben szintén feljebbvalók. (Szlgysz. 9/52.)

Feljebbvalókkal való érintkezés. L. Előljárókkal való érintkezés.

Feljelentések elintézése. A csendőrnek a neki tett feladások felől jegyzőkönyvet felvenni tilos s a hozzája forduló feleket az illetékes hatósághoz tartozik utasítani. Ha azonban az ily feljelentések a csendőr hatáskörét közvetlenül érintik, vagy ha a késedelem veszélylyel jár és a feladás, a feladó személyére való tekintetnél fogva, nem valószínűtlen, a csendőrnek azonnal cselekvőleg kell fellépni,

hogy a törvénysértésnek idejekorán eleje vétessék, illetve, hogy a büntettes kéziékerítésére szolgáló alkalom el ne mulasztassék. (Szlgu. 91. §.)

Feljelentések valóságon alapulása. L. Csendőr igazságszeretete.

Feljelentési díjak és jutalékok felvétele, az utalványozó végzés keltére és számára való hivatkozás mellett kiállított nyugtára, ha pedig a jutalékról értesítési kimutatás kézbesített, annak hátlapjára vezetett nyugta alapján, a szárnyparancsnokság útján vétetnek fel. A nyugtázó aláírását, hivatalos czimnyomattal való ellátás mellett, az örsparancsnok hitelesíti. (Gku. 10. §.)

Felkelés. L. Hadiczikkek XIX. cikk.

Felkelés alkalmával eszközölhető elővezetések. Ha felkelés, lázadás vagy nagyobb számú személyek által elkövetett más büntetendő cselekmény esetén, a bűnösök azonnali kinyomozása nem lehetséges, mindenki, a ki az esetnél jelen volt és a gyanútól nem teljesen ment, az illetékes hatósághoz vezethető. (Szlgu. 36. §.)

Feloszlatott egyletekben való működés. L. Egyletek alakulása.

Felrobbantása épület, szikla, kő vagy földnek, ministeri rendelet vagy szabályrendelet által megállapított intézkedések megszegésével: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 110. §.) *Közigazg. hatóság.*

Felruházása a betegeknek. L. Betegek felruházása.

Felruházása a fogházba átadott legénységnek. L. Fogházba átadott legénység felruházása.

Felruházása a fürdőbe menő legénységnek. L. Fürdőbe menő legénység ruházattal való ellátása.

Felruházása a kilépő legénységnek. L. Kilépő legénység felruházása.

Felruházása a szabadságra menő legénységnek. L. Szabadságra menő legénység ruházattal való ellátása.

Felruházása az elhalt legénységnek. L. Elhalt legénység ruházata és szerelvénye.

Felségárulás. L. Hadi czikkek XVI. cikk.

Felség-folyamodványok. A csendőrség tagjainak meg van ugyan engedve, hogy magánügyekben akár írásban, akár kihallgatás útján, Ő cs. és apostoli királyi Felsége kegyelméhez forduljanak; azonban oly felség-folyamodványokat, melyek a szolgálathoz bármely vonatkozásban állanak, csak a közvetlen előljáró engedélyével szabad benyújtani és a folyamodványban világosan megemlítendő, hogy ezen föltétel teljesítve lett (Szlgu. 14/80.)

Felségjogok. A király személye szent és sértetlen. Mint független és semmi más hatalomnak alá nem vetett személy, *felség, apostoli királyi felség* czímet visel. Mivel pedig a magyar király egyszersmind Ausztria császára is, azért: *császári és apostoli királyi felség, vagy Ausztria császára és Magyarország apostoli királya*. A király kiváltságokat, rendeket és nemességet osztogathat. Részes a törvényhozásnak, miből kifolyólag összehívja, elnapolhatja és feloszlathatja az országgyűlést és az országgyűlés határozatai csak az ő szentesítése után válnak törvényekké. Ő gyakorolja a végrehajtó hatalmat, minélfogva képviseli az államot más idegen országokkal szemben, külföldi udvarokhoz követeket küld és azok követeit elfogadja; hadat üzen és békét köt. Ő a legfelsőbb hadur. A ministereket kinevezi és elbocsátja. Ugyancsak ő nevezi ki a főbb állami hivatalnokokat, a hadsereg, honvédség és csendőrség összes tiszteit, valamint a római és görög katolikus egyház főpapjait. Ő az igazságszolgáltatás kutfeje, kinevezi a bírákat, a kik a király nevében hoznak ítéletet; az elítélt bűnösöknek megkegyelmezhet s a halálítéleteket, melyek hozzá megerősítés végett felterjesztetnek, elengedheti és megváltoztathatja. (L. Dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai.“)

Felségsértés büntette. Felségsértés büntettét követi el: 1. ki a királyt meggyilkolja, vagy szán-

dékosan megöli, vagy ezen cselekményeket megkísérli; 2. a ki a király testi épségét megsérti, vagy őt az uralkodásra képtelenné teszi, vagy ezen cselekményeket megkísérli; ki a királyt az ellenség hatalmába adja, vagy az uralkodás gyakorlásában akadályozza, vagy személyes szabadságától erőszakkal vagy fenyegetéssel megfosztja, vagy ezen cselekményeket megkísérli. (Btk. 126. §.) Felségsértést képez azon cselekmény is, mely közvetlenül arra van irányítva, hogy: 1. a trónöröklés törvényes rendje erőszakkal megváltoztassék; 2. a magyar állam alkotmánya, vagy a magyar államot képező országok között fennálló államközösség, vagy a magyar állam és az osztrák-magyar monarchia másik állama között fennálló kapcsolat erőszakkal megváltoztassék; 3. a magyar államnak vagy az osztrák-magyar monarchia másik államának területe, vagy ezeknek valamelyik része erőszakkal idegen uralom alá jusson, vagy azon államtól, a melyhez tartozik, erőszakkal elszakittassék. (Btk. 127. §.) *Budapesti, illetve a marosvásárhelyi törvényszék.*

Felségsértés és az uralkodóház egyéb tagjainak megsértése. L. Hadi cikkek XVII. cikk.

Felső heveder. L. Heveder.

Felszerelési cikkek, elhasználtakkal, való eljárás. L. Elhasznált öltözeti és felszerelési cikkekkel való eljárás.

Felszerelési cikkek elhelyezése. L. Kincstári ruházat és felszerelés elhelyezése.

Felszólítás a vadászati jegy előmutatására. L. Vadászati jegy előmutatása.

Felszólítás folytán eszközözlendő elfogatás vagy elővezetés. L. Elfogatás vagy elővezetés felszólítás folytán.

Felszólított szolgálatba vezényelt járőrök felváltása. L. Segélyszolgálatba vezényelt járőrök felváltása.

Felszólított szolgálatnál helyi rendészeti teendők

L. Segélyszolgálat alkalmával helyi rendészeti teendők.

Felszólított szolgálat teljesítése írásbeli felhívás nélkül. L. Segélyszolgálat teljesítése írásbeli felhívás nélkül.

Felterjesztése a közigazgatási becslési jegyzőkönyvnek. L. Becslési jegyzőkönyv a közigazgatásról felterjesztése.

Felterjesztése a közigazgatási törzsvagyon-leltár másolatának. L. Becslési jegyzőkönyv a közigazgatásról felterjesztése.

Feltételes szabadságra bocsátott egyének sürgős esetekben azonnal letartóztathatók. (Btk. 51. §)

Felügyelet letartóztatottakra. L. Letartóztatottakra való felügyelet.

Felülvizsgálandók közigazgatási osztaléka. L. Közigazgatási osztalék kifizetése.

Felülvizsgálat alkalmával a tömegbeli cikkekkel követendő eljárás. L. Tömegbeli cikkekkel követendő eljárás felülvizsgálat esetén.

Felváltása a segély vagy felszólított szolgálatba vezényelt járőröknek. L. Segély-szolgálatba vezényelt járőrök felváltása.

Felvételre jelentkezőktől megkivántató feltételek, L. Csendőrjelentkezőktől megkivántató feltételek.

Fentartása az egyetértésnek a hatóságok és lakossággal. L. Egyetértés fentartása a hatóságok és lakossággal.

Fentartási pótlék. Oly örsöknél, a hol a nőtlenek állománya — az örslegénységnek kórházba vagy más gyógyintézetbe történő ápoltatása, ugyszintén fegyelmi fenytések végrehajtása folytán előállott hiány kivételével — bármily más okból három főre leszall, mindaddig mig ezen állomány legalább négy főre ki nem egészittetik, az örs közigazgatása javára napi 60 fillérből álló fentartási pótlék jár. Ezen pótlék havonta utólagosan, vagy a nőtlen legénység létszámának négy főre történt kiegészítése után következő zsoldfizetés alkalmá-

val, az örs pénztári bizottság bélyegtelen nyugtájára és a szakasz-parancsnok igazolására fizettetik ki. (Illsz. 51. §.). A felvétel a szárnyparancsnoksághoz beterjesztett nyugta alapján történik. (Gku. 10. §.)

Fenyegetés alatt a szemérem elleni büntettek és vétségekre vonatkozólag olyan fenyegetés értetik, mely alkalmas arra, hogy a fenyegetettben saját vagy jelenlevő hozzátartozóinak életét, vagy testi épségét veszélyeztető súlyos sértés közvetlen bekövetkezése iránt alapos félelmet gerjesszen. (Btk. 234. §.)

Fenyegetés — nem zsarolási célból, — gyilkosság, rablás, súlyos testi sértés, gyújtogatás, vagy más közveszélyes büntett elkövetésével, vagy rágalmozó vagy becsületsértő állításnak nyomtatvány útján való közzétételével: közcsend elleni kihágás. (Kbt. 41. §.) *Kir. járásbiróság.*

Fenyegetés rablás esetében oly cselekmény közvetlen elkövetésével való fenyegetés, mely által a fenyegetettnek vagy hozzátartozójának vagy valamely jelenlevőnek élete, testi épsége vagy vagyona súlyos veszélynek tétetik ki. (Btk. 347. §.)

Fenyítés alatt állók helyett kiségitéskép történt vezénylésnél a közigazdálkodásba fizetendő betét. L. Közigazdálkodási osztaléka a vezényelteknek.

Fenyves madarak hurokkal és léppel való fogása. L. Vadak elfogása.

Fertőtlenítés. Ha egy örs-állomáson vagy környékén ragályos betegség fellépte folytán, a lakhelyiségek fertőtlenítése rendeltetik el, az orvos által előírott fertőtlenítő anyag azonnal beszerzendő és a fertőtlenítés foganatosítandó. Kolera elleni óvintézkedések megtételének elrendelése esetén az emésztőgödrök, peczeárkok, trágya- és szemétdombok fertőtlenítése minden laktanyában azonnal foganatba veendő és mindaddig folytatandó, míg a helyi viszonyokhoz képest szükségesnek mutatkozik. A szükséges fertőtlenítési anyag a kincstár terhére szerzendő be, még pedig a hó 1-én az

egész havi szükséglet. A költség-számla esetről-
esetre a szárnyparancsnoksághoz terjesztendő fel.
— A fertőtlenítés a örsparancsnok jelenlétében, a
szolga, ilyenek nem létében, az örsfőzőnő által
eszközlendő. (Gku. 23. §.)

Fertőzés gyanujában levő állatok elkülönítése. L.
Ragályos betegségben levő állatok elkülönítése.

Fertőzés gyanujában levő állatok használata. L.
Ragályos betegségben levő állatok használata.

Feslett életű nőszemélyekkel való barátkozás. L.
Roszhirü nőszemélyekkel való barátkozás.

Feszítő zabla. L. Zabla.

Fémpénzen változás eszközése, hogy az ezáltal
nagyobb értékűnek látszassék: pénzhamisítás ki-
hágása. (Kbt. 55. §.) *Kir. járásbiróság.*

Fémpénz fémtartalmának csökkentése vagy csök-
kentetése: pénzhamisítás kihágása. (Kbt. 55. §.)
Kir. járásbiróság.

Fémpénz, hamis, forgalomba hozatal céljából
nagy mennyiségben való készítése vagy készítte-
tése: pénzhamisítás kihágása. (Kbt. 55. §.) *Kir.*
járásbiróság.

Fényképek kifüggesztése a legénységi szobák-
ban meg van engedve, (Lsz. 2/37).

**Fénymáz készítése és használata a fegyverágy fény-
mázolásához.** Veszünk gyapjut, vagy ilyenből ké-
szült már használt posztódarabot, ezt tyuktojás
nagyságra összegöngyölítjük s. azután két darab
16 □ cm. nagyságu, finom, sima vászonnal bebo-
ritjuk, de a nélkül, hogy az összeköttenék. Ezek
után a göngy nyilásánál, illetőleg a vászon végé-
nél, a tiszta gyapjudarabot sárga fénymázzal le-
öntjük, de csak oly mennyiségben, hogy a fény-
máz a két vaszondarabot megnedvesítse, minek
megtörténtével azt, a gyengén megmelegített fegy-
verágy egyik végétől a másikig, gyengén a fára
téve vonjuk, míg a fa fényes lesz. Arra igen ügye-
lendő, hogy a fénymázoló göngy ott, a hol lefelé
vonatott, vissza ne vonassék, valamint arra is,

hogy a fénymázoló göngy a fát alig nedvesítse, mert az által, hogy a fénymáz nagy mennyiségben hat a göngyön keresztül a fára, a szesz a fára már reá kent régi fénymázt feloldja s így fényesség egyáltalában nem áll elő. Ha a fegyverágy fénymázolva nem volt, vagy esetleg piszkos, akkor szappanos meleg vízzel előbb lemosandó, megszáritandó, faolajjal kissé bekenendő, száraz, tiszta ronggyal jól megdörzsölendő s csak ezután fénymázolandó; ha pedig csak fényét veszítette, akkor egy száraz, tiszta, fehér ronggyal jól letörölendő és azután fénymázolandó. Ha fénymázolás közben a göngy az ágyat nem nedvesíti, a gyapjura újból kis mennyiségű fénymáz töltendő és ez ismétlendő addig, míg az ágy fényes lesz. Hogy a fény az ágyon tartósabb legyen, a göngy azon része, mely a fára tétetik, faolajjal kissé bekenendő, azonban csak akkor, ha a fa már fényesedni kezd. Az ágy fénymázolása gyakran nem eszközendő, hanem csakis akkor, ha fényessége már egészen elenyészett. Megfelelő ügyelet mellett, ha minden szolgálatból történt bevonulás után az ágyat tiszta fehér és száraz, de puha ronggyal gyengén nyomva jól ledörzsöljük, fényessége 3—4 hóig is eltart. Ha a már egyszer használt gönggyel újból fénymázolni akarunk, a két vászondarab ujjal felcserélendő és a gyapjudarab lágyra dörzsölendő, de ügyelendő általában arra is, hogy a vászon lyukas ne legyen. Erős szeszből a fénymáz akként készítettik, hogy egy üvegbe fél liter szeszt és ebbe 10 dekagramm apróra összetört „Schellak“-ot teszünk s azt gyenge meleg helyen addig tartatjuk, míg a szesz a schellakot teljesen feloldja. A keverék gyakran felrázandó, hogy a feloldás elősegítették. Ügyelendő arra, hogy az üveg erősen be ne dugaszoltassék, mivel a szesz azt másként szétrepeszti. (Á. sz. h. B. melléklet.)

Fénymáz készítése és használata a szijjazat fénymázolásához. A szijjazat fénymázolásához szüksé-

ges (lakk) jó fénymáz, a következőképen készül: 40—50 gramm fenyőkorom (kinrusz) egy deszkára teendő s azután erős szeszszel úgy keverendő össze, hogy a fenyőkorom jó nedves legyen; ennek megtörténtével e keverék meggyújtatik és kiégettetik. A kiégetés után a deszkán visszamaradt koromból 2 kávéskanálnyi, továbbá 12 gramm finom lisztte tört indigó, $\frac{1}{2}$ liter szeszbe tétetik s egy fél óráig felolvadás végett bennhagyatik, ehhez még 30 gr. „schellak,” 20 gr. „kolofonium” és 15 gr vastag terpentin kevertetik. Ezen keverék most meleg helyen vagy 12 óra-hosszáig tartandó, illetve addig, míg a különféle részek jól feloldódnak, minek megtörténtével használatba vehető. Ezen fénymáz használatánál mindig arra kell ügyelni, hogy bármi kevés ideig is állott, kézhez vételekor előbb mindig felrázandó, a fénymázolás eszközésére használt gépbe (lackmasina) pedig csak annyi öntendő, hogy az annak alján megerősített bőr megnedvesedjék. A fénymázolásnak mindig a nap hevénél vagy meleg helyen kell történnie, hogy a szijjazatra jövő fénymáz azonnal megszáradjon; szorosán ügyelendő továbbá arra is, hogy a fénymázolásra használt gép ne fel és alá, hanem mindig csak egy irányban huzassék, mert ellenkező esetben a fénymáz összemázolja a szijat. (Á. sz. h. Bi. melléklet.)

Fénymázolása a fegyverágnak. L. Fegyverágy fénymázolása.

Fiatal nőszemélyek keletre utazásának megakadályozása. Minthogy a fiatal nők részint a keletről (Románia, Szerbia, Törökország, Egyptom, Kelet-India stb.) ide járó kerítők, részint azoknak itt lakó ügynökei által, többnyire jó szolgálat szerzésének ígérete mellett s különféle más ürügyek alatt szoktak odacsábíttatni, az ilyen kézrekerült kerítők és büntársaik, a mennyiben oly tettetkövettek el, mely a fenyítő törvények súlya alá esik, az illetékes bíróságnak adandók át; ellenkező esetben

rendőri kihágásért büntetendőek meg és ha külföldiek, az országból kiutasítandók. (3990/96. bm. r.)

Figyelemmel kísérése a határszéli állatforgalomnak. L. Határszéli állatforgalom figyelemmel kísérése.

Figyelmeztetése a foglyok éjjeli őrzésénél használt segélynek. L. Foglyok éjjeli őrizete.

Figyelmeztetése vagy megintése a törvények és rendeletek áthágóinak. Ha a közigazgatási vagy rendészeti törvények, vagy rendeletek áthágása fordul elő, akkor — ha különös felhívás nem adatott s ha feljelentés nincsen előírva s általában, ha a letartóztatás a törvényben nincsen kimondva — csakis az áthágó figyelmeztetésére vagy megintésére kell szoritkozni. (Szlgu. 37. §.)

Figyelmeztető jelek fel nem állítása az utcán vagy téren nagyobb halmazt képező anyagok megengedett lerakása esetében: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 119. §.) *Közigazg. hatóság.*

Figyelmeztető jelek rongálása. Figyelmeztető jelek, melyek az utcán vagy téren lerakott nagyobb halmazt képező anyagok helyén állítottak fel, ledöntése vagy elvitele: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 119. §.) *Közigazg. hatóság.*

Fodrásziparnál vasárnap is végezhető. L. Borbélyipar.

Fogalmazványok felterjesztése a szakaszparancsnoksághoz. L. Irományok láttamozás végett való felterjesztése.

Fogas elhelyezése a nyerges-kamrában. A nyerges-kamrában a nyeregbak fölött a fogas úgy helyezendő el, hogy minden nyereg fölött a hozzá tartozó kantár függjön. (Kh. 75. p.)

Fogdába kerültek közigazdálkodási osztaléka. L. Közigazdálkodási osztalék kifizetése.

Fogdíj. Elfogatási díj csak a polgári osztályhoz tartozó elfogott és elítélt törvényt sértők után és csak akkor illetékes, ha a csendőr a gonosztevők ki nyomozása vagy elfogatása körül tevékenységgel, ügyességgel vagy különös észszerű eljárással, végre

fáradhatatlan buzgalommal járt el; a gonosztevő kinyomozása és elfogása tehát csupán a nehezebb körülmények között szerzett érdemeinek tulajdonítható. (Illsz. 40/1.)

Fogdíj egy büntetettnek több csendőr által történet elfogatása esetén. Ilyenkor az elfogatási díj a csendőrök között, rendfokozati különbség nélkül, egyenlően osztandó el. Hasonlólag megilleti az elfogatási díj hányada azon csendőrt is, ki a törvénysértőt kinyomozta, de az elfogatásnál, bármi oknál fogva, közre nem működhetett. (Illsz. 40/6.)

Fogdíj felvétele. A vonatkozó tényvázlat hitelesített másolata az őrsparancsnok által, a törvénysértőnek a bíróságnál történt átadás után nyolcz nap alatt, a szakaszsparancsnoksághoz felterjesztendő. Az igény jogosnak találása esetén, az igényelt összegről szóló és szabályszerű bélyeggel ellátott nyugta a szárnyparancsnoksághoz terjesztendő fel. A nyugtán az aláírások hitelesítendőek, még pedig, ha ezt alárendelt legénység állítja ki, az őrsparancsnok által; a már kilépett csendőrök aláírását pedig a helyi hatóság igazolja. Ha maga az őrsparancsnok a nyugtázó, akkor az aláírás hitelesítése nem szükséges. — Ha a fogdíj több csendőr között osztatik fel, az összes nyugta az egész összeg után, tekintet nélkül a részesek számára, látandó el bélyeggel. (Gku. 10. §.)

Fogdíj illetékessége. Illetékes a fogdíj: 1. ha a tettes személye, vagy annak tartózkodási helye, vagy mindkettő ismeretlen volt; 2. ha az elfogadás a káros fél szóbeli vagy írásbeli értesítése, vagy magánszemélyek feljelentése folytán történt ugyan, a tettesek kipuhatolása és letartóztatása azonban, azok személyére vagy tartózkodási helyére, megszökésére és egyéb körülményekre vonatkozó tökéletlen utmutatások miatt, csupán a csendőr fokozott, körültekintő és ügyes eljárása, tehát saját buzgalma folytán eszközöltetett; 3. ha egy szökésben levő vagy nyomozó-levéllel üldözött, ismeretlen

tartózkodásu törvénysértő, az elfogatási rendeletnek vagy felhívásnak az örsön való vétele után 24 órai időtartam alatt elfogatik; 4. katonaszökevények után akkor, ha polgári állásukban elkövetett büntetendő cselekményért polgári bíróság által elítéltetnek. (Illsz. 40/3.)

Fogdíj megszökött fegyenczek után. Megszökött elítéltek újbóli elfogatásáért, az elfogatási díjak, az előirt feltételek fenforgása esetében, azon évek számához képest állapítatnak meg, melyeket a megszököttnek még a fogházban kellett volna töltenie. Ha azonban ily szökevény újbóli letartóztatásáig büntényt vagy vétséget követett volna el, akkor, egyéb feltételek létezése esetén, a büntett vagy vétség után járó elfogatási díj fizetendő ki. — Életfegytig tartó börtönre ítélt s megszökött fegyenczek újbóli letartóztatásáért 60 korona elfogatási díj jár; ha azonban az újból befogott szökevény megszökése után oly újabb büntényeket követett volna el, melyek következtében halálra ítéltetik: ez esetben 120 korona elfogatási díj illetékes. (Illsz. 40/4.)

Fogdíj mérve. Az elfogatási díjak kiszabatának alapját, a jogerőre emelkedett ítéletben kimondott büntetés mérve képezi, még pedig: 1. *közönséges bűncselekményeknél*: egy évnél csekélyebb tartamú fogság- vagy börtönbüntetésnél: 8 korona; 1 évtől bezárólag 3 évig: 16 korona; 3 éven felül 10 évig: 32 korona; 10 éven felül 15 évig: 50 korona; 15 éven felül és életfegytig: 60 korona; halálos ítélet kimondása esetén, még akkor is, ha a halálos ítélet kegyelem útján elengedett, vagy bármely büntetésre változtatott át: 120 korona. 2. *Vétségknél* az elfogatási díj csak akkor jár, ha a fogházbüntetés hat havi tartamnál kevesebbre nem szabott ki. (Illsz. 40/4.)

Fogdíj nem illetékes: 1. ha a büntett vagy vétség elkövetőjének kipuhatolása csendőrök által történt ugyan, a törvénysértő azonban, a személyes

szabadság megóvására vonatkozó határozványok, vagy más okoknál fogva, letartóztatható nem volt, tehát csak feljelentetett; 2. ha a törvényesen megszabott fogságbüntetés, az illetékes bíróság által pénzbírságra változtatott; 3. ha a letartóztatás csakis a csendőrségnek szóbeli vagy tetteges megsértése következtében történt; 4. ha a csendőrség által elfogott egyén elítéltetett ugyan, letartóztatása azonban törvényszerűen indokoltnak nem találtott; 5. Magyarország területén elfogott és kiszolgáltatott külföldi törvénysértők után; 6. törvénysértők letartóztatásánál, kiknél az elfogatás olyan nemű jelentések vagy felhívások folytán történt, melyek szerint ugy a tettes személye, mint tartózkodási helye elegendően és annyira jelezve volt, hogy a letartóztatáskor a csendőr csakis szolgálati kötelességét teljesítette; 7. szolgálat közben vagy korcsmák, csapszékek és hirhedt lebuajok átvizsgálása alkalmával talált, igazolvány nélküli csavargók letartóztatásáért, akkor sem, ha a vizsgálat folyamán kiderülne, hogy a letartóztatottak valamely büntett vagy vétség elkövetésében bűnösök és ezek miatt elítéltettek; 8. a sorozás alól megszökött hadkötelesek elfogatásáért. (Illsz. 40/3.)

Fogdíj vizsgálati fogságból megszököttek után. A vizsgálati fogságból megszökött fogoly újbóli letartóztatásáért, ha az akár ugyanazon csendőr által fogatosított, ki az első letartóztatást eszközölte, akár más csendőr által történt, ha a meghatározott feltételek meg vannak, az első letartóztatásért esedékes elfogatási díj még egyszer jár. Ha azonban ily fogoly megszökése után újabb büntettet vagy vétséget követ el, akkor a második letartóztatásért járó elfogatási díj a kimondott összes büntetés mérve szerint illetékes. (Illsz. 40/4.)

Fogfájás. Fogfájásnál idejekorán orvosi segélyhez kell fordulni, mi által a fog még gyakran megtartható lesz. (Eá.)

Fogházba átadott legénység által visszatérítendő

illetékek. Ha a fogházba átadott egyéntől a zsoldjegyzékben levont illetékek még nem voltak beszedhetők, azok megtérüléseig az örs gazdasági átalányából előlegezendők, miről az örsparancsnak és két csendőr által aláírt jegyzék helyezendő a pénztárba és erről a szárnyparancsnokságnak jelentés teendő. — Ha ezen előlegezésre a gazdasági átalány pénzkészlete elégtelen lenne, vagy ha a visszatérítendő illetékek az illetőnek közigazgatási osztalékából fedezhetők nem volnának, arról a szárnyparancsnokságnak jelentés teendő. (Gku. 13. §.)

Fogházba átadott legénység felruházása. A kerületi fogházba átadandók a használatukban levő legviseltebb ruházati cikkekkel és kiselejtített járőrtáskával látandók el, még pedig oly mennyiségben, mint a betegeknek kórházba való átadása esetén. A többi ruházati, szerelvényi, lőszerelvényi és fegyverzeti cikkei, magántárgyaival együtt, az örsparancsnok által jegyzék mellett átvéve, gondozandók mindaddig, míg az illető vizsgálat alatt van. Ha az illető a csendőrségből való elbocsátás mellett fogságra ítéltetett, összes kincstári és tömegbeli tárgyai, tömegkönyve, valamint ruha- és fegyverzeti könyvecskéje, az általános tömeg terhére, a szárnyparancsnoksághoz beküldendők. (Gku. 51/5.)

Fogházba átadott legénység ruha- és szerelvényi cikkeivel való eljárás. L. Fogházba átadott legénység felruházása.

Fogházba kísérendő legénységgel való eljárás. L. Fogságba helyezett legénységgel való eljárás.

Foglalkozási idő alatt a laktanyából való távozás. L. Laktanyából való távozás foglalkozási idő alatt.

Foglalkozás napirend szerint. L. Napirend szerinti foglalkozás.

Foglyok átadási ideje. A csendőr által letartóztatott fogoly, — kit a csendőrnek semmi esetre sem szabad többé szabadon bocsátani — az illetékes hatóságnak legkésőbb 24 óra alatt átadandó. (Szlgu. 22. §.)

Foglyok ideiglenes őrzésére és végtárgyalásokon való szolgálattételre csendőrök csak kivételesen fontos esetekben, vagyis súlyos büntettek és veszélyes gonosztevők mellé alkalmazhatók. (Szlgu. 30. §.)

Foglyok kísérése hivatalos felszólításra kötelessége a csendőrségnek. (Szlgu. 30. §.)

Foglyok őrzése felszólítás folytán. Ha a csendőrre foglyok őrzése bízatik, akkor különösen arra ügyeljen, hogy az illető bírósági hivatalnok jelenlétén kívül, a fogolyhoz senki se közeledjék és vele az ajtón vagy ablakon át beszélgessen; ép oly kevéssé szabad jelek, intések, pillantások stb. által egyetértő értekezést tűrni. A csendőr bárminemű észleleteket, melyeket őrzés közben tehet, valamint a fogolynak minden hozzája intézett kérelmét és kívánságát, mihelyt azt őrhelyének elhagyása nélkül teheti, különben pedig felváltása után, a hatóságnak tudomására hozni tartozik. Azonban a csendőrnek a fogollyal beszélgetésbe bocsátkozni soha sem szabad. (Szlgu. 60. §.)

Foglyok szabadon bocsátása a csendőr által. L. Fogoly átadási ideje.

Fogoly éjjeli kíséréte. Fogoly éjjeli kíséreténél első követelmény, hogy az kellőleg meg legyen bilincselve. Ama lehetőség, hogy a fogoly barátai és czinkosai megszabadítását megkísérlik, minden körülmények között szem előtt tartandó. Ennek meghiusítására czélszerű, ha a rendes út helyett más félreeső és célhoz vezető ut használtatik. (Vekm. 9. §)

Fogoly éjjeli őrizete. Ha a csendőrségi őrkíséretnek az őrizete alatt levő fogollyal valahol meg kell hálnia, akkor e célból a községi előljáróságnál vagy helyi hatóságnál, lehetőleg magában álló, de minden esetre biztos helyiség eszközendő ki, mely jól zárható ajtóval és lehetőleg rácsos ablakkal birjon. Emeletes épületben czélszerűbb a fogollyal az emelet egyik szobájában meghálni,

mivel a földszinti szobába könnyen lehet az ablakon bemászni. Ha a fogoly veszélyes és vakmerő ember, vagy ha a néppel hirhedt összeköttetései vannak, a csendőr a községi előjáróságtól kellő számú, jól felfegyverkezett segélyt követeljen, mely célra a szabadságolt katonák, illetőleg honvédek legalkalmasabbak. A csendőrnek nem szabad elmulasztani a segélyül kirendelt egyénekkel ezen szolgálatauk célját és az ezzel kapcsolatos kötelességüket rövid, de erélyes szavakban megértetni, őket a gyáva vagy kétes magatartás folytán irányukban alkalmazandó súlyos büntetésre figyelmeztetni s végre azzal fenyegetni, hogy azon esetben, ha valamelyikük bármely, a feladatukkal ellentétes készületet tenne, az illetőt leszurni volna kénytelen. Ilyen emberek szolgálatainak biztosítására a csendőr abban találandja a leginkább célhoz vezető eszközt, ha becsületérzésüket serkentvén, nekik a letartóztatottak által elkövetett bűntény undokságát ecseteli és őket ama veszélyre figyelmezteti, melyben minden békés állampolgár és földműves vagyona és tulajdona ily gonosztevők által forog. Ha a fogoly a részére kijelölt helyiségben el van helyezve, a csendőr győződjék meg, hogy az ajtó, az ablakok és az udvar jól be vannak-e zárva. Veszélyes fogolynál az ajtó belül fával, butordarabokkal stb. eltorlaszolandó, az ablakok elrekesztendőek és mindent el kell követni, hogy az erőszakos behatolás megakadályoztassék. A szükséges éjjeli világításról a községi előjáróság tartozik gondoskodni. A segély egy része felváltva ébren marad. A csendőr felöltözve, töltött fegyverrel, a fogoly közelében vagy az ajtónál tartózkodik, tehát elaludnia vagy levetkőznie nem szabad. Csakis azon esetben, ha fárasztó menetet tett, van megengedve, hogy csizmáját levethesse. A fogoly éber megőrzése az által is fokoztatik, ha a csendőr az éjjeli őrt, a községi előjáró jelenlétében arra kötelezi, hogy azon házat, melyben a fogoly őriztetik, járja körül és minden

gyanusat vele azonnal feltűnés nélkül közöljön.
(Vekm. 10. §.)

Fogoly éjjeli őrizeténél használandó helyiség. L. Fogoly éjjeli őrizete.

Fogoly éjjeli őrizeténél használandó segély. L. Fogoly éjjeli őrizete.

Fogoly éjjeli őrizeténél használt segély figyelmeztetése. L. Fogoly éjjeli őrizete.

Fogoly-kisérlet felszólítás folytán. Ha a csendőrségre foglyok, elítélt fegyenczek vagy máskülönben közveszélyes személyek kísérése bizatik, mindazon egyének, kik különösen veszélyesek vagy a kikre nézve fokozott elővigyázat szükséges, a hatóság által külön megjelölendők. A csendőr a kísérendő személyeket az átvételkor testileg megmotozni és a felől meggyőződni tartozik, vajjon nincsenek-e szökésre vagy ennek elősegítésére szolgálható eszközök vagy fegyverül használható tárgyak birtokában. Ha valamely fogolynak pénze vagy más értékes tulajdona van, ez rendszerint a hatóság által a csendőrnek elismervény mellett adandó át. Végül a csendőr ily személyek átvételénél még arra is tartozik figyelemmel lenni: vajjon élelemmel és az évszaknak megfelelő ruházattal elvannak-e kellőképen látva? és ha gyalog kísérendők, menetképesek-e? ellenkező esetben pedig a hatóság főnökét vagy helyettesét figyelmeztetni köteles. (Szlgu. 62. §.) Ha a fogoly kivételesen csak egy csendőr által kísértetik, mi azonban az őrsparancsnok különös intézkedésétől függ, akkor az őrkísérő csendőr részéről fokozott vigyázat szükséges. Veszélyes személyek megbilincselendők s ugyanezen elővigyázati rendszabály azon esetben is alkalmazandó, ha a fogoly szállítása éjjelre is kiterjedne vagy ha a fogoly szökési kísérletet már tett volna. (Szlgu. 63. §.) Utközben az arra jogosított polgári vagy bírósági személy kivételével, senkinek sem szabad megengedni, hogy a fogolyhoz közeledjék vagy vele szóba álljon; ha a fogoly utközben

megéhezik vagy megszomjazik, vagy egyéb szükségét érez, ezen szükségét csakis a csendőr jelenlétében és lehetőleg elkülönített helyiségben szabad végeznie. Szeszes italt élvezni vagy az ótkézéskor kést s villát használni a fogolynak tilos. (Szlgu. 64. §.) Ha a fogoly utközben megbetegszik vagy a meghálás szüksége áll be : első esetben a megkívántató elővigyázat mellett, lehetőleg orvosi segély eszközendő, a második esetben pedig a fogolynak megfelelően biztos elhelyezése és őrzése céljából a kellő intézkedések megteendőek és mindkét esetben a helység előjárójával egyetértőleg és annak közreműködése mellett kell eljárni. (Szlgu. 65. §.) Azt, vajjon a szállítás kocsin vagy gyalog eszközöltessék-e ? mindig a hatóság határozza meg. Ha a fogoly utközben azt állítja, hogy az utat gyalog folytatni képtelen, akkor az a legközelebbi helyhatóságnak bejelentendő s a fogoly, a körülményekhez képest, orvosi vizsgálat alá vonandó és a további intézkedés a hatósággal egyetértőleg megteendő. (Szlgu. 66. §.) A kíséző csendőrök tartoznak a foglyok holmijára is felügyelni. Azt, hogy a foglyok utközben sajátjukból akár ruhaneműeket akár bármily más tárgyakat eladjanak, eldobjanak vagy megsemmisítsenek, nem szabad megengedni. Ha a foglyoknak az idő viszonylata ellen a hatóság által köpenyek, takarók és más efélék adatnak, a csendőrök ezen tárgyak jókarban tartásáról gondoskodni és ezeket a foglyok átadásakor szintén átadni tartoznak ; ha azonban a kíséret a magyar korona országainak határain túl megy, ezen tárgyak a határszólen, illetőleg ott, a hol a foglyok valamely hatóságnak vagy más kíséretnek adatnak át, tőlük elveendőek és ha a kíséret szállító-eszközön tér vissza, általa a felszólítást intézett hatóságnak, különben pedig a foglyokat átvevő hatóságnak, visszaküldés végett, elismervény mellett adandók át. (Szlgu. 67. §.) Ha a csendőrségre több személy kísérése bízatik, akkor különösen

arra kell tekintettel lenni, hogy a foglyok egymástól lehetőleg elkülöníttessenek és a közöttük való összebeszélés mindenképen megakadályoztassék. (Szlgu. 68. §.) Ha utközben előre nem látott bajok fordulnának elő és a kíséret a továbbszállítás biztosságára nézve aggodalomba ejtetnék, ez esetben a legközelebbi község előjárósága megbízható emberek kirendelése által való megfelelő támogatás végett megkeresendő. (Szlgu. 69. §.) A csendőrnek, ha a hatóság részéről a kíséreti költségek fedezésére pénzelőleggel láttatott el, ez utóbbi által szabályszerűen kiállított kísérő-levél és igazolmány adandó. Ha a fogoly csak a legközelebbi csendőrségi őrsig kísérendő, akkor a csendőrnek a foglyot az állomáson való megérkezés után rögtön az illető őrsparancsnokhoz kell előállítania, a hol azután a fogolynak, tárgyaknak stb. átadása, a kísérőlevél alapján eszközendő és az átvevő parancsnok az átvételt ugy ezen okmány külszetén, valamint a szolgálati könyvben is az átadó csendőrnek bizonyítani tartozik. A csendőr, az átadás megtörténte után, ha más nem lett rendelve, a legrövidebb uton állomáshelyére tér vissza. (Szlgu. 70. §.) Azon esetben, ha a foglyok valamely bíróságnak vagy más hatóságnak közvetlenül adandók át, a kíséretnek mindjárt megérkezésekor ezen hatóság, illetőleg a fogdahelyiség előtt kell felvonulnia. Az átadás a fentebb előirt módon történik. A foglyok és holmijok átvételét a börtönfelügyelő vagy az átvételre megbízott tartozik igazolni. (Szlgu. 71. §.) Foglyok kísérésekor a fegyvereknek, kivéve vasutakon és gőzhajókon, mindig töltve kell lenni. A fegyencz-szállitmánynak és kíséretnek, vasutakon, a mennyiben az lehetséges, a többi utasoktól elkülönítve, külön kocsiosztályba való elhelyezése eszközendő. (Szlgu. 72. §.)

Fogolykiséreti illetek. L. Rabkiséreti illetek.

Fogolykiséretnél lovas járőr megragadott forgópisztolylyal teljesíti szolgálatát. (Kh. 114 p.)

Fogoly lelövése. Ha a fogolykiséretnél a fogoly megszabadítására kísérlet tétetnék és a fogoly ezt felhasználva, a csendőrt megtámadná, vagy előle megszökni megkísértené, akkor a csendőrnek mindenekelőtt a foglyot kell lelőnie, aztán pedig a megszabadítást megkísérlők szétugraszthatandók, esetleg letartóztatandók. (Vekm. 9. §.)

Fogolylyal való eljárás megszabadítási kísérletnél. L. Fegyverhasználat őrizet alatt álló foglyok megszabadítási kísérleténél.

Fogoly megszabadításának kísérlete őrizet alól. Ha az őrizet alatt álló fogoly kiszabadítása megkíséreltetik, a csendőr azon pontra siessen, a hol a helyiségbe való behatolás megkíséreltetik. A segély arra utasítandó, hogy csendesen maradjon és a védelemre készen legyen. Ha a merénylők szándékuk kivitelét az ablakon át akarnák végrehajtani, illetőleg az ablak felé közelednének, a csendőr lőfegyverét készen tartva, az ablaktól oldalt, állást foglal és mihelyt a közeledőket észre veszi, „**a törvény** nevében állj!”-t kiált és hozzá teszi, hogy mindenki, a ki a behatolást megkísérli, azonnal lelövetik. Ugyanilyen magatartás követendő az ajtón át való behatolás megkísérlése esetén is. Egyébiránt biztosan feltehető, hogy az ilyen erőszakos megszabadítási kísérlet több egyén által lesz végrehajtva és ezek valamennyi ki- és bejáratot törekésznek megostromolni; miért is a csendőrnek a rendelkezésére álló segélyt a szükséghez képest kell felhasználni. Ha a behatolás az ablakon át történik, a csendőr a segély fegyverrel ellátott részét a többi ablakokhoz állítja, maga pedig azon ablakhoz áll, melynél a veszély a legnagyobb; míg a fegyver nélküli őrcök, kiknek mindegyike legalább jó erősbottal legyen ellátva, — egy része a foglyot őrczi, a többiek pedig az ajtó védelmére állanak készen. (Vekm. 11. §.)

Fogoly megszöktetésének büntette. A ki valamely fogolynak a fogságból vagy a hatósági őrczetből

való megszökésére segílyt nyujt (Btk. 447. §.), valamint azon őr, felügyelő vagy hatósági közeg, a ki a felügyeletére bizott foglyot szándékosan megszökteti (Btk. 448. §.): a fogoly megszöktetésének büntettét követi el. *Kir. törvényszék.*

Fogoly megszöktetésének vétsége. Azon őr, felügyelő vagy hatósági közeg, a ki gondatlanságból okozta a felügyeletére bizott fogolynak megszökését: a fogoly megszöktetésének vétségét követi el. (Btk. 448. §.) *Kir. törvényszék.*

Fogorvosi teendők végzése jogositvány nélkül fizetés vagy jutalomért: közegészség elleni kihágás. (Kbt. 92. §.) *Kir. járásbiróság.*

Fogságba helyezett legénységgel való eljárás. Mihelyt valamely csendőrnek vizsgálati fogságba helyezés, vagy pedig honvéd- vagy polgári bíróság által reászabott büntetésének kiállása végett, fogházba való átadása céljából való letartóztatása elrendeltetik, az őrsparancsnok az illetőt, a parancsvétele utáni napon, fogsági illetékre helyezi s a vett parancshoz képest a fogházba kísérteti. Ha a letartóztatott betegség következtében azonnal bekísérhető nem volna, gyógykezelés végett a legközelebbi kórháznak átadandó s csak fölgyógyulása után kísérendő be a fogházba. Ily esetben a részletes áttekintési lajstrom és ellenlajstrom, valamint az élelmezési jegy és ellenjegy „mint büntető-bíróságilag letartóztatott felügyelet alá helyezendő“ záradékkal látandó el. A fogsági illetékre történt helyezés napjától fogva a fogháznak történt átadása napjáig esedékes fogsági illeték, az utazási számadásban számítandó fel és annak felvétele az illető által a menetlevelen nyugtázandó. A fogházba való átadás szintén élelmezési jegy (ellenjegy) és áttekintési lajstrom (ellenlajstrom) kíséretében történik. (Gku. 22. §.)

Fogsági illetékre való helyezés. L. Fogságba helyezett legénységgel való eljárás.

Fogyasztási adó fizetése a csendőrség által. Ha

a törvények vagy a helyi viszonyoknál fogva, egyes fogyasztási cikkek után adót kellene fizetni, ez alól a csendőrségnek magát kivonni nem szabad. A csempészet tilos és az ez irányban vétők megfenyítettnek. (Á. sz. h. XIV. 9.)

Folyam-átkeelési ügyelet. L. Vasut-felügyelet az örsállomás helyén kívül.

Folyamodványok beadása. L. Igényjogosultak folyamodványainak beadása.

Folyosók kivilágítása. L. Laktanya kivilágítása.

Folyók leírása. L. Előjegyzési könyv vezetése.

Forgópisztoly csövének bezsirozása. L. Fegyvercsövek bezsirozása.

Forgópisztoly csövének csiszolása. A forgópisztoly csövét sem csiszolni, sem ujítani nem szabad. (Á. sz. h. IV/4.)

Forgópisztoly csövének ujitása. L. Forgópisztoly csövének csiszolása.

Forgópisztoly hordmódja. A forgópisztoly a két hordcsattal a derékkötő derékszijára akasztva, úgy gyalog, mint lóháton, a jobb csipő alatt hordandó. (Kh. 7. p.)

Forgópisztoly-hordzsinór. A forgópisztoly-hordzsinór nagyobb huroka a nyakba akasztásra szolgál, a kisebbik pedig a forgópisztoly karikájába s a hol olyan létezik, a hordzsinór kamójába erősítendő meg. (Kh. 8. p.) A forgópisztoly-hordzsinór mindig a legfelső ruhadarabon viselendő. (Kh. 9. p.)

Forgópisztolyhoz tartozó kézi lőszer szolgálton kívül, a forgópisztoly tokján alkalmazott tölténytartóban rejtendő el. (Kh. 10. p.)

Forgópisztoly kiürítése. L. Tárkarabély töltése és kiürítése.

Forgópisztoly lőszerkészlet. A lovas csendőr a forgópisztolyhoz tartozó 12 darab éles töltényt szolgálton kívül a pisztolytokon levő tartályban helyezi el. — Minden lovas csendőr és altiszt után tartalék-készletül még 6 darab éles töltény szolgáltatandó ki, mely az örspénztárban őrzendő és

csak rendkívüli szolgálatteljesítés esetében osztandó ki. (Á. sz. h. IV/19.)

Forgópisztoly-töltények elhelyezése. L. Forgópisztoly lőszer-készlet.

Forgópisztoly-töltény tartalék-készlet. L. Forgópisztoly lőszer-készlet.

Forgópisztoly töltése. L. Tárkarabély töltése és kiürítése.

Forrás berondítása. Emberek használatára szolgáló forrásba ronda vagy undorító tárgy dobása, vagy annak szándékosan oly módoni megrongálása, hogy vize élvezhetetlenné válik vagy használhatósága felbe szakad: közegészség elleni kihágás. (Kbt. 105. §.) *Közigazg. hatóság.*

Fosztogatás. L. Hadiczikkek XXXIII. cikk.

Földalatti helyiségbe való belépésnél használandó óvintézkedések. Régen használt földalatti helyiségbe való belépésnél égő gyertya tartandó előre. Ha a gyertya halványabban ég vagy elalszik, akkor a levegő belégzése ártalmas és az ilyen helyiségbe csak kellő szellőztetés után szabad belépni. (Eá.)

Földbérlet. L. Kertek művelése.

Földbérlet nős legénység által. L. Nős legénység gazdálkodása.

Földbirtok határának megjelölése. Minden földbirtok határai, kivéve, ha azt természetes jelek képezik, a birtokos által látható módon megjelölendő. (Mgt. 32. §.)

Föld javítása. L. Kertek művelése.

Föld megmunkálására szükséges eszközök becslés alá nem vonhatók a közigazdálkodási vagyron megállapításánál. L. Leltár a gazdasági eszközökről.

Fölé- és alárendeltségi viszony. A fegyveres hatalom és a csendőrség egyénei nemcsak a szűkebb szolgálati kötelékben, mint alárendeltek előljáróiknak, hanem a szervezeti állomány-csoportokban is mint alantosak, feljebbvalóiknak alá vannak rendelve. (Szlgysz. 9/50.)

Fölénye a csendőrnek. L. Csendőr fölényének biztosítása.

Fölös számu baromfi és termények értékesítése. Az örsökön fölös számban tenyésztett hasznos házi állatok és azok termékei, továbbá a fölös számban termelt minden termény, egy megbízható egyén közbejöttével, eladandó s az így befolyt összeg a közigazgatásba bevételezendő. (Á. sz. h. XIV/4.) Tilos azonban bármily czikkel ugy az egyes altiszteknek, mint a csendőröknek üzérkedni. (A. sz. h. XIV/5.)

Főispán. A vármegyék és a törvényhatósági joggal felruházott városok élén a főispán áll, kit a belügyminister előterjesztésére a király nevez ki. A főispán felügyel a törvényhatóság területén működő összes állami hivatalnokokra és ellenőrzi a törvényhatósági önkormányzatot. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai.“)

Főispán laktanyába érkezése esetén követendő eljárás. L. Ministerek.

Főispánnál való megjelenése az örsparancsnoknak. L. Örsparancsnok megjelenése a főispánnál.

Főrendiház. A főrendiház tagjai: 1. *Örökös jogon:* az uralkodóház teljeskoru főherczegei, aztán a magyar herczegi, grófi és bárói családoknak mindazon nagykoru férfitagjai, kik évenként legalább 6000 kor. állami adót fizetnek; 2. *egyházi méltóság vagy a hivatal alapján:* az ország zászlósai, a két koronaőr, a fumei kormányzó, a kir. kuria elnöke, másod-elnöke, a budapesti kir. ítélőtábla elnöke, a közigazgatási bíróság elnöke és másod-elnöke, a latin és görög katolikus egyház érsekei és megyés püspökei, a pannonhalmi főapát, a jászói prépost és az auránai perjel, a görög keleti egyház főpapjai, az evang. református és ágostai evangélikus egyháznak hivatalban legidősebb három-három püspöke, az evang. református egyháznak hivatalban legidősebb három főgondnoka, az ágostai evange-

likus egyháznak egyetemes főfelügyelője és hivatalban legidősebb két kerületi felügyelője, végre az unitárius egyháznak hivatalban idősebb egyik elnöke, püspöke vagy főgondnoka; 3. élethosszigan tagjai a főrendiháznak, kiket a király a magyar állam polgárai közül a ministertanács felterjesztésére ilyenekül kinevez. Ezek száma azonban az 50-et túl nem haladhatja. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai.”)

Fősz-iparnál vasárnap is végezhető: kizárólag az égetési munka egész nap. (14837/92. km. r.)

Főszolgabíró. A járás első tisztviselője, ki felügyel a községekre (kivéve a rendezett tanácsu városokat) s teljesíti a közigazgatási és rendészeti ügyekben a végrehajtást.

Fővárosi államrendőrség által eszközendő letartóztatás a csendőrség megkeresésére. Mindazon esetekben, midőn a fővárosi államrendőrség valamely gyanúsított letartóztatása iránt megkerestetik, az esetről a bíróságnak azonnal jelentés teendő, a letartóztatásnak bírói határozattal való elrendelése kérendő és ennek megtörténtéről a fővárosi államrendőrség sürgős esetekben távirati uton is értesítendő. (47272/V/b. 1895. bm. r.)

Függelem. A függelem a föltétlen engedelmeségre való kötelezettséget foglalja magában, melylyel a szolgálat érdekében minden alárendelt előjáróinak és minden alattos (rangban ifjabb) följobbvalóinak (rangban idősebbeknek) tartozik, mihelyt ezek a parancsadást átveszik. A függelem a közjóra irányuló nemes alárendelése a saját akaratnak a törvény és parancs alá. Annak szigorú kezelése, a katonai rend és a hadi erő szilárd összefüggésének föntartására okvetlenül szükséges; az képezi a fegyveres hatalom sikeres működésének leglényegesebb föltételét. A függelemre való kötelezettség kiterjed a fegyveres hatalom és a csendőrség valamennyi tetteges egyéneire kivétel nélkül. (Szlgysz. 11 62—63.)

Függelem sértés. A ki oly időpontban, midőn valódi szolgálatban áll, vagy azonkívül is, az előljáró szolgálatra vonatkozó parancsának kötelességszerűleg nem engedelmeskedik, vagy ki az előljáró iránt csak a tartozó tiszteletet is bármi módon és bárhol szándékosan mellőzi: függelem-sértést követ el (Katbt. 145. §.) Azon harczos állománybeli (vagyis hadi czikkekre felesketett) egyén, a ki szolgálatban, vagy vett szolgálati parancs vétele után, az előljárónak fegyverrel, vagy személyére való erőszakos kézrátevással ellenszegül, akár megsérült az előljáró, akár nem; valamint a ki az ellen szolgálatban vagy azon kívül, gyilkos szándékkal, bár sikertelen megtámadást intéz: agyonlövésssel fenytendő. Ha pedig az ellenszegülés felállított sorban vagy oly körülmények között történt, hogy a jelenlevők kedélyére a szolgálat tekintetében ártalmas befolyástól kellett tartani, a tettes rögtönítélő eljárás alá vonandó. (Katbt. 147. és 148. §.) A ki a szolgálati parancs teljesítését heveskedő vagy sértő módon megtagadja, vagy valamely fontos parancsot teljesíteni szándékosan elmulaszt: 3—5 évi börtönnel büntetendő. (Katbt. 149. §.) További büntetések: szolgálati parancs nem különös súlyosító körülmények közötti megtagadására vagy nagy fontosságú szolgálati parancs hanyagságból, feledékenységből nem teljesítésére 1—3 évi, káros következmények nem létében 6 hótól 1 évi; a rendháborításért rendreutasított és előljárója parancsát teljesíteni heveskedőleg vonakodó egyénre 6 hótól 5 évig; az előljáró személyének szolgálaton kívüli bántalmazására, ha mindjárt annak megsérülése (a mi külön bűncselekményt képez) nem következett is be: 6 hótól 3 évig terjedő börtön. (Katbt. 150—155. §.) A fegyelemsértés egyéb esetei mint vétségek 1—6 hóig terjedhető egyszerű vagy szigorú fogsággal és ezen felül a körülményekhez képest. elbocsátással, lefokozással is büntethetők. (Katbt. 156. §.)

Függelék viselése az óralánczon. L. Óraláncz viselése.

Fü jogosulatlan szedése idegen szántóföldről, rétről, legelőről, kertből, gyümölcsösből vagy szőlőből: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Fürdés. Fürdés céljából rendszerint az összes szolgálatmentes csendőrlegénység, az örsparancsnok vagy helyettes vezetése alatt, együtt megy a hatóság által kijelölt fürdőhelyre. A legénység fürdés alkalmával uszónadrágot vagy gatyát viseljen. (Á. sz. h. II 6.)

Fürdés öltözet nélkül a közönség szemléletének kitett helyen és szemérmert sértő módon: közszemérem elleni kihágás. (Kbt. 83. §.) *Közigazg. hatóság.*

Fürdőbe menő legénység ruházattal való ellátása. Teljesen használható és jókarban levő ruházattal látandók el. Felruházásukra nézve az esetleg kiadandó külön intézkedések mérvadók. (Gku. 51/3). Csak oldalfegyvert visz magával; többi szerelvényét és fegyverzeti cikkeit az örsparancsnok veszi át. (Gku. 66/6).

Fürdőintézeteknél vasárnap is végezhető minden munka, egész nap. (14837/92. km. r.)

Fürdők felállítása és kezelésére nézve, a közszemérem szempontjából kiadott szabályok megszegése: közszemérem elleni kihágás. (Kbt. 82. §.) *Közigazg. hatóság.*

Fürdők használata. Azon fürdőhelyeken, hol katonai kórházak léteznek, a csendőrök kórházi ellátásban részesülnek; a hol ilyenek nincsenek, a legénység elhelyezése és ellátása iránt külön van gondoskodva. A legénység mindkét esetben illetékei teljes élvezetében marad, de a gyógy- és élelmezési költségeket, valamint, a hol ez követeltetnék, a világítási szolgálmány és ágykoptatás árát is, sajátjából tartozik megtéríteni. Az utazási költségek a csendőrségi javadalmazásból fedeztetnek,

Ha az ellátási költségek az illetőnek netaláni szolgálati vagy egyéb pótdija betudásával kijáró összes illetékeit meghaladnák, a többlet a csendőrségi javadalmazás terhére felszámítható. (Illsz. 46/13).

Fürdők, melyek a csendőrlegénység által használhatók. Az alább felsorolt fürdőkben katona legénység-állománybeli egyének részére szabad, illetve kedvezményes helyek vannak rendszeresítve és így, orvosi vélemény alapján, ezen fürdők használatát a csendőr-legénység is kérheti. Ezen fürdők jegyzéke és az azokban a legénység részére rendszeresített helyek száma a következő: 1. *Baden* Bécs mellett, 197 hely kórházi ellátással; 2. *Hofgastein* 5 hely; 3. *Karlsbad* 44 hely; 4. *Schönau* Teplitz mellett 128 hely; 5. *Teplitz* Krajnában 38 hely; 6. *Sárosfürdő* Budapesten 25 hely; 7. *Pöstyén* 70 hely; 8. *Trencsén-Teplicz* 72 hely; 9. *Herkulesfürdő* 88 hely; 10. *Topuskó* Horvátországban, 40 hely; 11. *Radein* Stayerországban 5 szabadhely május, június és szeptemberben, 2 szabadhely július és augusztusban; 12. *Balatonfüred* 5—10 alapítványi hely; 13. *Johannisbad* Csehországban 2 szabadhely; 14. *Daruvár* Horvátországban 50—60 szabadhely; 15. *Torda* Erdélyben 5—6 szabadhely.

Fűszer beszerzése. L. Élelmi czikkek nagybani beszerzése.

Fűtőanyag jogosulatlan szedése idegen szántóföldről, rétről, legelőről, kertből, gyümölcsösből vagy szőlőből: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 95. §.)
Közigazg. hatóság.

Föveg nélkül napon tartózkodni a csendőrnek nem szabad. (Eá.)

G.

Gabona beszerzése. L. Lisztszükséglet előállítása.

Gallérok mosatása. L. Fehérnemű mosatása.

Gazdasági átalány kezelése. A gazdasági átalány a hó első felére szerkesztett zsoldjegyzékkel adatik ki és az átalány-számla könyvbe minden hóban egy tétel szám alatt vételezendő be. A gazdasági átalányban 40 koronánál nagyobb összeget készletben tartani nem szabad, hanem a havi kiadások fedezése után 40 koronán felül esetleg fennmaradó összeg, a szárnyparancsnokság engedélye alapján, a közigazgatásba átviendő. A gazdasági átalány pénztárból teljesített kiadások nyugta, számla vagy parancscsal okmányolandók, kivéve azon összegeket, melyek a közigazgatásba átiratnak. (Gku. 80. §.)

Gazdasági eszközök becslés alá nem vonhatók. L. Leltár a gazdasági eszközökről.

Gazdasági eszközök jókarban tartása. L. Leltár a gazdasági eszközökről.

Gazdasági eszközökről vezetendő leltár. L. Leltár a gazdasági eszközökről.

Gazdasági eszközök utánpótlása. L. Leltár a gazdasági eszközökről.

Gazdasági termények jogosulatlan rongálása, levágása, kitördelése vagy kiásása: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 93. §.) *Közigazg. hatóság.*

Gazdasági termények lopása gyümölcsös kertből, szőlőből, faiskolából vagy a mezőről, vagy másnak a földtől el nem választott termékeinek jogosulatlan leszedése, levágása vagy ellopása, a mennyiben a dolog értéke hatvan koronát meg nem halad és ha azon esetek fenn nem forognak, a melyek a lopást, tekintet nélkül a lopott dolog értékére, büntetné minősítik, kivéve, ha a lopás bemászás által

vagy bekerített helyről történt: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 93. §.) *Közigazg. hatóság.*

Gazdálkodási könyv. Minden örsön gazdálkodási könyv vezetendő, melybe minden csendőr betekinthet. (Lsz. 8/86). — A közigazdálkodás vezetésére rendelt csendőr a gazdálkodási könyvet minden nap lezárni, azaz a bevételt a kiadással egybevetni és a helyes eredményt kimutatni tartozik. A gazdálkodási könyvbe eszközölt bevezetések helyesége a közigazdálkodásvezető valamint az ellenőrző csendőr és az örsparancsnok által aláírásukkal igazolandó. (Gku. 78/1).

Gazdálkodási számadás vezetése. A gazdálkodási számadástétel egy erre alkalmas csendőrrre bízandó, ki a pénztárnak egy kulcsát is őrzi. Az örsparancsnok-helyettes lehetőleg gazdálkodásvezetőnek nem alkalmazandó. (Lsz. 8/87).

Gazdálkodásvezető csendőrtől megkivántató keltekek. L. Közigazdálkodási bizottság.

Gaz- és gyomfoltokat aratás vagy kaszálás alkalmával meghagyni tilos ; a foltokban levő, már magba ment gyomok pedig aratás vagy kaszálás után azonnal összegyűjtendőek és elégetendőek. (Mgt. 53. §)

Gépfütők ittas állapota. L. Gépkezelők.

Gépiparnál vasárnap is végezhető : a sürgős és halaszthatatlan javítási munkák déli 12 óráig. (14837/92. km. r.)

Gépkezelők és gépfütők ittas állapotban való találásuk esetén a csendőrség által az illetékes közigazgatási hatóságnak feljelentendőek. (70090/V. 1891. bm. r.)

Gipszpor árának felszámítása. Az állandó alom készítésénél felhasznált gipszporért esedékes összeg az átalányból lesz kiutalványozandó. (Kh. 55. p.)

Gomba télire való eltevése. L. kertek mivélése.

Gondatlan beszéd. L. Csendőr közlékenysége.

Gondozása az ágyneműnek. L. Ágynemű gondozása.

Gonosztevők élve való elfogatása. L. Fegyver korlátlan használata.

Gyrombáskodni a csendőrnek tilos. L. Erőszakoskodásra vonatkozó tilalom.

Gödör ásása másnak földjén: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Gödör bekerítésének elmulasztása, a hatósági utasítás ellenére: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Gőzgépekre vonatkozó rendeletek megszegése. Gőz- vagy más gépekre vonatkozólag az életbiztonság, az egészség oltalma végett kiadott rendelet vagy szabályrendelet megszegése: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 111. §.) *Kir. járásbiróság.*

Gőzhajó használata. L. Vasut használata.

Gőzhajón az életbiztonságra vonatkozó hatósági rendeletek figyelmen kívül hagyása: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 114. §.) *Kir. járásbiróság.*

Gőzhajón való utazásnál a fegyvernek nem szabad töltve lenni. (Szlgu. 72. §)

Gőzompon az életbiztonságra vonatkozó hatósági rendeletek figyelmen kívül hagyása: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 114. §.) *Kir. járásbiróság.*

Gőzsiklón az életbiztonságra vonatkozó hatósági rendeletek figyelmen kívül hagyása: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 114. §.) *Kir. járásbiróság.*

Gulyák meglepése. L. Gyanus helyek megközelítése.

Gulyások meglepése. L. Gyanus helyek megközelítése.

Gummizsinór viselése. L. Óraláncz viselése.

Gy

Gyalog csendőr tömege lovasítása esetén. L. Tömege a gyalog csendőrnek lovasítása esetében.

Gyakorlati szabályzatból megkívántató ismeretei a gyalog csendőr-altisztnek. A gyalog csendőr-altisztnek a gyakorlati szabályzat I. részét, a 8., 10. és 12. §-ok kivételével, a II. fejezet 13—20. és a III. rész 72. §-ának a szakaszra vonatkozó részeit, valamint a „Függelék“ 13. §-át teljesen kell tudnia. (Á. sz. h. VI/1.) Ezenkívül minden altisztől megköveteltetik, hogy osztagát ügyesen és szabatosan vezesse elő s hogy minden egyes mozdulatnál és a tüzelésnél a szabályzat szerinti tartózkodási vagy felállási helyét pontosan tudja. (Á. sz. h. VI/3.)

Gyakorlati szabályzatból megkívántató ismeretei a gyalog csendőrnek. Minden csendőrtől megkövetelendő: 1. feszes katonai tartás és fellépés; 2. fegyverrel és fegyver nélkül való szabatos tisztelgés; 3. minden menetütemben való szabatos menetelés és 4. a töltés és tüzelés szabatos kivitele minden előirt helyzetben. (Á. sz. h. VI/4.)

Gyakorlati szabályzatból megkívántató ismeretei a lovas csendőr-altisztnek. Ismernie kell és oktatni is képes legyen a m. kir. honvéd-lovasság számára kiadott Gyakorlati szabályzat I. rész I. fejezet 8—14. §-ait, valamint a 15—22. §-okban körülirt sor- és szakasz-gyakorlatot. (Á. sz. h. VI/10.) Egyébként a gyalog altisztre vonatkozó határozmányok reá nézve is mérvadók.

Gyakorlati szabályzatból megkívántató ismeretei a lovas csendőrnek. A lovas csendőrnek a m. kir. honvéd-lovasság számára kiadott Gyakorlati szabályzat I. rész I. fejezetéből a 8—14. §-okat helyesen és szabatosan kell értenie. (Á. sz. h. VI/10.) Kiváló súly fektetendő arra, hogy minden lovas

csendőr: 1. az előirt tisztelgést úgy gyalog, mint lóháton szabatosan teljesítse; 2. a fegyver-kezelésben úgy gyalog, mint lóháton, teljes ügyesség- és biztossággal bírjon. (Á. sz. h. VI/12.) Ezenkívül a lovas csendőrnek a szuronyvivást, a karabély hordmódját gyalog és a karabélylyal való tisztelgést is tudnia kell. (Á. sz. h. VI/13.)

Gyakorlat terjedelme. Az 5.-6 főből álló örsön csak az egyes és sorgyakorlat gyakorlandó. (Á. sz. h. VI/2)

Gyakorlása a célzásnak. L. Célzás gyakorlása.

Gyakorlása a töltés és tüzelésnek. L. Töltés és tüzelés gyakorlása.

Gyalog szolgálatteljesítés lovas csendőr által. L. Lovas csendőr szolgálatteljesítése gyalog.

Gyanus egyének bántalmazásának büntetése. L. Hivatalos vagy szolgálati hatalommal való visszaélés.

Gyanus egyének megállítása lovas járőr által. Ha két csendőrből álló járőr egy gyanus egyént megállít és a járőrvezető azt igazolványának előmutatására felszólítja, akkor a másik csendőr a megállítottat oldalt véve, fegyverével féken tartja, a járőrvezető pedig az esetleg kezében levő forgópisztolyt hengerével bal markába helyezve vagy a kardot csuklójára leeresztve, jobb kezével az igazolványt átveszi. Ha azonban a járőr csak egy tagból áll, akkor az úgy jár el, mint fentebb a járőrvezetőre nézve előíratott. Ha a járőrnek egyszerre több egyént kell megállítania, akkor eljárása annyiban változik, hogy a járőrvezető a megállítottakat háttal fordítja maga felé és az igazolványok átvizsgálása végett egyenként szólítja őket elő; a másod-csendőr pedig minden körülmények közt forgópisztolyt ragad s az illetők minden mozdulatát a legéberebb figyelemmel kísérve, őket az előbb jelzett helyzetben féken tartja. (Kh. 114. p)

Gyanus helyek megközelítése. Gyanus tárgyak, helységek és mindazon helyek, a hol fegyveres csavargók vagy rablók tartózkodhatnak, előleges

tájékozás nélkül meg nem közelíthetők. Ily esetben a csendőr-járőr a gyanus helyet fedetten s a nélkül, hogy észrevétnék, vagy a kutyák ugatása jöttét elárulhatná, lehetőleg közelítse meg és foglaljon olyan helyen állást, hogy a gyanus hely körül előfordultakat láthassa s lehetőleg hallhassa. Ezen megfigyelő-állásban a járőr teljes tájékozást szerezvén, megteheti további előkészületeit, hogy aztán erélyes és bátor támadással a sikert biztosítsa. Ugyancsak hasonló elővigyázattal és készültséggel közelítendőek és lependők meg a ménesek, gulyák, nyájak stb., illetőleg az azoknál levő csikósok, gulyások, juhászok, kondások, vagy csak ideiglenesen is ott tartózkodó idegen egyének, ugyszintén esztinások, szén- vagy mészégetők, famunkások, nemkülönben a közártalmuak és rendőri felügyelet alatt állók lakásai. (Á. sz. h. VII/10.)

Gyanus körülmények megfigyelése. L. Portyázó szolgálat mikénti teljesítése.

Gyanusítás. L. Káros általi gyanusítás.

Gyanus zálogbetevő bejelentése. L. Zálogtárgy — gyanus — bejelentése.

Gyanus zálogtárgy bejelentése. L. Zálogtárgy — gyanus — bejelentése.

Gyárak kötelessége etető- és berakó-helyek tekintetében. L. Korcsmárosok kötelessége.

Gyáros mulasztása járványos betegség esetében. Azon gyáros, a kinek gyárában járványos vagy ragályos betegség ütött ki, ha 24 óra alatt orvosi segélyről nem gondoskodik: közegészség elleni kihágást követ el. (Kbt. 99. §.) *Közigazg. hatóság.*

Gyávaság. Azon harczos állománybeli egyén, a ki saját biztonsága iránti aggályból, az ellenséggel szemben nem oly mérvű ellenállást fejt ki, mint a milyenre szolgálati kötelezettségénél fogva köteles és képes, vagy a ki a személyes veszélyt kötelességellenesen kikerülni törekszik, vagy bár csak szavak vagy jelek által is, oly érzületet tanusított, mely másokban bátortalanságnak előidé-

zésére alkalmas — gyávaságban válik bünössé.
(Kabt. 243. §.)

Gyengélkedés bejelentése. A csendőr-legénység között előforduló minden gyengélkedés az örs eseményi jelentésében jelentendő be. (Á. sz. h. II/4.)

Gyengélkedési időtartam. L. Gyengélkedő csendőrökkel való eljárás.

Gyengélkedő csendőrökkel való eljárás. Ott, a hol orvos nem áll rendelkezésre, a gyengélkedő csendőr csak 3 napig maradhat az örsön, negyed nap pedig a szárnyparancsnokság által megjelölt kórháznak adandó át. Ha azonban az orvos a kórházba való szállítást nem tartaná szükségesnek, a gyengélkedőnek az örsön való további maradhatása végett, még pedig összesen 8 napi időre, a szakasparancsnoksághoz, ezen felüli időre pedig a kerületi parancsnoksághoz teendő felterjesztés. (Á. sz. h. II/4.)

Gyengélkedő illetékei. Oly gyengélkedéseknél, midőn az orvos, a baj csekély voltánál fogva, kórházi gyógykezelést egyáltalában nem tart szükségesnek, hanem a gyengélkedőnek inkább csak pihenőre vagy üdülésre van szüksége, mely célra a „Gyengélkedő csendőrökkel való eljárás“ cím alattiak szerint, az illető részére szolgálatmentesség engedélyeztetett, akkor a gyengélkedő illetékeinek teljes élvezetében marad, de az esetleg felmerült összes gyógykezelési költségeket sajátjából tartozik fedezni. (Gku. 18/d).

Gyengélkedők könyve. Minden örsön „Gyengélkedők könyve“ vezetendő, melynek első öt rovatát az örsparancsnok, a többit pedig az orvos tölti ki. Ha a gyengélkedőt orvos nem látogatta, akkor az összes rovatokat az örsparancsnok tölti ki. A gyengélkedők könyvébe minden az örsön előforduló és legalább 24 óráig tartó gyengélkedés kimutatandó. (Lsz. 78—80. p.)

Gyengélkedő könyv beteg lovakról. A beteg lo-

vakról minden lovasított örsön gyengélkedő könyv vezetendő. (Kh. 67. p.)

Gyermek büntetlensége. Gyermek, ha a tizenkettedik évet még nem töltötte be, büntett vagy vétség elkövetéseért bűnvád alá nem vonható. (Btk. 83. §.)

Gyermekek által a vasutközlekedés biztonságának veszélyeztetése. L. Vasuti közlekedés biztonságának veszélyeztetése gyermekek által.

Gyermekek felügyelése. A csendőr az eltévedt vagy elkóborolt gyermekeket vezesse haza vagy a községi előljáróságához. Figyelmeztetőleg és a körülményekhez képest akadályozólag lép fel, ha felügyelet nélküli gyermekeket vizparton, utczákon, meredek mellett, tűz körül, vagy más oly helyen talál, hol veszélynek vannak kitéve, ha gyermekek állatokkal pajkoskodnak, azokat kinozzák vagy ingerlik. Különös esetekben, szerencsétlenségek elhárítása és durva visszaélések megszüntetése végett, a közigazgatási hatóságnak jelentést tesz. (Szlgu. 88. §.)

Gyermekekkel bíró özvegy legénység a nőkkel egyenjogúaknak tekintendők és mindazon kedvezményben részesülnek, melyek a nők részére meg vannak állapítva. (Szvu. 43. §.)

Gyermek-kitétel büntette. Azon szülő, a ki koránál vagy állapotánál fogva önsegélyre képtelen gyermekét félreeső vagy rendszerint járatlan helyre teszi ki, vagy olyan körülmények között hagyja el, hogy annak megmentése a véletlentől függ: a gyermekkitétel büntettét követi el. — Ugyanazon büntettét követi el, a ki önsegélyre koránál vagy állapotánál fogva képtelen személyt, kit ápolni köteles, vagy a ki felügyelete alatt áll, kitesz vagy segély nélküli állapotban elhagy. (Btk. 287 §.)

Kir. törvényszék.

Gyermek koldulásra biztatása, küldése vagy átengedése, ha a gyermek tizenhat éven alóli: közbiztonság elleni kihágás. (Kbt. 66. §.) *Közigazg. hatóság.*

Gyermekrablás büntette. A ki tizennégy éven aluli gyermeket akarata ellenére, szülője, gondnoka vagy felügyelője hatalmából, erőszakkal, fenyegetéssel, vagy ravaszsággal elvisz vagy letartóztat: a gyermekekrablás büntettét követi el. (Btk. 317. §.) *Kir. törvényszék.*

Gyermekekrablásért a bünvádi eljárás csak a sértett fél indítványára indítható meg, kivéve, ha a tettes ellen ezen cselekménnyel az elkövetés ideje és helyére nézve összefüggő és hivatalból üldözendő más büntett is forog fenn, ha a büntett a megsértettnek súlyos testi sértését vagy halálát okozta, ha fel- vagy lemenő ágbeli rokonon vagy testvéren, vagy a tettes gyámságára, gondnokságára, tanítására, nevelésére, felügyeletére, gyógykezelésére, vagy gondviselésére bizott személyen követtetett el. (Btk. 322. §.)

Gyermekekrablás vétsége. A ki tizennegyedik évét még tul nem haladott leányt, annak beleegyezésével, szülejének, gondnokának vagy felügyelőjének felügyelete alól, azok akarata ellenére elvisz, vagy letartóztat: a gyermekekrablás vétségét követi el. (Btk. 320. §.) *Kir. törvényszék.*

Gyermek törvényesítésének be nem vezetése az anyakönyvbe: családi állás elleni kihágás. (Kbt. 60. §.) *Kir. járásbiróság.*

Gyilkosság. A ki embert előre megfontolt szándékkal megöl: a gyilkosság büntettét követi el. (Btk. 278. §.) *Kir. törvényszék.*

Gyilkosság és emberölés katonai egyének által. L. Hadiczikkek. XXVII. cikk.

Gyomorbántalmak. A gyomorbántalmak rendszerint a gyomor túlterhelése vagy megromlott élelmi szerektől ered. Ilyen esetben a tiszta leves és vizen kívül minden más étel élvezetétől való tartózkodás ajánlatos. Ha azonban hányás áll be és az tovább tart és a gyomorban éles fájdalom áll be, akkor orvosi segély veendő igénybe (Eá.)

Gyomot és gázt irtani az utak mentén és az uttesten az utfenntartó köteleles. (Mgt. 52. §.)

Gyorsárúk szállítása vasárnap is végezhető déli 12 óráig. (14837/92. km. r.)

Gyorsvonatok használata. Államvasutakon s a magyar államvasutak kezelése alatt álló vonatokon, valamint némely magán vállalatú vasutakon is meg van engedve a csendőr legénységnek, különösen sürgős szolgálati utazások alkalmával, a gyors- és tehervonatok is katonai vitelbér mellett igénybe venni. Tehervonatokon az ilyen utazások a vonatvezető kocsián eszközölködnek. (Illsz. 48/6.)

Gyógyintézetek felállítása és kezelésére nézve a közszemérem szempontjából kiadott szabályok megszegése: közszemérem elleni vétség. (Kbt. 82. §.)
Közigazg. hatóság.

Gyógykezelése a szabadságon megbetegedett legénységnek. L. Szabadságon megbetegedett legénység gyógykezelése.

Gyógykezelése a szolgálatban megsérült legénységnek. L. Szolgálatban megsérült legénység ápolása.

Gyógykezelése a szolgálat teljesítése közben megbetegedett legénységnek. L. Szolgálat teljesítése közben megbetegedett legénység gyógykezelése.

Gyógyszer árusítása vagy eladása betegek számára jogositvány nélkül: közegészség elleni kihágás. (Kbt. 92. §.) *Kir. járásbiróság.*

Gyógyszerész, a ki állami, törvényhatósági vagy községi kórházban határozott időtartamra van alkalmazva, ha járvány idején hivatalát ezen idő lejártá előtt elhagyja (Kbt. 95. §.), — valamint azon gyógyszerész, a ki járvány idején gyógyszerertárát elhagyja: közegészség elleni kihágást követ el. (Kbt. 96. §.) *Kir. járásbiróság.*

Gyógyszer ki nem szolgálása. Azon gyógyszerész, a ki az orvosilag rendelt gyógyszer kiszolgáltatását, alapos ok nélkül, megtagadja: közegészség elleni kihágást követ el. (Kbt. 93. §.) *Kir. járásbiróság.*

Gyógyszer — tiltott — eladása, vagy akár ingyen

osztogatása: közegészség elleni kihágás. (Kbt. 92. §.) *Kir. járásbiróság.*

Gyufaoldal ellenszere. L. Phosfor ellenszere.

Gyujtogatás büntette. A ki: 1. olyan házat, kunyhót, malmot vagy bármely épületet vagy helyiséget, mely emberek lakául szolgál vagy arra van rendelve, vagy pedig több ember összejövetelére használtatik — szándékosan gyujt fel; 2. raktárt, gazdasági épületet, szabad téren fekvő nagyobb mennyiségű áru- vagy terménykészletet, a földtől el nem vált, vagy garmadában vagy halomban levő gabnát, erdőt, nagyobb mennyiségű építési vagy tüzelésre szolgáló anyagkészletet, hidat, hajót vagy bányát szándékosan felgyujt: a gyujtogatás büntettét követi el. (Btk. 422. §.) *Kir. törvényszék.*

Gyujtogatás katonai személyek által. L. Hadi-czikkek XXIX. cikk.

Gyujtogatás nem büntethető: 1. ha a felgyujtott tárgy a felgyujtó tulajdona és annak minősége vagy fekvése olyan volt, hogy felgyujtása másnak sem személyére sem vagyonára nézve veszélyt nem okozott (Btk. 422. §.); 2. ha a tűz továbbterjedése, előbb, mint a tett felfedezett és nagyobb kár okoztatott volna, a tettes által vagy az ő intézkedései következtében meggátoltatott. (Btk. 427. §.)

Gyűjtés elítélt részére. L. Elítélt részére való gyűjtés.

Gyülekezetekben való részvétel. L. Részvétel nyilvános gyülekezetekben.

Gyümölcs árusítása és házhoz szállítása vasárnap egész nap meg van engedve. (14837/92. km. r.)

Gyümölcsfák ápolása. L. Kertek mivélése.

H

Hadászati szempontból sürgős építkezési, felszerelési vagy szállítási ipari munkák vasárnap egész nap végezhetők. (14837/92. km. r.)

Hadiczikkek. I. cikk. A függelemsértésről. L. Függelemsértés alatt.

II. cikk. A zendülésről. Csendőrök, kik másokkal egyetemben a fennálló szolgálati rendnek, előjáróknak, följobbvalóknak vagy azok parancsainak ellenszegülnek, vagy arra csak összebecsélnek is, valamint azon csendőrök, kik egymagukban lázító nyilatkozatokra vagy cselekményekre vetemednek, melyek által ilyen ellenszegülés támadhatna, *zendülésben* válnak bünösökké. A felbujtók és főczinkosokra az agyonlövés általi halálbüntetés szabandó ki akkor, ha a zendülő bujtogatások — bár eredmény nélkül maradtak volna is — a szolgálatra veszélyes hangulatot vagy az ellenszegülésre készséget idéztek elő és ha rögtön elrettentő példa szükségeltetik. Ha valamely zendülő ellenszegülés alkalmával, a zendülők egyike az előjárójára kezét rávetette, vagy ellene fegyverét használta, akkor az ellen az agyonlövés általi halál mondandó ki. A felsorolt eseteken kívül, a zendülés, a körülményekhez képest egy évig, sőt 10 évig terjedhető börtönnel büntettetik.

III. cikk. A lázadásról. Ha a fölfegyverzett legénység zendülő tömeges összecsődülése alkalmával, annak ellenszegülése, vagy az általa alkalmazásba hozott erőszakos eszközök következtében oda jutott a dolog, hogy a rend és engedelmesség helyreállítására fegyveres ellenerő igénybevétele találtatik szükségesnek, akkor *lázas* büntette forog fenn, melyben mindazok bünösökké válnak, kik azon időpontig, midőn az ellenerő már készült-

ségben áll, az összeecsődülésben tovább is részt vesznek, vagy kik a lázadókhöz későbbben csatlakoznak. Ha a lázadás megszüntetése céljából a rögtönítelő eljárás alkalmazása találtatik szükségesnek, minden résztvevő, ki a rögtönítelő eljárás kihirdetése után sem tér engedelmességre, agyonlövés általi halállal büntetendő. Ha a lázadók száma nagy, akkor ezen büntetés minden tizedik emberen, kit a sors ér, és minden bűnös tisztén és altisztén végrehajtandó. Még akkor is, ha a rögtönítelő eljárás nem hirdettetett ki, a felbujtók és főczinkosok, továbbá minden bűnös tiszt és altiszt, a lázadás többi részesei közül pedig azok büntetendők agyonlövés általi halállal, kik az ellenük kirendelt csapatból valakit megsebesítettek vagy megöltek. A többi bűnrészes 10 évig terjedhető börtönnel büntetetik.

IV. cikk. A katonai őrségek iránti ellenszegülésről és tiszteletellenes magaviseletről. A ki valamely katonai őrségnek öldöklő fegyverrel ellenszegül és azt megsebesíti, agyonlövés általi halállal büntetendő. Ugyanez a büntetés érjen mindenkit, ki valamely fontos szolgálati parancs teljesítésében eljáró őrségnek, azon szándékkal, hogy a véghezvitelt megghiusítsa, kezének erőszakos rátevésével vagy veszélyes fenyegetéssel ellenszegül. Az őrség irányában elkövetett erőszakos ellenszegülés más esetei 10 évig terjedhető börtönnel büntetnek. A ki az őt elfogni akaró őrséget, bár erőszakos ellenszegülés nélkül, követni vonakodik, valamely őrség közelében pajkosságból zajong vagy azt bármiképen sértegeti, 3 hóig terjedhető fogsággal vagy szigorú fogsággal fenytendő. A főt említett határozványok azon ellenszegülés és tiszteletellenes magaviseletre vonatkozólag is érvényesek, melyek örök, járőrök, körjáratok, valamint szolgálata teljesítésében eljáró csendőrök ellen követtetnek el.

V. cikk. A szökésről. A csendőr, ki azon szán-

dékkal, hogy magát szolgálati kötelezettsége alól mindenkorra kivonja, csapattestét elhagyja vagy ahhoz be nem vonul, *szökésben* válik bűnössé. Az, ki már háromszor büntetett szökés miatt, vagy ki az őt elfogni akarót súlyosan megsebesítette vagy épen megölte, agyonlövés általi halállal büntetetik. Minden más itt elő nem sorolt esetben, a szökés egy évig, a körülményekhez képest még 10 évig is terjedhető egyszerű vagy súlyos börtönnel büntetetik. Az önkéntes jelentkezés megmenti ugyan a bűnöst a halálbüntetéstől, de mégis, a fentemlített mérték szerint kiszabandó szabadság-büntetés alá esik. Azonkívül a szökevényt még a törvényes mellékbüntetések érik; a szökevényi fogdijt, valamint az elvitt kincstári holmik értékét a kincstár javára megtéríteni tartozik és szolgálati idejének meghosszabbítására is szorítottatik.

VI. cikk. Az önkényű eltávozásról. Önkényű eltávozás, mely nem azon szándékkal követtetik el, hogy az illető magát a szolgálat alól mindenkorra kivonja, valamint a szolgálattételre elkésett bevonulás, vagy a szabadság önkényű tulhágása, mint vétségek, 6 hóig terjedhető fogsággal vagy szigorú fogsággal büntetnek.

VII. cikk. A szökésre való szövetkezésről. A csendőr, a ki esküvel kötelezett két vagy több védköteles egyént vagy csendőr-társát a szökésre rábeszél, *szökésre való szövetkezés* alakításában válik bűnössé. A szövetkezés szerzője, habár a szökés tényleg be sem következett, szökevény gyanánt büntetetik, mihelyt a rábeszéltek és a szövetkezés szerzője már a szökés kivitele iránt bár csak meggyeztek is. Minden ily szövetkezés-szerző büntetésének kiállása után, azonfelül egész katonai (honvéd) kötelezettségét tetteleges szolgálatban tartozik tölteni.

VIII. cikk. Az őrszolgálatbeli kötelességsértésről. L. Őrszolgálati kötelességsértés alatt.

IX. cikk. A gyávaságról. L. Gyávaság alatt.

X. cikk. A fegyelem és rendháborításról. L. Fegyelem és rendháborítás alatt

XI. cikk. A szolgálati szabályok mellőzéséről. L. Szolgálati szabályok mellőzése alatt.

XII. cikk. Az öncsonkításról. A ki a szolgálati eskü letétele után, testének megcsonkítása vagy valamely betegségnek szándékos előidézése által, magát katonai szolgálatra alkalmatlanná tenni, s ez által végelbocsátását kieszközölni igyekszik, az öncsonkítás büntettét követi el; és ha csapattesténél semmiféle szolgálatra alkalmasnak nem találják, 10 évig, ha pedig azon csapattestnél, melyhez tartozik, szolgálatra nem egészen alkalmatlannak ismertetik fel, 5 évig terjedhető súlyos börtönnel büntetendő.

XVI. cikk. A felségárulásról. A felségárulás büntette a körülmények, az eredmény és a részvétel minőségéhez képest kötél általi halállal, 20 évig terjedhető, sőt élethossziglani súlyos börtönnel büntetetik. A ki felségárulást célzó szövetkezésbe bocsátkozott, később pedig bünbánólag annak tagjait, alapszabályait, szándékait és vállalatait a hatóságnak oly időben, — a mikor ezek még titokban valának és a kár megakadályoztatható — fölfedezi, annak teljes büntetlenség és a följelentés titokban tartása biztosítottatik.

XVII. cikk. A felségsértésről és az uralkodóház egyéb tagjainak megsértéséről. A ki a király iránti tiszteletet megsérti, történjék az személyes megbántás, nyilvános gyalázás, vagy képek terjesztése által, felségsértést követ el, és ép úgy, mint az, ki ily tetteket az uralkodóház egyéb tagjai ellen követ el, 5 évig terjedhető súlyos börtönnel, illetőleg börtönnel büntetendő.

XVIII. cikk. A közcsend háborításáról. Közcsend háborításában válik bűnössé, a ki: a) a császár és király személye, az osztrák-magyar monarchia kapcsolata, az alkotmány vagy az állam kormányzata elleni megvetésre vagy gyűlöletre felingerelni

igyekeznek; b) törvények vagy közhatóságok rendeletei iránti engedetlenségre vagy ellenszegülésre felszólít, buzdít vagy csábít; c) az a) vagy b) alatt említett célok egyike vagy másika eszközésére szövetkezéseket alapítani igyekeznek. Ezen büntett 5 évig terjedhető súlyos börtönnel büntetendők.

XIX. cikk. A fölkelésről. Több egyén összecsozdulása, mely, kivéve a II. cikkben említett eseteket, valamely előljáróság iránt alkalmazandó ellentállást céloz, *fölkelést* képez. Fölkelésben mindazok bünössé válnak, kik a csödülethez csatlakoznak. A büntetés a körülmények, az eredmény és a részvétel minőségéhez képest 5 évig terjedhető börtön, vagy 20 évig terjedhető súlyos börtön is.

XX. cikk. A lázongásról. *Lázongás* forog fenn, ha valamely fölkelő csödülés, a III. cikkben említett eseten kívül, annyira terjed, hogy a csend és rend helyreállítására rendkívüli erőszakot kell alkalmazni. A rögtönítelő eljárás esetén kívül, az izgatók és főczinkosok 20 évig terjedhető, — a merénylet különös veszélyessége esetében, élethossziglani súlyos börtönre ítélandók. A többi bünrészeselek 5, sőt 10 évig terjedhető súlyos börtönnel büntetendők.

XXI. cikk. A nyilvános erőszakoskodásról. *Nyilvános erőszakoskodások*, u. m.: közhatóságok vagy hivatalokban eljáró hatósági egyének erőszakos megháborítása vagy veszélyes fenyegetése, idegen ingatlan birtokba erőszakosan történt betörés, idegen tulajdonnak, nevezetesen vasutak, távirdák, gőzhajók, hidaknak stb. gonosz szándékból történt megrongálása, valamely ember személyes szabadságának jogtalan korlátozása, szöktetés, zsarolás és veszélyes fenyegetések, — 5 évig, a körülményekhez képest 10—20 évig terjedhető, sőt élethossziglani börtönnel, illetőleg súlyos börtönnel büntetendők.

XXII. cikk. A hivatalos és szolgálati hatalommal való visszaélés. L. ugyanilyen czim alatt.

XXIII. cikk. A közhitel-papírok utánzásáról és hamisításáról. Az osztrák-magyar bank jegyeinek vagy pénz gyanánt kelendő közhitel-papíroknak vagy közpénztár által kibocsátott valamely tőke- vagy évi járadék fizetését biztosító kötelezvényeknek, végül ezekhez tartozó szelvényeknek vagy szelvény-utalványoknak utánzása, vagy hamisítása, 10 évig, különös veszélyesség esetében, 20 évig terjedhető — és azon esetben, ha pénz gyanánt kelendő közhitel-papírok utánzása oly eszközökkel történt, melyek azoknak sokszorosítását megkönnyítik, életfogytiglani súlyos börtönnel büntetetik.

XXIV. cikk. A vertpénz hamisításáról. A ki jogtalanul akármilyen pénzt ver, valódi pénzdarabokat belértékükben csökkent, vagy azoknak nagyobb értékű darabok alakját igyekszik adni, vagy máskülönben bármi fémpénznek valódi pénz látszatját adja, a *vertpénz-hamisítás* büntetést követi el és 10 évig, különösen veszélyesség esetében 20 évig terjedhető súlyos börtönnel büntetendő.

XXV. cikk. A vallásháborításról. Istenkáromlások, az államban fennálló valamely vallásgyakorlat háborítása, az isteni tiszteletre szánt eszközökkel elkövetett megbecstelenítő bánás és a vallásnak nyilvánosan tanusított megvetése, egy évig terjedhető börtönnel, és ha a vallásháborítás nyilvános botrányra nyújtott alkalmat, 5 — előforduló nagy gonoszság mellett, 10 évig terjedhető súlyos börtönnel büntetetik.

XXVI. A súlyos fajtalansági esetekről. Erőszakos nemi közösülés, megfertőzés, vérfertőzés és más *súlyos fajtalansági esetek* 5, ha a sértett személy egészsége az által nagy hátrányt szenvedett, 20 évig terjedhető —, és ha az erőszakos nemi közösülés büntetéből, az illető egyén halála következett be, életfogytiglani súlyos börtönnel büntetendő.

XXVII. cikk. A gyilkosságról és emberölésről. A ki egy ember irányában oly szándékkal, hogy

őt megölje, akképen cselekszik, hogy abból annak vagy más embernek halála következett be, az *gyilkosságot* követ el. Ha a cselekmény, mely által egy ember életét veszti, nem ugyan gyilkos, de mégis más ellenséges szándékból követtetik el, akkor *emberölés* forog fenn. A közvetlen gyilkos és az, a ki a gyilkosságot megrendelte, kötél általi halállal, az emberölő 10, és ha a tettes a megölttel közel rokonságban, vagy irányában különös kötelezettségben állott, 20 évig terjedhető súlyos börtönnel büntetetik. Ha valamely rablás merénylete alkalmával ember öletett meg, mindazok, kik a megölésnél közreműködtek, kötél általi halállal büntetendők.

XXVIII. cikk. A súlyos testi sértésről. Egy emberen ellenséges szándékból elkövetett *súlyos testi sértés*, mely által az egészségnek legalább 20 napig tartó háborítása, vagy orvosilag megállapított súlyos testi sérülés idéztetett elő, a körülményekhez képest 5, sőt 10 évig terjedhető egyszerű, súlyos vagy szigorított börtönnel büntetendő.

XXIX. cikk. A gyújtogatásról. A *gyújtogatás*-ban bűnössé válik az, ki oly cselekményt követ el, melyből az ő szándéka szerint, más tulajdonában tüzvésznek kell támadnia. A gyújtogatás a szerint, a mint az alkalommal ember életét veszti vagy megsérült, vagy pusztításra törekvő különös csődülések fordultak elő, vagy a tűz általános szorongás idején, vagy laktanyákban, kórházakban, raktárakban stb. első vagy ismételt izben követtetett el, tetemes kár okoztatott, vagy a tűz ki sem ütött — 20 évig terjedhető, vagy életfogytiglani súlyos börtönnel, sőt kötél általi halállal is büntetetik.

XXX. cikk. A lopásról. A ki önhaszna végett idegen ingó vagyont másnak birtokából annak beleegyezése nélkül elvon, *lopást* követ el. A lopás mint bűntett büntetetik: A) az összegre való tekintet nélkül, a) ha a tettes oly fegyverrel, melynek vi-

selésére hivatásánál fogva kötelezve nincsen, vagy a személyes biztonságra nézve veszélyes más eszközökkel volt ellátva; *b*) ha a lopás több czinkos által, bemászás vagy betöréssel — vagy *c*) élelmi vagy védelmi szereken követtetik el; *d*) ha a tettesnél a lopás szokássá vált; *e*) ha az őrség vagy fedezet legénysége a megőrizésére bizott jószágon követ el lopást; *f*) ha a csendőr bajtársát, előljáróját (följebbvalóját) vagy az utóbbi alárendeltjét (alattosát) lopja meg; *B*) ha a lopás kincstári jószágon, a szállásadón vagy — a törvényben különösen említett viszonyok és körülmények közt — 5 forintot meghaladó értékben követtetett el; *C*) ha akármily körülmények közt, az ellopott összeg, vagy az elidegenített tárgy értéke 25 forintnál többre rúg. A lopás büntette 1 évig, súlyosító körülmények előfordultával, 10 évig terjedhető súlyos börtönnel is büntetetik. Csekélyebb lopások, mint vétségek, 6 hóig terjedhető fogsággal, azonfelül mindenkor lefokozással is büntetnek.

XXXI. cikk. A sikkasztásról. Sikkasztást követ el, aki valamely reábizott dolgot visszatart vagy eltulajdonít. Ha a reábizott vagyon 5 forintnál értékesebb és a tettesre hivatalánál, szolgálatánál vagy különös hatósági meghagyásnál fogva, vagy különös veszély avagy szorongás idejében bizatott, valamint akkor is, ha a reábizott vagyon 50 forintnál értékesebb, a sikkasztás mint büntett 5 évig, de súlyosító körülmények előfordultával 10 évig terjedhető börtönnel vagy súlyos börtönnel büntetetik. Csekélyebb sikkasztások 6 hóig terjedhető fogsággal, azonfelül lefokozással is büntetendők. Minden lopás és minden sikkasztás büntetőségére elenyészik, ha a bűnbánó tettes, mielőtt bűne a hatóság tudomására jut, a tettéből eredett egész kárt jóváteszi.

XXXII. cikk. A rablásról. A ki egy ember ellen oly célból erőszakot követ el, hogy annak vagy másnak idegen ingó vagyonát hatalmába

keritse, *rablást* követ el, akár tetteleges bántalmazással, akár csak fenyegetéssel történt az erőszak. Már az ily fenyegetés is, 10 évig terjedhető súlyos börtönnel büntetetik. Ha pedig a fenyegetésre a vagyon valóban elraboltatott, ha a fenyegetés éjjel végrehajtott betörés után, vagy gyilkos fegyverrel, vagy társaságban történt, vagy a rablás valamely személy ellen használt erőszakos kézrátevésével követtetett el, 20 évig terjedhető súlyos vagy szigorított börtön is szabandó ki. A körülményekhez képest, élethossziglani súlyos börtön is léssen kimondandó. Halálbüntetés szabandó ki azon csendőrre, ki a kéznek erőszakos rátevésével összekötött rablásnál a katonai fegyverekkel visszaél, vagy ily fegyvereket rablás alkalmával használ, mi közben valaki súlyos testi sértést szenvedett vagy gyötrelmes állapotba ejtetett.

XXXIII. cikk. A fosztogatásról. Csendőrök, kik arra kapott engedelem nélkül, a nagyobb fegyveres erő összegyűlése által az ország lakosainál előidézett benyomás felhasználásával idegen ingó vagyont elvesznek, *fosztogatásban* válnak bűnösökké. Csekélyebb fosztogatások, mint vétségek, 6 hóig terjedhető fogsággal, azonkívül lefokozással is büntetettek; ha az elvett vagyon 5 forintnál nagyobb értékű, 5 évig terjedhető börtön, ha pedig a fosztogatás zárt ajtók feltörésével, bemászással, vagy kincstári jószágon követtetett el — 5 évig, súlyosbító körülmények között 10 évig terjedhető börtön, illetőleg súlyos börtön szabandó ki. Ha azonban a fosztogatásnál egy emberen erőszak követtetett el, vagy valakit erőszakkal fenyegettek, akkor a *rablás* büntettére szabott büntetések alkalmazandók. A fosztogatás elharapódzása esetében a bűnösök ellen rögtönítelő törvény szerint kell eljárni és ha ellenséges viszonyok közt a büntettet csak rögtöni elrettentő példaadással lehet megszüntetni, a tettes a tiszt által azonnal felkonczolandó, vagy felkonczolása elrendelendő.

XXXIV. cikk. A csalásról. A ki ravasz előadások vagy cselekmények által mást tévedésbe ejt oly célból, hogy ez által valaki kárt szenvedjen, vagy ki ily szándékból hamisan esküszik, avagy másnak tévedését vagy tudatlanságát felhasználja, *csalást* követ el. Csalások, ha a kár 25 forintnál nagyobb, mint büntettek, 5 évig terjedhető börtönnel és ha a kár 300 forintot meghalad, vagy a csalás rendkívüli merészséggel követtetett el, 10 évig terjedhető súlyos börtönnel is büntettetnek. Ha a csalás hamis eskü által követtetett el, 20 évig, sőt élethossziglan terjedő súlyos börtönbüntetés szabható ki.

XXXV. cikk. A rágalmazásról. A ki valakit valamely reáfogott büntett miatt, ámbár tudja, hogy az illető azt el nem követte, a hatóságnál vádol, a *rágalmazás* büntettét követi el és 5 évig, különös ravaszság előfordultával, vagy ha a rágalmazás szolgálatban vagy előljáró ellen követtetett el, 10 évig terjedhető súlyos börtönnel is büntetendő.

XXXVI. cikk. A büntettek elősegítéséről. Valamely *büntett elősegítése* elkövetetik, annak gonoszságból abbahagyott megakadályozása, a büntett vagy tettes fölfedezésére szolgáló gyanuokok eltitkolása, a tettes elfogatásának megakadályozása, vagy megszökésének könnyítése által. Ezen büntett —, a körülményekhez képest 10 évig terjedhető börtönnel, sőt súlyos börtönnel is büntettetik.

XXXVII. cikk. Más vétségekről. A megelőző hadiczikkekben határozottan föl nem említett, de a büntető törvénykönyvben előforduló és *vétségeknek* minősített minden más cselekmények és mulasztások, nevezetesen titkos társulatokban vagy tiltott egyletekben való részvétel, hatósági egyének megsértése, valamint azok szolgálati működésébe való beavatkozás, továbbá: polgári egyéneknek, a törvények szerint meg nem engedhető elfogattása; könnyü testi sértések, becsületsértések, a köz-

erkölcsiség elleni cselekmények stb., a körülményekhez képest 6 hóig terjedhető egyszerű vagy szigorú fogsággal, azonfelül lefokozással büntetnek, a mennyiben ezen vétségeknek fegyelmi fenytése megengedhető nem volna.

Haditengerészet szinei: vörös, fehér.

Hadjáratok évek a nyugdíjigény megállapításánál kétszeresen számítottak, még akkor is, ha az illető a hadjáratban nem is egész éven át vett részt, vagy az egy évig nem is tartott. (Nyt. 10. §.)

Hadsereg czimere: kétfejű sas.

Hadsereg szinei: sárga-fekete.

Hajófelügyeleti szolgálat. L. Vasuti felügyelet.

Hajó megrongálásának büntette és vétsége. L. Közveszélyű megrongálás.

Hajón utazó legénység ellátása. L. Hajótáp

Hajón utazó legénység étkezési pótdija. L. Hajótáp.

Hajótáp. Hajókon való utazásnál az étkezési pótlék megszüntetése mellett, a csendőr-legénységnek a reggeli, ebéd és vacsorából álló hajótápra van igénye. Nőknek, ha családjukkal utaznak, tekintet nélkül a családtagok számára, két hajótápadagra van igényük. Ha a hajón utazó legénység hajótápban nem részesül, akkor az étkezési pótdijra van igénye. E pótlék a hajón való utazás egész idejére, valamint a hajóra szállás és a hajóról való kiszállás napjára is illetékes. (Illsz. 50. §.)

Hajótáp nők részére. L. Hajótáp.

Hajóvezetők. L. Révészok.

Hajózási üzemenél vasárnap is végezhető: az üzemenél szükséges ipari munka, egész nap. (14837/92. km. r.)

Hajtás járművel. Járművel az utakon balra kell hajtani, szembe jövőnek balra kitérni, előtte haladónak jobbról elébe kerülni. (Kvt. 107. §.) Állatcsoportok mellett lépésben kell hajtani, míg a jármű az állatcsoportot elhagyja. (Kvt. 109. §.)

Hajtókutyákkal való vadászatra vonatkozó tilalom. L. Vadászati tilalom.

Halak áruba bocsátása mértéken alól. A halász-naptárban feltüntetett halakat, ha a megállapított méretekkel nem bírnak, áruba bocsátani vagy szállítani tilos. (Ht. 27. §.)

Halak áruba bocsátása tilalmi időszakban. Olyan halakat, melyeknek fogása bizonyos időben tilalom alá esik, a tilalmi időszak alatt áruba bocsátani vagy szállítani csak abban az esetben szabad, ha a községi előljáróság igazolja, hogy a halak vagy rákok a tilalmi idő beállta előtt fogattak vagy zárt vizből származnak. (Ht. 27. és 28. §.) Az ez ellen vétők kihágást követnek el. (Ht. 63. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halak kiméleti tere. L. Kiméleti tér.

Halak méretei. L. Halász-naptár.

Halaknak árvizekből a mederbe való visszatérését akadályozni tilos. (Ht. 2. §.)

Halak tilalmi időben és a legkisebb méreten alól való fogása. Mesterséges haltenyésztés és a halaknak más vizekbe való áthelyezése céljából, a hatóság engedélye alapján, halak tilalmi időben és a legkisebb méreten alól is foghatók. (Ht. 22. §.) A ki ezt engedély nélkül teszi (Ht. 64. §.), vagy engedélyt felmutatni nem tud (Ht. 65. §.) kihágást követ el. *Közigazg. hatóság.*

Halál jelei. A halál kétségtelen jelei: a halott szag, a szem beesése, rothadt, bűzös folyadékoknak a hulla szájából és orrából való folyása, az altest felduzzadása és zöldeskék színe. A halál jeleinek egyéb tüneteire, mint hidegség, halványság, érzéketlenség, tagmerevség, a szív- és ütérverés, valamint a légzés megszünése, az állkapocs lelógása, a szemhéjaknak széthuzás után való nyitva maradása, laposra nyomott farpartokra stb. egyedül súlyt fektetni nem kell. A halál bizonyos sérüléseknél is kétségtelennek tekintendő, ha pl. a fej egészen elszakított vagy szétzuzatott, ha a mellkas nagy része a tüdővel, vagy a hasfal nagy része a belekkel hiányzik, vagy szétroncsoltatott, A hol

csak a legkisebb kétely is fenforog, ott a halál legkétségtelenebb jele: a rothadás bevérandó. (Eá.)

Halálesetek bejelentése. Az örs-laktanyában történt minden elhalálozás az örsparancsnok által, legkésőbb a legközelebbi hétköznapon, azon anyakönyvvezetői hivatalnál bejelentendő, melynek kerületében az örsállomás fekszik. (Gku. Függelék.)

Halászat álcázva: Kihágás. (Ht. 62. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halászat elkábitó szerekkel tilos. (Ht. 23. §.) Megszegése kihágás. (Ht. 62. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halászat éjjel. Napnyugtától napkeltéig a halászat tilos. (Ht. 23. §.) Ennek megszegése kihágás. (Ht. 63. §.) *Közigazg. hatóság.* Kivételt képez a tilalom alól a Duna folyamon a Ferencz-csatornától felfelé az ország határáig; a Rába folyón Győr város határán belül; a Fertőn, a Murán, a Maroson a Tiszába való torkolástól egészen Arad és Hunyad vármegye nyugati határáig; a Tisza folyón a Ferencz-csatornától felfelé a Szamos torkolatáig és végre a Temes folyón a Berzova csatornától egészen a Duna folyóig és a Morva folyó határt képező szakaszán, hol ápril 1-től június 15-ig terjedő időszak kivételével a halászat éjjel is folytatható. (15667/91. és 31974/91. sz. fm. rendeletek.)

Halászat érvénytelen halászejeggyel. A ki anélkül, hogy halászejeggyel birna, vagy másnak nevére szóló vagy érvényességére nézve lejárt halászejeggy mellett halász: kihágást követ el. (Ht. 65. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halászat gáaktól 30 méternyire felfelé vagy lefelé csakis horoggal van megengedve (Ht. 23. §.) Ennek megszegése kihágás. (Ht. 63. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halászat hallépcsőktől 30 méternyire felfelé vagy lefelé csakis horoggal szabad. (Ht. 23. §.) Ennek megszegése kihágás. (Ht. 63. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halászat hamisított halászejeggyel kihágás. (Ht. 64. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halászat horoggal a halászatra jogosított engedélye nélkül: tilos. (71246/92. fm. r.)

Halászat horoggal csak halászjeggyel van megengedve. (62483/92. fm. r.)

Halászati bérlő jogainak gyakorlásában való akadályozása. Azon tulajdonos, ki a haszonbérbe adott halászati területen a haszonbérlőt vagy azt, ki annak engedélyével úzi a halászatot vagy rákászatot, megtámadja, vagy a halászat vagy rákászat üzésében megakadályozza: kihágást követ el. (Ht. 65. §.)
Közigazg. hatóság.

Halászati jog. A halászat joga a földtulajdon elválaszthatatlan tartozékát képezi és a meder tulajdonosát illeti. (Ht. 1. §.)

Halászati jog árvizek kiöntéseiben. Árvizek kiöntéseiben a halászati jog azokat a birtokosokat illeti, kiknek területét az árvizek elborítják. (Ht. 2. §.) E jog megsértése kihágás. (Ht. 63. §.)
Közigazg. hatóság.

Halászati tilalom. Nyílt vizeken a tilalmi időszakban (l. Halász-naptár) való halászat tiltva van. (Ht. 18. §.) Ennek megszegése kihágás. (Ht. 63. §.)
Közigazg. hatóság.

Halászat más nevére szóló halászjeggyel. L. Halászat érvénytelen halászjeggyel.

Halászat mérgező szerekkel tilos. (Ht. 23. §.) Megszegése kihágás. (Ht. 62. §.)
Közigazg. hatóság.

Halászatra kártékony állatok pusztítása. A halászatra jogosítottak, ha vadászati jogosítvánnyal nem bírnak is, lőfegyver használata nélkül, elpusztíthatják a halakra nagyobb mértékben kártékony állatok közül: a vidrát, a vidranyestet, a csonttörő sast, a halászó sast, a jégmadarat, valamint a gémekeket, ruczákat és ludféléket. (Ht. 26. §.) Aki az állatokat más módon vagy az itt meg nem nevezett állatokat is pusztítja, kihágást követ el. (Ht. 63. §.)
Közigazg. hatóság.

Halászat robbanó szerekkel tilos. (Ht. 23. §.) Megszegése kihágás. (H. 62. §.)
Közigazg. hatóság.

Halászat vízműépítményektől 30 méternyire felfelé vagy lefelé csakis horoggal van megengedve. (Ht. 23. §.) Megszegése kihágás. (Ht. 63 §.) *Közigazg. hatóság.*

Halászat zárt vizen. Zárt vizeken a halászat a halászatra jogosult által korlátlanul gyakorolható. (Ht. 13. §.)

Halászat zsilipektől 30 méternyire felfelé vagy lefelé csakis horoggal van megengedve. (Ht. 23. §.) Megszegése kihágás. (Ht. 63. §.) *Közigazg. hatóság*

Halászejegy. A ki halászni akar, halászejegyet váltani és azt halászat közben magával vinni köteles. A halászejegyet a hatóság állítja ki s azon világosan kiírandó annak neve, állása vagy foglalkozása és lakóhelye, a kinek javára kiállítatik. (Ht. 8. §.) A ki halászejegy nélkül halász, kihágást követ el. (Ht. 66. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halászejegy előmutatására való felszólítás. A csendőr-járőrök kötelesek azokat, a kik halászati eszközökkel vizek partján járnak, a halászejegy előmutatására felszólítani. (Ht. 9. §.) Azok, a kik a felszólításra a halászzattal fel nem hagynak, nevüket és lakásukat meg nem mondják, vagy a felszólításra a járőrt az előljáróságához követni nem akarják, vagy a kik a felszólításra hamis nevet vagy lakást mondanak (Ht. 65. §.), továbbá, a kik a felszólításra, habár halászejegygyel bírnak, azt elő nem mutatják, kihágást követnek el. (Ht. 66. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halászejegy érvényének tartama: egy év. (Ht. 8. §.)

Halászejegy másnak való átengedése. A ki saját nevére szóló halászejegyet halászat végett másnak adja át: kihágást követ el. (Ht. 65. §.) *Közigazg. hatóság.*